

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**TEORIE POLITICKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO CYKLU A JEHO APLIKACE
V RŮZNÝCH TYPECH POLITICKÝCH SYSTÉMŮ**

Analýza projevu oportunistického a ideologického modelu politického
hospodářského cyklu v členských zemích Evropské unie

Diplomová práce

Autor: Bc. Martin Marek

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Řezník, Ph.D.

Olomouc 2013

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Teorie politického hospodářského cyklu a jeho aplikace v různých typech politických systémů“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne.

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Jiří Řezníkovi, Ph.D. za odborné konzultace a vstřícný přístup při vedení práce.

Obsah

Úvod.....	7
1. Definice hospodářského cyklu a terminologie	10
2. Přehled teorií hospodářského cyklu	12
3. Teorie politického hospodářského cyklu jako jedna z možných interpretací cyklického vývoje v ekonomice.....	14
4. Zhodnocení dosavadní literatury a jednotlivých přístupů k problematice politického hospodářského cyklu	17
4.1. Domácí literatura	17
4.2. Zahraniční literatura.....	19
5. Metodologie	23
6. Analýza států EU	30
6.1. Belgie.....	30
6.2. Bulharsko.....	31
6.3. Česká republika	33
6.4. Dánsko.....	35
6.5. Estonsko	36
6.6. Finsko	38
6.7. Francie.....	39
6.8. Irsko.....	40
6.9. Itálie.....	42
6.10. Kypr.....	43
6.11. Litva	44
6.12. Lotyšsko	46
6.13. Lucembursko	48
6.14. Maďarsko.....	49
6.15. Malta.....	50
6.16. Německo.....	51
6.17. Nizozemí	52
6.18. Polsko.....	54
6.19. Portugalsko	55
6.20. Rakousko.....	56

6.21.	Rumunsko	58
6.22.	Řecko	59
6.23.	Slovensko	60
6.24.	Slovinsko	61
6.25.	Španělsko	62
6.26.	Švédsko	63
6.27.	Velká Británie	65
7.	Shrnutí a interpretace	67
7.1.	Oportunistický model	71
7.2.	Ideologický model	73
	Závěr	74
	Summary	77
	Seznam pramenů a literatury	78
	Prameny	78
	Literatura	80
	Seznam zkratk	85
	Seznam grafů	86
	Seznam tabulek	87
	Seznam příloh	90
	Přílohy	93

Úvod

Dlouho diskutovaným tématem na poli ekonomické vědy je problematika hospodářského cyklu. Debata nad příčinami jeho vzniku se rozrostla do enormních rozměrů a zapříčinila současný stav existence velkého počtu různých teorií. Některé z nich byly historií již vyvráceny, nebo alespoň označeny za velmi nepravděpodobné, nicméně i nové se stále objevují. Je obtížné určit, která z nich je pravdivá, nebo alespoň nejvíce realistická, neboť v každém historickém období to mohla být jiná. Jednou z nich je teorie politického hospodářského cyklu, která je tématem této práce. V současnosti nejenže ekonomické zájmy ovlivňují politiku, jak tomu bylo v podstatě od nepaměti, ale také politické zájmy ovlivňují ekonomiku, a tak politická a ekonomická sféra téměř splývají v jednu a nelze je jednoduše rozlišit. Cílem práce je prozkoumat, zdali, a do jaké míry, mají politické faktory vliv na utváření hospodářského cyklu. Přestože je toto téma velmi poutavé a dotýká se fungování celé společnosti, jeho popularita vzrůstá až v posledních letech a není doposud detailněji zpracováno, alespoň ne v českém prostředí.

Politický cyklus a ekonomický cyklus probíhá však v každé zemi unikátně s odlišnými vazbami na politický systém, společnost a řadu dalších faktorů. Proto bude hlavní částí zkoumání práce zjišťovat, liší-li projev politického hospodářského cyklu vycházející z této teorie, případně jejich jednotlivých modelů, v různých zemích Evropy a které prvky politického systému jej mohou ovlivnit. Hypotéza je taková, že aplikace politického hospodářského cyklu je odlišná v závislosti na různých politických systémech. Výzkumná otázka tedy zní: ***Jak ovlivňuje typ politického systému podobu politického hospodářského cyklu a jaké atributy politického systému jeho vznik podporují nebo mírní?***

Práce je rozdělena na dvě hlavní části. První část je věnována teoretickému ukotvení problematiky politického hospodářského cyklu. Úvodní kapitola definuje hospodářský cyklus obecně včetně terminologie s ním úzce spojenou. Kromě samotného cyklu popisuje teoretické dělení cyklů na jednotlivé typy podle časového horizontu jejich výskytu. Druhá kapitola poskytuje přehled různých teorií hospodářského cyklu, které se v průběhu dějin ekonomie objevily. Výběr je velmi pestrý a ilustruje nejednotnost v názorech na původ vzniku cyklického vývoje

v ekonomice. Kapitola třetí se již věnuje specificky úzké problematice politického hospodářského cyklu, jakožto jednomu z možných teoretických přístupů k příčinám výkyvů v hospodářství a zároveň jakožto primárnímu objekt zkoumání této práce. S politickým hospodářským cyklem souvisí také možnosti či nástroje, díky nimž může být ekonomika řízena státními institucemi. Deskripce těchto nástrojů je rovněž její součástí. Další kapitola sumarizuje literaturu, nejprve tuzemskou, poté zahraniční, která byla k tomuto tématu sepsána. Rozdíly v pohledech na tento fenomén mohou být diametrálně odlišné, přestože se jedná o poměrně úzce vymezený přístup v rámci teorie. V české literatuře můžeme narazit na některé příspěvky, které uchopují problematiku inovativním způsobem, nicméně ve většině případů se jedná spíše o deskripci obecných zákonitostí, případně měření projevů, ne příčin, hospodářského cyklu. Zahraniční literatura, zejména v podobě vědeckých článků, je bohatší a nabízí širší teoretické možnosti uchopení tématu.

Druhou polovinu práce tvoří část analytická, která se pokouší o aplikaci teoretických poznatků na konkrétní případy jednotlivých evropských zemí. Kapitola metodologie nejprve vysvětluje použitou metodu, která je následně aplikována na všechny státy Evropské unie. Ke každé zemi je vypracován komentář a tabulka. V poslední kapitole jsou státy podrobeny vzájemnému srovnání a výsledky jsou vyhodnoceny, aby mohly následně posloužit k vyvození závěrů. V souvislosti se zvolenou metodou bylo potřeba vycházet v této části vycházet zejména z primárních zdrojů, tzn. ekonomických ukazatelů, volebních výsledků,¹ oficiálních internetových stránek vlád jednotlivých států apod.

Co se týče použité literatury obecně, základní ekonomické poznatky poskytly knihy českých autorů, které se však hlouběji problematice politického ekonomického cyklu nevěnují. K podrobnějšímu poznání teorie politického hospodářského cyklu přispěly odborné články zahraničních autorů ve vědeckých časopisech. Literatura týkající se politických systémů je relativně pestrá a umožnila dostatečné zmapování

¹ Na přání autora je nutné do práce umístit tento text: „(Some of) the data applied in the analysis in this publication are based on material from the "European Election Database". The data are collected from original sources, prepared and made available by the Norwegian Social Science Data Services (NSD). NSD are not responsible for the analyses/interpretation of the data presented here.“ (European Election Database)

základních parametrů. Důležitým primárním zdrojem jsou také ekonomické statistiky Evropské komise a volební výsledky.

Základní použitá metoda je analytická, doplněná o deduktivní a komparativní. Po prostudování literatury byly zvoleny dva modely, které se jeví jako nejvíce relevantní a ty jsou následně podrobeny zkoumání. Jak již bylo naznačeno výše v rámci rozdělení práce, metodu uplatněnou v druhé analytické části podrobně popisuje samostatná kapitola.

1. Definice hospodářského cyklu a terminologie

Definice **hospodářského cyklu** jednotlivých autorů se různí. Nejobecněji může být vymezen jako „*soubor výkyvů agregátní ekonomické aktivity.*“ (Czesaný, 2006, s. 20) Další definice jej popisuje jako střídání ekonomické expanze a recese, což jsou „*fluktuační reálného domácího produktu kolem potenciálního produktu.*“ (Holman, 2004, s. 324–325) V rámci cyklu lze rozlišit období **expanze** (růstu), období **kontrakce** (recese), **vrchol** (dosažení maxima výkonu ekonomiky) a **dno** (dosažení nejnižších hodnot v rámci periody hospodářského cyklu). Výkon ekonomiky je pokládán do souvislosti s **potencionálním produktem**, který tvoří naopak střednědobý či dlouhodobý prvek jakožto v čase udržitelná agregátní nabídka. Výkyvy v ekonomice jsou charakterizovány jako odchylky od potencionálního produktu neboli **produkční mezery** a jejich velikost je označována jako **amplituda**. (Czesaný 2006: 20–21) Je nutné upozornit na problematiku používání jednotlivých pojmů, které mohou být někdy zaměňovány, respektive jejich obsah se může v literatuře lišit. (Sirůček, 2007, s. 363) Důležitými pojmy jsou také **vnitřní a vnější makroekonomická rovnováha**. Vnitřní rovnováha zahrnuje hrubý národní produkt, inflaci, míru nezaměstnanosti a saldo veřejných rozpočtů a odchylka od jejich optimálních hodnot. Indikátor vnější rovnováhy je doplněn ještě o saldo běžného účtu platební bilance. Díky těmto ukazatelům lze odhadnout, v jaké fázi hospodářského cyklu se ekonomika nachází. (Czesaný, 2006, s. 27–29) Problémem však zůstává jaký parametr zvolit pro měření změn v ekonomice. Někteří z ekonomů totiž pokládají klasický ukazatel HDP, respektive růstu HDP za nedostatečně relevantní ukazatel, popřípadě za omezený. Jedná se však o ukazatel nejběžnější a nejčastěji využívaný. (Higgs, 2006, s. 12 – 14) Dalšími možnostmi mohou být například ukazatel životní úrovně, výše úrokové míry popřípadě zapracování několika faktorů dohromady.

Cykly jsou v rámci teorie rozdělovány podle své délky do několika typů. V návaznosti na ekonomy, kteří v minulosti zkoumali cykly v ekonomice s různou délkou, jsou zpravidla pojmenovány pojmenování podle nich. Nejobecněji lze cykly rozdělit na krátkodobé, **Kitchinovy** trvající 3–5 let, střednědobé, **Juglarovy** s délkou 7–11 let, a dlouhodobé, **Kondratěvovy** s trváním 45–60 let. Významným myslitelem, který přispěl právě k rozlišení jednotlivých cyklů podle délky, ale i k rozkrývání příčin

jejich vzniku, byl mimo jiné Joseph Alois Schumpeter² se svým dvoufázovým schématem založeném především na roli inovací, kdy Kondratěvův cyklus obsahuje šest Juglarových cyklů a jeden Juglarův tři Kitchinovy. Použito může být také, o něco složitější, tzv. trojvlonné schéma, které zobrazuje *tabulka č. 1*, doplněné o další typ cyklu nazývaný **Wardwellův, Kuznetsův** či **Frischův**. (Sirůček et al., 2007, s. 369–374)

Tabulka č. 1: Trojvlonné schéma hospodářského cyklu

Kondratěvův cyklus																	
Wardwellův cyklus						Kuznetsův cyklus						Frischův cyklus					
Juglarův cyklus			Juglarův cyklus			Juglarův cyklus			Juglarův cyklus			Juglarův cyklus			Juglarův cyklus		
Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.	Kitch.

Zdroj: autor na základě Sirůček et al., 2007, s.374

Názory na časově rozdělení nemusí být vždy jednotné. Nicméně důležitým faktem zůstává, že většina autorů konstatuje, že cykly existují na několika úrovních, co se týče doby jejich průběhu. Dělení hospodářských cyklů podle jednotlivých délek je však opravdu spíše teoretické, neboť každý výkyv je unikátní, nejen co se týče jeho příčin, jak bude rozkryto později v průběhu práce, ale také velikosti produkční mezera a délky jeho trvání. (Czesaný, 2006, s. 20) Dalším důležitým poznatkem je, přestože pojem „cyklus“ evokuje periodicky se opakující děj, že pravidelnost je v případě hospodářského cyklu prakticky vyloučena. (Holman, 2004, s. 323)

² Ve svém stěžejním díle *Business Cycles* J. A. Schumpetera pojednává o teorii inovačních vln a dalších aspektech teorie hospodářského cyklu. (Schumpeter, 1939)

2. Přehled teorií hospodářského cyklu

V průběhu minulého století se objevila celá řada jednotlivých teorií hospodářského cyklu, kladoucích důraz na nejrůznější příčiny vzniku výkyvů v hospodářství. Základní otázka přetrvávala dodnes, a to zda cykly mají **endogenní** (vnitřní) nebo **exogenní** (vnější) původ, jinými slovy generuje-li hospodářský cyklus na základě vnitřních mechanismů sám sebe, nebo jsou k jeho vzniku potřebné impulzy z venčí. (Samuelson, Nordhaus, 2010, s. 470) Tyto dva přístupy zároveň umožňují základní rozdělení jednotlivých sub-teorií. Cílem této práce však není zmapování jednotlivých teorií, proto je uveden pouze stručný přehled pro ilustraci rozmanitosti a nejednotnosti názorů jednotlivých myslitelů.

Psychologická teorie je založena na očekávání jednotlivců, kteří navzájem ovlivňují svou důvěru v subjekty na trhu a vytvářejí tak ekonomickou nestabilitu. Jejimi představiteli jsou A. C. Pigou či W. Bagenhot. Pro **měnovou teorii** je zásadním faktorem změna v peněžní zásobě související s velikostí úrokové míry a odchylkami přirozené a tržní úrokové míry. Základy položili R. G. Hawtrey, K. Wicksell a F. von Hayek. **Teorie přeinvestování** nabízí vysvětlení kontrakce ekonomiky pomocí poklesu poptávky po investicích způsobené úrokovými sazbami nacházejícími se pod rovnovážnou hladinou. Rozpracována byla ekonomy rakouské školy, včetně F. von Hayeka, který po čase opustil měnovou teorii. **Inovační teorie** připisuje hlavní roli hlavní roli tzv. inovačním vlnám, které se objevují v průběhu dějin v souvislosti s novými vynálezy, které jsou často akumulovány do podoby průmyslové revoluce. Autorem této teorie je již zmiňovaný J. A. Schumpeter, který ji podrobně rozpracoval, rozdělil inovace podle jednotlivých stupňů a cykly do typů podle délky jejich průběhu. **Teorie podspotřeby** spatřuje jádro vzniku hospodářských cyklů v převisu nabídky nad poptávkou způsobeném technologickým pokrokem, kdy spotřebitelé nemají dostatek prostředků k nákupu vyrobeného zboží. Jako její zastánce je možné zmínit J. A. Hobsona a G. Haberlema. **Keynesiánská teorie** akcentuje mezní efektivitu investic v souvislosti s očekáváním investorů, která mohou být příliš optimistická, nebo naopak příliš pesimistická. V rámci této teorie hraje důležitou roli také princip multiplikátoru a akcelerátoru, které mohou zapříčinit rychlé změny v investicích a udržovat tak ekonomiku v oscilaci. Jejím představitel není nikdo jiný než J. M. Keynes a jeho

následovníci. **Nová konzervativní ekonomie** je zastoupena dvěma přístupy. Prvním je **monetaristická teorie** v čele s M. Friedmanem. Podobně jako měnová teorie vychází z objemu peněžní zásoby a implikuje teorii racionálního očekávání. V rámci měnové politiky by měly být vládní zásahy co nejmenší, protože nečekané změny v objemu peněžní zásoby vyvolají nestabilitu. Druhým proudem je **nová klasická makroekonomie** se svou teorií rovnovážného hospodářského cyklu taktéž založenou na teorii racionálního očekávání, která odsuzuje jakékoliv zásahy do hospodářství zvenčí včetně vlády, jakožto destabilizační vlivy narušující rovnováhu. Tuto teorii prosazují R. Lucas, T. Sargent a R. Barron. **Teorie reálného hospodářského cyklu**, jako je patrné z názvu, se zaměřuje na reálné šoky. V rámci ní se objevuje několik modelů, např. **teorie sektorových změn** nebo **teorie náhodné procházky**. Jedním z nich je také **teorie politického hospodářského cyklu**. (Czesaný, 2006, s. 8–20)

Tento výčet teorií jistě není kompletní. Stále se objevují nové modifikace jednotlivých modelů či spekulace o zákonitostech hospodářských cyklů. Zejména v období krize, kdy je situace velmi nepřehledná, je vytvořen ideální prostor pro konstatování nových výroků, jejichž platnost nelze ověřit. V rámci jednotlivých teorií navíc často existují různé koncepty, které teorii odlišně interpretují nebo dále rozvíjejí, což rozšiřuje počet možných vysvětlení příčin vzniku hospodářského cyklu na neurčité, jistě však velké množství.

3. Teorie politického hospodářského cyklu jako jedna z možných interpretací cyklického vývoje v ekonomice

Úkolem teorie hospodářského cyklu je hledání příčin vzniku cyklického vývoje v ekonomice. Jednotlivých sub-teorií je celá řada, jak ukazuje předchozí kapitola. Jednou z možných interpretací je teorie politického hospodářského cyklu, která je úzce spojena s pojmem politický cyklus. Hovoří se o tzv. volbách prvního řádu, tzn. nejdůležitějších volbách pro daný politický systém, které mají přímý vliv na podobu exekutivy na celonárodní úrovni. (Šaradín, 2008, s. 30–32; 46–47) V parlamentních režimech, jimiž je většina evropských států, se jedná o volby do parlamentu, zpravidla její dolní komory. Naopak v prezidentském režimu typu Spojených států jsou to volby prezidentské. V Evropě se jedná pouze o Kypr, jak je patrné z popisu politických systémů jednotlivých států. V případě některých zemí, které můžeme označit jako poloprezidentské, jako například Francie, (Dvořáková et al., 2008, s. 46–48) mohou volby prvního řádu odpovídat několika politickým institucím. Obecně by bylo možné říci, že záleží na tom, kde leží těžiště moci systému, (Šaradín, 2008, s. 30–32) a pro toto zkoumání také důležitý faktor, kdo rozhoduje o přerozdělování veřejných financí. Teorie politického cyklu spatřuje příčinu cyklických změn v ekonomice právě v návaznosti na politický cyklus.

Tato práce zkoumá projev politického hospodářského cyklu v souvislosti s různými politickými systémy. Za politický systém je považováno „...*uspořádání vzájemných vztahů nějaké pospolitosti...*“ (Dvořáková et al., 2008, s. 39). Každá vědní disciplína však bude na tento pojem nahlížet odlišně, na základě jejího předmětu studia. (Dvořáková et al., 2008, s. 39) Na základě definice může tedy nabývat nejrůznějších podob a každý stát je vlastně unikátním politickým systémem. Dalším důležitým pojmem je politický režim. Neboť jsou předmětem zkoumání členské státy Evropské unie, jedná se samozřejmě o demokratická zřízení. V tomto případě tedy není rozlišováno mezi demokratickým a autoritářským či totalitním režimem, ale mezi parlamentním, prezidentským a poloprezidentským, v závislosti na vzájemných vztazích ústavních orgánů. (Dvořáková et al., 2008, s. 46–48)

Stát, respektive politické elity u moci, mají k dispozici dva typy nástrojů, kterými mohou působit na hospodářství. Jedná se o **fiskální nástroje**, tzn. nastavením příjmové

a výdajové stany státního rozpočtu, a **monetární nástroje**, tzn. úprava úrokové míry vyvolávající změnu v nabídce peněz. Zvolí-li vláda politiku založenou na zvyšování zaměstnanosti a produkce, často spojenou také s růstem veřejných výdajů, hovoří se o **expanzivní politice**. Pokud naopak je prioritou snížení míry inflace, jedná se o **restriktivní politiku**. Střídáním těchto dvou praktik je ekonomika uvedena do oscilace. (Urban, 2006, s. 358–359) Monetární politika je z pravidla v rukou centrální banky, která by měla být v demokratických zemích nezávislá a apolitická, proto je potřeba se zaměřit zejména na fiskální politiku, která je v režii vlády nebo legislativního tělesa, tedy opět politických elit. Nejenže „*veřejné výdaje jsou nástrojem ovlivňování ekonomického chování subjektů*“ (Peková, 2005, s. 196), ale tvoří jeden z pilířů agregátní poptávky.³ Veřejné výdaje se tak významně podílejí na tvorbě HDP a na celkové ekonomické situaci přímo prostřednictvím samotných vládních výdajů nebo nepřímo skrze transferové platby, které ovlivňují výši soukromé spotřeby a investic. (Peková, 2005, s. 196–197) Z toho důvodu jsou veřejné výdaje jedním z hlavních zkoumaných ukazatelů.

Změna poměru veřejných výdajů však nemusí nutně znamenat změnu celkového stavu ekonomiky, jak se jeví navenek. Porovnání vývoje tohoto agregátů s vývojem HDP bývá často dokonce protichůdné. Kdyby byly veřejné výdaje v absolutní hodnotě konstantní, jejich podíl na HDP by se jistě měnil v souvislosti se změnou agregátů zmiňované makroekonomické rovnice. Veřejné výdaje však mají díky svému objemu nezanedbatelný vliv na celkovou hospodářskou situaci státu. Nebýt tohoto agregátu by byl ukazatel HDP, a to v přepočtu na obyvatele, zcela na jiné, a to nižší, úrovni, zejména v období krize, kdy vládní výdaje suplují nedostatečnou poptávku soukromého sektoru. (Peková, 2005, s. 196) Pokud tedy argumenty jednoznačně podporují fakt, že veřejné výdaje mají vliv na celkovou ekonomickou situaci, je možné, a dokonce i nutné,⁴ ostatní veličiny odsunout do pozadí a zkoumat tuto proměnnou samostatně.

Jak již bylo naznačeno, politická rozhodnutí nejsou v rámci teorie politického hospodářského cyklu pouhou reakcí na vývoj ekonomické situace, ale dostávají se do

³ Makroekonomická rovnice agregátní poptávky: $Y = C + I + G + NX$ (C – soukromá spotřeba, I – soukromé investice, G – vládní výdaje, NX – export). (Peková, 2005, s. 196)

⁴ Více v kapitole Metodologie, viz *ceteris paribus*.

pozice příčiny, respektive faktoru, změny makroekonomických ukazatelů. Závisle a nezávisle proměnná si tak mění své místo.⁵ V demokratických režimech tedy existuje úzký vztah mezi chováním voličů, kteří jsou důležití jakožto zdroj legitimacy a moci, a hospodářským cyklem. (Baleiras, Santos, 2000, s. 121–122) Voliči si vybírají své zástupce do úřadů, kteří na ně pak zpětně působí prostřednictvím ovlivňování ekonomických ukazatelů, aby si zajistili příznivé podmínky pro znovuzvolení v příštím období. Většinou je však obtížné naleznout empirický důkaz o záměrné manipulaci politických či ekonomických nástrojů za účelem ovlivnění voličů. Navíc, podobně jako u hospodářského cyklu obecně, vznik PHC ovlivňuje množství faktorů a často se ani výkyv nemusí objevit. (Tepe, Vanhuyse, 2009, s. 62)

⁵ Podrobněji opět v kapitole Metodologie.

4. Zhodnocení dosavadní literatury a jednotlivých přístupů k problematice politického hospodářského cyklu

4.1. Domácí literatura

Z pravidla každá obsáhlejší publikace obecné ekonomii obsahuje kapitolu věnující se hospodářskému cyklu. Jedná se buď o přehled vývoje jednotlivých subteorií, jako v případě Pavla Sirůčka, nebo o deskripci typů hospodářských cyklů a jejich průběhu. Některým teoriím je v literatuře věnováno relativně dostatek prostoru, zejména teoriím týkajícím se monetárního a reálného hospodářského cyklu. Politickému cyklu se však autoři spíše vyhýbají, nebo jej zmiňují jen velmi okrajově. Důvodů může být několik, a to sice, že jej nepovažují za relevantní, že je obtížné jej zkoumat a uchopit nebo že jeho platnost a podoba v jednotlivých státech je různá.

Zajímavým příspěvkem k diskuzi o relevanci politickém hospodářském cyklu je článek Milana Žáka s názvem *Politicko-ekonomický cyklus*. Základním východiskem je, že politika je oborem jako každý jiný, kdy se člověk snaží o maximalizaci svého užitku, v tomto případě zisku co možná nejvyššího podílu hlasů voličů. (Žák, 1998, s. 471) K tomuto výroku se nabízí paralela k německému sociologovi Maxu Weberovi, který ve svém spisu *Politika jako povolání* již v roce 1929 popsal, že politika je povoláním vykovávaným za účelem uspokojení materiálních potřeb nebo pro samotnou účast na moci. (Weber, 1929, s. 30) Kvůli manipulaci s veřejnými výdaji pak vznikají výkyvy v hospodářství. Změna jejich objemu a alokace působí na voliče, kteří pak rozhodují ve volbách. Jak již bylo mnohokrát prokázáno, politické subjekty často sázejí na krátkodobou paměť voličů, pro které je mnohem důležitější aktuální stav a vyhlídky nejbližší budoucnosti než negativní zkušenosti z minulosti. Z toho důvodu jsou nepopulární kroky provedeny co nejdříve po nástupu nové vlády, aby na ně mohlo být následně zapomenuto, a v druhé polovině mandátu jsou naopak zvyšovány výdaje státu za účelem zvýšení popularity vládnoucích stran a znovuzískání přízně voličů. Tento princip byl koneckonců popsán již více než před pěti staletími italským myslitelem Niccolem Machiavellim, který ve svém spisu *Vladař radí provést všechny potřebné počátky a naráz*. (Machiavelli 1997, s. 40)

Milan Žák klasifikuje, s ohledem na dosavadní literaturu, PHC do čtyř typů podle toho, zda v systému dominují racionální nebo neracionální voliči na a oportunistické

nebo ideologické strany. U všech modelů je ekonomika vysvětlována Phillipsovou křivkou,⁶ politici jsou schopni přímo kontrolovat inflaci a termín voleb je pevně dán. Variabilní proměnnou je tedy povaha voličů a politiků, jak již bylo naznačeno. V prvním modelu dominují **oportunistické strany a neracionální voliči**. Jedná se v podstatě o adaptivní model, respektive oportunistický model, nazýván též Nordhausův, který se vyznačuje tzv. retrospektivitou voličů⁷. Díky tomu, že všechny vlády, nehledě na ideologickou základnu, se chovají nerozdílně a kvůli střídání expanzivní politiky před volbami a restriktivní politiky po volbách vyvolávají cyklické výkyvy. V případě **oportunistických stran a racionálních voličů** budou voliči vybírat podle očekávaného užítku u jednotlivých kandidátů, který se budou snažit maximalizovat. Bude však záležet na tom, zdali má vláda možnost ovlivnit pouze inflaci, nebo na základě neinformovanosti voličů vyvolat cyklický vývoj také reálných veličin. V prvním případě se bude jednat o dlouhodobý PHC, kdy se mění míra inflace, před volbami snižuje a po volbách zvyšuje, při zachování konstantní míry nezaměstnanosti. V případě druhém bude vykazováno obdobné chování jako u prvního modelu. V dalším modelu, který je někdy nazýván podle svého autora také Hibbsův model, figurují **ideologické strany a neracionální voliči**. Politici tak v souvislosti s ideologií své strany akcentují určité cíle a voliči se rozhodují podle sympatií na základě ideologické blízkosti k jednotlivým stranám. V souvislosti s Phillipsovou křivkou volí levicové vlády v zásadě vyšší míru inflace při nižší míře nezaměstnanosti a naopak vlády pravicové nižší míru inflace při vyšší míře nezaměstnanosti. V důsledku se model chová podobně jako první, tedy že očekávání voličů jsou adaptivní a je tak umožněn vznik krátkodobého PHC. **Ideologické strany a racionální voliči** jsou aktéry posledního modelu. Strany se opět snaží akcentovat rozdílné cíle na základě ideologie, ale voliči svým racionálním rozhodováním usměrňují reálné veličiny, aby se vrátily na přirozenou míru, a tím způsobují krátkodobost cyklu. (Žák, 1998, s. 474–478)

⁶ Phillipsova křivka vyjadřuje nepřímo úměrný vztah mezi inflací a nezaměstnaností. V krátkodobém horizontu má tvar hyperboly s mírou nezaměstnanosti na ose x a s mírou inflace na ose y. V dlouhodobém horizontu se mění v rovnoběžku s osou y až dochází k dosažení tzv. úrovně NAIRU, míry nezaměstnanosti nezvyšující inflaci, což značí „...nejnižší možnou míru nezaměstnanosti, kterou lze udržet bez vzniku dodatečného tlaku na zvýšení inflace.“ (Samuelson, Nordhaus, 2010, 678–681)

⁷ Retrospektivita – hodnocení podle dosavadního vývoje, nikoliv podle dopadu v budoucnosti. (Žák, 1998, s. 475)

Jednou z mála ucelených publikací věnující se teorii hospodářského cyklu je monografie s příznačným názvem *Hospodářský cyklus*, jejímž autorem je Slavoj Czesaný. Obsahuje historický vývoj přístupu k teorii hospodářského cyklu, přehled jednotlivých možných příčin jeho vzniku a analýzy některých zemí v souvislosti s výkyvy v ekonomice. Toto dílo posloužilo v této práci zejména ke zmapování jednotlivých možných příčin vzniku cyklického vývoje v ekonomice (viz. předchozí kapitola). Krátká kapitola knihy pojednává také o politickém hospodářském cyklu, jinými slovy o hospodářské politice státu jakožto o jednom z faktorů vzniku výkyvů v ekonomice. (Czesaný, 2006, s. 19) Nejdůležitější myšlenkou tohoto díla je však hypotéza, že veškerý pohyb v ekonomice je dán působením vícero faktorů současně. Každý výkyv je jedinečný a jednotlivé faktory mají pokaždé různě velký vliv. Proto není ani myslitelná existence jedné univerzální teorie. (Czesaný, 2006, s. 20)

Inovativní přístup ke zkoumání politického hospodářského cyklu představuje Jiří Řezník ve svém příspěvku do sborníku *Ekonomické znalosti pro tržní praxi* s názvem *Vývoj závazků ČNB vůči tuzemským bankám: ekonomická analýza a interpretace*.⁸ (Řezník, 2010, s. 340–346) Jedná se však spíše o měření důsledků, než zkoumání příčin, proto tyto poznatky v této práci zůstanou nevyužity.

4.2. Zahraniční literatura

Zahraniční literatura je o poznání pestřejší. Kromě děl, jež lze označit za „učebnice“ ekonomie, které nezapomínají zmínit existenci teorie hospodářského cyklu, byla sepsána řada odborných článků s různými pohledy na problematiku. Následující shrnutí podává obraz o modelech fungování politického hospodářského cyklu, které vykryštovali během posledních několika desetiletí.

P. Young se spoluautory ve své práci tvrdí, že politická rozhodnutí představují prvek nejistoty a jejich předvídání je jen velmi obtížné. Přestože politické dění zásadně ovlivňuje ekonomickou situaci, politický kontext bývá často přehlížen z důvodu

⁸ Hlavní roli zde hrají závazky centrální banky, konkrétně ČNB, vůči tuzemským komerčním bankám, jejichž objem se mění v souvislosti s aktuální politickou situací. Jedná se zejména o dobrovolné rezervy, pro které nemají banky v danou chvíli jiné lukrativnější umístění. Velikost těchto rezerv přímo úměrně odráží nedůvěru subjektů na trhu, které jsou zdrženlivé investovat a dočasně ukládají své úspory tímto způsobem, dokud nenastane příznivější politická situace. Monitorování tohoto ukazatele umožňuje s minimálním zpožděním poodhalit ekonomickou situaci zejména ve smyslu důvěry a ochoty investovat. Jeho vývoj ukázal, že politický hospodářský cyklus je tak vyvoláván nejen předvolební náladou, ale také případně sestavováním vlády či nestabilní politickou situací. (Řezník, 2010, s. 340–346)

krátkého trvání jednotlivých vlád v porovnání s dlouhodobým trendem vývoje ekonomiky. Rozdílné přístupy jednotlivých politických stran k regulaci ekonomiky a jejich časté střídání představují zásadní problém pro odhad vývoje hospodářského cyklu. Příkladem jsou američtí Demokraté a Republikáni, kteří se jistě shodnou na potřebě hospodářského růstu, nicméně Demokraté budou zastávat snižování nezaměstnanosti, zatímco Republikáni cenovou stabilitu. Důležitou myšlenkou tohoto textu je také to, že existuje rozdíl mezi teoretiky a vykonavateli ekonomických rozhodnutí v praxi. Vykonavatelé, v tomto případě politické elity, se snaží ovlivnit ekonomiku tak, aby si zajistili znovuzvolení, musí dělat rychlá rozhodnutí a mají odpovědnost za kroky, které ovlivňují životy lidí. Teoretikové naopak mohou situaci vyhodnotit objektivněji, tzn. bez ohledu na požadavek znovuzvolení, mají více času k prozkoumání jednotlivých jevů a chyba v jejich teoriích nezpůsobí závažné důsledky. Politický cyklus závisí na moci, schopnostech a štěstí elit v rámci ovlivňování hospodářství a nemusí nastat za každých podmínek. (Young et al., 1990, s. 37–50)

R. N. Baleiras a V. Santos se ve svém článku pokouší o vysvětlení mechanismů vzniku politického hospodářského cyklu, které nebyly doposud správně pochopeny, i přes dlouhodobá zkoumání vztahu politiky a hospodářského cyklu. Přináší behaviorální přístup ke zkoumání PHC založený na teorii racionálního očekávání oportunistického typu, kdy chování voliče, který se snaží o maximalizaci svého užitku, hraje zásadní roli. Jednou z hlavních tezí je, že politické elity, které jsou citlivé na změny ve volebních preferencích, se snaží koncentrovat veřejné výdaje do doby před volbami. Mandáty omezené na dobu určitou tak mají paradoxně negativní vliv na životní úroveň občanů, neboť hrozba ztráty v případě neúspěchu ve volbách nedovoluje politickým stranám zajištění stabilního rozvoje hospodářství díky rovnoměrnému rozložení výdajů, ale naopak je nutí vyvolávat výkyvy. (Baleiras, Santos, 2000, s. 121–140)

W. R. Clark a U. N. Reichert se spoluautory nabízí ve svém článku zaměřeném na politický cyklus v zemích OECD mimo jiné typologii politických hospodářských cyklů založenou na přístupech jednotlivých autorů. Jedná se o čtyři modely. **Adaptivní model PHC** vychází z oportunismu, kdy se každý politik snaží maximalizovat pravděpodobnost svého znovuzvolení. Oproti tomu stojí voliči, kteří hodnotí politiky, bez ohledu na dopady v budoucnosti, na základě objemu výdajů, které se tím pádem vždy zvyšují s blížícími se volbami. Předpokládá také snahu politiků o snížení míry nezaměstnanosti

před volbami a naopak o brzdění inflace po nich. Tento přístup bývá často zevšeobecňován a používán jako vysvětlení vzniku PHC. **Racionální PHC** je založen na teorii racionální volby, kdy volič využívá všechny dostupné informace ke svému rozhodování. V období před volbami však přikládá větší význam manipulaci politických nástrojů, tzn. především legislativní činnosti, než makroekonomickým ukazatelům. Podle jednoho z modelů může PHC vzniknout v souvislosti s **předčasnými volbami**.⁹ Pokud je to v rámci ústavního systému možné, se zlepšující se ekonomickou situací se pravděpodobnost vyvolání předčasných voleb zvyšuje. Pokud dokáže vládnoucí strana či koalice využít období prosperity, má v těchto volbách větší šanci na úspěch, která by se mohla s čekáním na řádný termín snižovat, a vyvolává tak uměle výkyvy v ekonomice. **Kontextuální oportunistický cyklus** říká, že možnost vládnoucích politiků ovlivnit ekonomickou situaci závisí na počínání jejich předchůdců a jejich zásadách do systému. (Clark 1998: 88–92)

Netradiční pohled na problematiku přináší ve svém příspěvku autoři M. Tepe a P. Vanhuyse. Základní východisko tvoří zjištěná korelace mezi volebním cyklem a náborem nových učitelů do školského systému v Německu. Ve většině spolkových zemí byl ve volebním roce zaznamenán několikanásobný nárůst přijetí nových učitelů do zaměstnání oproti roku nevolebnímu. Přestože se jedná o volby na úrovni jednotlivých spolkových zemí, jedná se o ukázkou toho, jak mohou politici využívat politické nástroje k cyklickým účelům. (Tepe, Vanhuyse, 2009, s. 61–75)

Jedním z autorů, který se dlouhodobě zabývá studiem politického hospodářského cyklu, je W. D. Nordhaus. Přestože je sám autorem jednoho z prvních modelů, nabízí v jednom ze svých pozdějších textů také výčet alternativních přístupů. Jeden ze základních modelů, jehož zastáncem je právě W. D. Nordhaus, charakterizují **oportunistické strany a neracionální voliči**. Popis odpovídá již zmiňovanému adaptivnímu, respektive **oportunistickému cyklu**, založenému na snaze o maximalizaci volebního úspěchu akumulací veřejných výdajů před termínem voleb a na krátkodobém hodnocení voličů. Hlavním předpokladem tohoto pohledu tedy je, že se všechny strany chovají v průběhu politického cyklu stejně, bez ohledu na ideologii. Druhý přístup, nazýván též **ideologický cyklus**, hovoří o **ideologických stranách** a

⁹ Autoři označují tyto volby jako endogenní, které byly vyvolány uvnitř politického systému. Oproti tomu stojí volby exogenní, volby v řádném termínu. (Clark et al. 1998: 90)

neracionálních voličích. Není založen na manipulaci politických nástrojů za účelem znovuzvolení vládnoucí strany, ale na ideologickém ukotvení stran, kdy si volič vybírá z pravolevé škály, zdali preferuje nižší míru inflace, z pravidla pravicové strany, nebo nezaměstnanosti, z pravidla levicové strany. Hospodářská politika se tak mění v souvislosti se změnou vládnoucí strany, nikoliv v souvislosti s průběhem volebního cyklu a zvyšováním veřejných výdajů před volbami. Třetí pohled je založen na hypotetické existenci **ultraracionálních voliči**, kteří mají stejně kvalitní informace jako strany. Voliči posuzují výhled do budoucna a nejsou ovlivnitelní manipulativním chováním politiků, neboť jejich záměr odhalí. Politické strany tak nebudou svých jednáním vyvolávat cyklický vývoj ekonomiky. Cyklický vývoj může být vyvolán také **šoky vně politického systému**, jako například válka nebo revoluce. V tomto případě zaleží na racionalitě voličů, zda odpovědnost za nastalou situaci přičtou konkrétní straně. V případě existence ideologických stran však není reakce na vnější šok jasná. Voliči se budou rozhodovat pravděpodobně podle toho, která strana je schopna se nejlépe vyrovnat s následky šoků. Další model rozeznává **rozdíly v kompetentnosti** politických stran. Předchozí modely předpokládaly strany jako kompetentní aktéry pro řízení ekonomických záležitostí. Voliči se v rámci tohoto přístupu budou rozhodovat na základě vyhodnocení kompetentnosti jednotlivých politických stran. (Nordhaus, 1989, s. 3–6)

Škála jednotlivých přístupů ke zkoumání politického hospodářského je rozmanitá. Jak je možné vypořádat, některé modely se však v typologii jednotlivých autorů opakují. Jedná se v první řadě o oportunistický model zaměřující se na vztah mezi termínem voleb, respektive fází politického cyklu, a výší veřejných výdajů. Druhým modelem, který autoři často akcentují, vychází z ideologické podstaty politických stran a jejich rozdílného přístupu k politice ovlivňování inflace a nezaměstnanosti. Na základě těchto dvou modelů bude v této práci zkoumán výskyt a intenzita politického hospodářského cyklu. Podrobné rozpracování metody nabízí následující kapitola.

5. Metodologie

Jedním ze základních předpokladů je, že každá politická strana a každý politik chce být znovu zvolena v příštích volbách. Z tohoto důvodu, když je u moci, se snaží veškerými prostředky, zejména rozpočtovými výdaji, pozitivně zapůsobit na voliče. Dalším konstatováním, s nímž je nutné pracovat, zní, že politické strany v rámci výkonu legislativní a exekutivní funkce jsou schopny manipulovat se s těmito ekonomickými veličinami. (Žák, 1998, s. 471–743)

Jak již bylo nastíněno v průběhu teoretické části, veřejné výdaje tvoří zásadní část hrubého domácího produktu a jsou jedním z nástrojů ovlivňování chování ekonomických subjektů. (Peková, 2005, s. 196–197) Tyto ekonomické subjekty jsou zpravidla současně voliči, kteří rozhodují o podobě legislativy a exekutivy. Hlavním zkoumaným ukazatelem je tedy podíl veřejných výdajů na HDP. Pozorování změn, nárůstu či poklesu, tohoto indikátoru v souvislosti s politickým cyklem umožňuje odhalit oportunistické chování stran a verifikovat hypotézu, že v předvolebním období roste podíl veřejných výdajů, aby tímto způsobem manipulovali voliče ke znovuzvolení vládnoucí strany či koalice, a naopak klesá v období po volbách. (Žák, 1998, s. 474–475) Na tento indikátor je však potřeba pohlížet s opatrností, může být totiž zavádějící. Proporcionální změna veřejných výdajů vzhledem k HDP nemusí znamenat totožnou změnu v absolutních číslech, dokonce může být i opačné povahy. Příkladem za všechny je situace v USA mezi lety 1975 a 1999 poklesl podíl veřejných výdajů na HDP z 22,1 % na 17,6 %, nicméně v absolutních číslech se jednalo o téměř pětinasobný nárůst. Toto vyjádření je sice nominální, ale i při započtení inflace se stále jedná o 63% nárůst při růstu populace o pouhých 25 %. (Higgs, 2006, s. 13) Tento případ má pouze upozornit na skrytá nebezpečí interpretace jednotlivých ukazatelů. V případě tohoto výzkumu bude ukazatel podílu veřejných výdajů na HDP také použit, a to zejména z důvodu komparativních.

Jak je patrné z předchozí kapitoly, v teorii existuje několik modelů PHC v souvislosti s původem jejich zniku. Chování stran nemusí být vždy oportunistické. Hovoří-li se o stranách ideologických, budou se snažit manipulovat jiné ukazatele než podíl veřejných výdajů, a to zejména míru inflace a míru nezaměstnanosti, v souvislosti s jejich přesvědčením o správném fungování ekonomiky. Z toho důvodu jsou do

analýzy i tyto dva ukazatele, jejichž změna vyvolává rovněž výkyvy k ekonomice. (Žák, 1998, s. 476–477) Nejen v souvislosti s Phillipsovou křivkou, jedná se o ukazatele protichůdné a každý volič preferuje snížení jednoho z nich. Výsledky boje s nezaměstnaností jsou relativně dobře viditelné, neboť investované peníze do tvorby nových pracovních míst vyvolávají ve voličích pocit, že od státu něco dostávají. Boj s inflací tento pocit nevytváří, neboť v praxi pouze snižuje rychlost zdražování spotřebního zboží. (Schiller, 1989, s. 374) Na první pohled by se mohlo zdát, že ve výhodě jsou levicové strany, které z pravidla preferují snížení míry nezaměstnanosti na úkor inflace. V období krize bude podpora levicových stran jistě vyšší, čehož je aktuální situace svědectvím, nicméně při zvýšeném růstu inflace si voliči uvědomí, že se jedná o stejně důležitou veličinu jako nezaměstnanost.

V podstatě tak budou zkoumány dva modely současně, s ideologickými a oportunistickými stranami, aby mohl být postihnout jejich případný výskyt v jednotlivých zemích. V obou případech je vycházeno z tzv. neracionality voličů, kteří se rozhodují podle dosavadní situace a počínání politických stran, nikoliv však podle očekávání v budoucnu.

Údaje, díky nimž bylo možné sestavit grafy a tabulky, byly převzaty z portálu statistického úřadu Eurostat, který funguje pod Evropskou komisí. Základním zkoumaným ukazatelem je poměr veřejných výdajů k HDP, jakožto procentuální podíl za kalendářní rok. Míra inflace je vyjádřena pomocí index HICP. Jedná se o harmonizovaný index vyjadřující změnu cen spotřebního zboží za určité období, který umožňuje srovnání v rámci členských zemí EU. (Eurostat. „Inflation“) Za ukazatel míry nezaměstnanosti byl zvolen průměr za období jednoho roku. Tento indikátor nepřesný z pohledu sezónních změn, ty jsou však pro tento výzkum irelevantní. Nabízí naopak zjednodušení pro srovnání s mírou inflace a zároveň zachování střídmosti v rámci množství analyzovaných dat. Údaje o termínech konání voleb a jejich výsledcích byly získány z webových stránek projektu European Election Database, který za účelem usnadnění komparace voleb v evropských zemích poskytuje systematicky zpracované a komplexní informace. (European Election Database)

Zkoumané období ohraničují roky 1997 a 2008, respektive 2012. Zvoleno tak bylo z toho důvodu, že předchozí data jsou obtížně dostupná. Zároveň se jedná o období, myšleno do roku 2008, relativní ekonomické a politické stability v rámci

Evropy, což je nezbytné pro výzkum v souvislosti s vytvořením elementárních podmínek pro respektování principu *ceteris paribus*,¹⁰ přestože tohoto stavu nelze nikdy absolutně dosáhnout. Období od roku 2008 je charakterizováno světovou ekonomickou krizí, ale také relativním vyostřením politické situace. Jednotlivé země jsou tak vystaveny vnějším šokům, jak mimo jiné ukazuje jeden z modelů, ekonomické prostředí se stává turbulentním a vliv jednotlivých faktorů nelze jednoznačně rozlišit. Toto období bylo do analýzy přesto začleněno, avšak výsledky z něj pocházející je nutné interpretovat se zvýšenou mírou opatrnosti. Z pohledu konání voleb se v tomto období odehrály volby zpravidla čtyřikrát a výsledek tak má alespoň minimální vypovídací hodnotu, neboť lze vyzkoušet, zda se výkyvy zkoumaných ukazatelů opakují.

Následující kapitola obsahuje analýzu, na základě zmiňovaných ukazatelů, sedmadvaceti členských zemí Evropské unie, které jsou seřazeny abecedně do jednotlivých podkapitol. Ke každé zemi byl vypracován stručný komentář k povaze politického režimu a stranického systému, aby bylo možné zasadit výsledky do kontextu. Pro každou zemi byla vytvořena tabulka a graf, který je možné nalézt v příloze, zobrazující vývoj jednotlivých veličin v čase. Rok konání hlavních voleb pro daný politický systém, respektive do dolní komory parlamentu, v parlamentních režimech a prezidentských v případě Kypru, je vyznačen zvýrazněným ohraničením příslušného řádku. V poloprezidentských režimech, ve kterých hraje prezident významnou roli, jsou prezidentské volby vyznačeny podtržením tak v rámci daného roku. Na jedné straně je tedy nutné termín prezidentských voleb také zmínit a brát v úvahu, což také dokresluje celkovou situaci a umožňuje srovnání případných výkyvů veličin ve volebních cyklech dvou různých typů voleb. Tento fakt na druhou stranu značně komplikuje srovnání, proto je primárně vycházeno z parlamentních voleb.

První částí analýzy je pozorování na základě dvou zmiňovaných modelů. Za prvé se jedná o změny poměru veřejných výdajů k HDP v souvislosti s politickým cyklem, tzn. kolem roku voleb. Pokud je zaznamenán nárůst v roce před volbami oproti roku předchozímu (a), v tabulce je tato změna zaznamenána zvýrazněnou stoupající šipkou.

¹⁰ Princip *ceteris paribus*, v překladu za jinak stejných podmínek, je potřeba zohlednit při ekonomické analýze. Při výzkumu je nutné všechny veličiny, kromě té, která je předmětem zkoumání, považovat za neměnné. (Soukup, 2012, s. 23–24)

Pokud je naopak zaznamenán pokles, tentokrát v následujícím roce po volbách (b), hodnota je vyznačena šipkou klesající. Dokreslujícím údajem je kulminace veřejných výdajů ve volebním roce v porovnání s rokem předchozím a následujícím (c). Pokud k takovému jevu dojde, v tabulce je zvýrazněn tučně.

Pozorování je následovně soustředěno na změnu politiky regulace míry inflace a míry nezaměstnanosti. Výchozím ukazatelem je průměrná roční míra inflace a průměrná roční míra nezaměstnanosti¹¹ za období, které trvá alespoň jeden rok, mezi dvěma po sobě následujícími volbami. Volební rok není do průměru započítáván, neboť se jedná o období změny vlády, které je navíc zatíženo politickou kampaní, a nereflektuje objektivně střednědobou politiku, ani nové, ani staré vlády, v těchto oblastech ekonomiky. Pokud dojde ke snížení průměrné míry inflace oproti jejímu průměru v předchozím období a zároveň zvýšení průměrné míry nezaměstnanosti oproti jejímu průměru v předchozím období (x) nebo naopak, tzn. zvýšení průměrné míry inflace za současného snížení míry nezaměstnanosti (y), lze konstatovat, že došlo ke změně politiky. Nárůst či pokles průměrné hodnoty je v tabulce opět zaznamenány příslušnými šipkami. Započítávány jsou však pouze ty změny, které jsou opačného charakteru než situace v předchozím období. Pokud tedy dvě nebo více období docházelo k trvalému snižování průměrné míry inflace a současného zvyšování průměrné míry nezaměstnanosti, nebo naopak, nejedná se o změnu vládní politiky, nýbrž o dlouhodobý trend.

V druhé části, tzn. následující kapitole, jsou celkové výsledky vyneseny do shrnující tabulky, která sumarizuje četnost výskytů jednotlivých jevů, nejprve v rámci oportunistického modelu a následně v rámci modelu s ideologickými stranami. Na základě těchto výsledků je vyhodnocen výskyt cyklů, u kterých lze předpokládat politický původ. V souvislosti s charakterem politického systému a nastavením jednotlivých jeho parametrů jsou výsledky zaznamenány do další tabulky a vyhodnocena je relevance aplikace jednotlivých modelů na konkrétní případy v zemích EU. Z této tabulky jsou následovně vyvozeny sklony různých typů politických systémů potenciálním k projevům politického hospodářského cyklu.

¹¹ Tyto ukazatele byly vypočteny aritmetickým průměrem za období mezi dvěma volbami bez započítání volebních roků. Jediným cílem tohoto ukazatele je umožnit odhalit střednědobou politiku regulace míry nezaměstnanosti a míry inflace a jejich srovnání v jednotlivých obdobích v rámci ideologického modelu.

Co se týče výpočtu indexů, frekvence výskytu jevů v rámci oportunistického modelu je určena indexem I_o .

$$I_o = \frac{\text{počet výskytu jevů za zkoumané období (a + b + c)}}{\text{počet voleb za zkoumané období}}$$

Stupnice byla stanovena tak, že pokud připadá průměrně na každé volby alespoň jeden výskyt některého z prvků, lze uvažovat o relevantnosti oportunistického modelu politického hospodářského cyklu v souvislosti s příslušným státem. Podrobnější pohled na vztah mezi hodnotami, které index nabývá, významem politického cyklu v souvislosti s hospodářským cyklem a nabízí *tabulka č. 2*.

Tabulka č. 2: Stupnice relevantnosti politického hospodářského cyklu (PHC): oportunistický model

	PHC se neprojevuje (N)	Má smysl uvažovat o významu PHC (+)	PHC se pravidelně projevuje (++)
Hodnota I_o	$I_o < 1$	$I_o \geq 1$	$I_o \geq 1,5$

Pro případ modelu s ideologickými stranami byl vytvořen index I_i , který opět vyjadřuje míru relevantnosti aplikace tohoto modelu. V rámci jmenovatele, jehož základ tvoří také počet voleb za zkoumané období, je však vhodné odečíst neadekvátní termíny voleb, tzn. ty, které se nacházejí na samém počátku zkoumaného období, na jeho úplném konci, případně jim nepředchází dostatečně dlouhé období s relevantní vypovídací hodnotou, a není tak možné jejich střednědobé srovnání s předchozím, respektive následujícím, obdobím. Zjednodušeně řečeno se jedná o počet zkoumaných volebních období snížený o jeden, tzn. těch s relevantní vypovídací hodnotou, jak bylo vymezeno o několik odstavců výše, aby bylo docíleno toho, že mezi srovnávanými obdobími bude termín voleb, na kterém lze pozorovat potenciální změnu vládní politiky. Pokud se tedy objeví v rámci celkového zkoumaného období například čtyři vhodná volební zkoumání, vládní politika se může v maximálním možném počtu případů změnit třikrát, proto bude ve jmenovateli číslo tři. Konkrétní vzorec pro výpočet vypadá následovně.

$$I_i = \frac{\text{počet výskytu jevů za zkoumané období (x + y)}}{\text{počet zkoumaných volebních období} - 1}$$

Z toho důvodu, že ke změně politiky nemůže dojít vícekrát než je počet voleb, oproti předchozímu modelu, kdy zkoumaných jevů bylo více, je stupnice interpretace hodnoty indexu v tomto případě nastavena odlišně, a to následovně, jako je uvedeno v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3: Stupnice relevantnosti politického hospodářského cyklu (PHC): ideologický model

	PHC se neprojevuje (N)	Má smysl uvažovat o významu PHC (+)	PHC se pravidelně projevuje (++)
Hodnota I_i	$I_i < 0,5$	$I_i \geq 0,5; < 0,75$	$I_i \geq 0,75$

Index I_i v rámci ideologického modelu je potřeba podrobit následnému ověření, zda se politika změnila opravdu v souvislosti se změnou vládní strany či koalice a jedná se tak o vliv politického cyklu v rámci ideologického modelu v pravém slova smyslu. Hodnota indexu bude proto regulována v komentářích k jednotlivým zemím. Obdobně je kontrolován také index I_o v souvislosti s konkrétní situací dané země.

Je potřeba nezapomenout také zohlednit fenomén předčasných voleb, jednak potenciál jejich vyvolání, tak frekvenci jejich výskytu v praxi. Přestože by se mohlo zdát, že častější volby zvyšují relevantnost výsledku, opak je pravdou. Předčasné volby narušují volební cyklus a snižují vypovídací hodnotu měřených ukazatelů. V případě možnosti vyvolání voleb vládnoucí stranou, není potřeba využívat manipulace ekonomických agregátů, naopak je využito příznivé ekonomické situace, která by se mohla do termínu konání řádných voleb zhoršit, k vyvolání voleb předčasných, jak bylo popsáno jedním z modelů. (Clark et al., 1998, s. 90) Politický systém může být nastaven také tak, že je relativně jednoduché vládu sesadit, jak bude možné pozorovat v případě některých států, kdy se volby odehrávají v krátkých intervalech, často i dva roky za sebou. Tato nestabilita a časté střídání politických stran u moci ztěžuje vytvoření analýzy pro danou zemi s plnohodnotnými závěry.

Před začátkem samotné analýzy je potřeba znovu připomenout, jak již bylo zmíněno v souvislosti s obecným hospodářským cyklem, že je nutné mít stále na paměti, že každý výkyv je v podstatě originálem, který byl způsoben určitými příčinami.

Proto mohou ve stejné zemi v různém období vnikat různé typy politických cyklů, které by mohly být popsány odlišnými modely. Důležitou premisou tedy je, že v různých politických systémech může vznikat politický hospodářský cyklus z jiných důvodů. (Czesaný, 2006, s. 20) Úskalím výzkumu je situace, kdy objevená korelace mezi politickým cyklem a výkyvem ekonomických ukazatelů nemusí znamenat nutnou kauzalitu. Jinými slovy, pokud je zjištěn současný výkyv nezávislé a závislé proměnné, v tomto případě přechod mezi fázemi politického cyklu a změna v podílu veřejných výdajů na HDP, respektive interakce s mírou inflace a mírou nezaměstnanosti, není vyloučeno, že byla změna vyvolána působením jiného faktoru, případně za jeho přispění. Toto nebezpečí je potřeba brát v úvahu, avšak v souvislosti s již zmiňovaným principem *ceteris paribus* je potřeba zkoumat pouze konkrétní ukazatel politického cyklu a jeho vztah k závislé proměnným v podobě tří sledovaných ekonomických ukazatelů a na ostatní potencionální faktory pohlížet jako na neměnné.

6. Analýza států EU

Následující analýza obsahuje rozbor všech dvaceti sedmi členských států Evropské unie k 1. lednu 2013. Před samotným vyhodnocením potenciálního výskytu politického hospodářského cyklu v podobě dvou modelů v jednotlivých státech je ke každému z nich vypracován krátký popis. Kromě všeobecných parametrů, jako je povaha režimu, volební a stranický systém, byly vybrány charakteristické atributy politického systému, které mohou mít vliv na vznik politického hospodářského cyklu.

6.1. Belgie

Belgie je z ústavní povahy konstituční, respektive parlamentní, monarchií. Moc panovníka však byla zásadně oslabena. Zároveň se jedná o federaci, která zahrnuje tři regiony, Flandry, Valonsko a hlavní město Brusel, a tři jazyková společenství, nizozemsky, francouzsky a německy hovořící. Na základě tohoto uspořádání bylo vytvořeno šest institucí představující legislativu a exekutivu. Důležitější, ale je, že na federální úrovni je hlavním představitelem výkonné moci vláda s premiérem a panovník. Zákonodárnou moc představuje parlament skládající se ze dvou komor, Dolní komory, kterou tvoří přímo volených 150 poslanců, a Senátu, ve kterém zasedá 71 senátorů vybraných na základě smíšeného systému. Co se týče stranického systému, někteří autoři hovoří dokonce o dvou stranických systémech, jedním pro vlámskou a druhým pro valonskou část. Každopádně síla v parlamentu je rozdělena relativně rovnoměrně mezi více stran, jejichž počet dosahuje zpravidla čísla sedm, a žádná ze stran nemá zásadní převahu. Musí tedy docházet k dohodě více subjektů, a to buď z opačného pólu pravolevého spektra, nebo případně různých etnických táborů. (Strmiska et al., 2005, s. 124–138) V belgické politice hrají důležitou roli také odbory, které jsou často úzce napojeny na jednotlivé politické strany. Členství zaměstnanců v odborech dosahuje osmdesáti procent na celostátní úrovni. Odbory nejsou však jenom zaměstnanecké, ale také zaměstnavatelské a velký vliv mají také organizované skupiny křesťanského charakteru. (Istendael, 1998, s. 239–249) Aktivní zapojení občanů do veřejného života je tedy nadprůměrné.

V rámci zkoumané periody se v Belgii projevil náznak vlivu politického cyklu na ekonomiku ve dvou volebních obdobích. Za prvé v letech 1999 – 2003 a poté před

volbami v roce 2009. Druhé zmiňované období, zejména z pohledu oportunistického modelu a zvýšení veřejných výdajů v roce 2009, se již nachází na počátku hospodářské krize a výkyv může být dán snahou o zlepšení ekonomické situace státními pobídkami. Správnější je tedy hovořit pouze o jednom období a zohlednit tento fakt do hodnocení této země. Celkově, i bez ohledu na dobový kontext, se hodnota obou indexů pohybuje těsně na hranici relevantnosti uvažování o existenci politického hospodářského cyklu. I když se Belgie v celkovém srovnání pohybuje v průměrných hodnotách, aplikace obou modelů na případ tohoto státu se jeví jako neplatná. Politický a vůbec celkový ústavní systém je velmi komplexní a nedovoluje jednotlivým subjektům účelová politická rozhodnutí, což platí také o zkoumaných veličinách. Nutný konsenzus je doprovázen vzájemnou kontrolou jednotlivých aktérů, včetně zmiňovaných odborových hnutí.

Tabulka č. 4: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Belgie

BELGIE	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	51,2	1,5	1,20	9,2	9,25
1998	50,4	0,9		9,3	
1999	50,1	1,1	8,5		
2000	49,1 ↘	2,7	2,24 ↗	6,9	7,00 ↘
2001	49,1	2,4		6,6	
2002	49,8 ↗	1,6		7,5	
2003	51,0 •	1,5	8,2		
2004	49,2	1,9	2,30 ↗	4,5	4,47 ↘
2005	51,9	2,5		4,4	
2006	48,5	2,3		4,5	
2007	48,2	1,8	4,7		
2008	49,8	4,5	2,25 ↘	6,4	9,20 ↗
2009	53,7 ↗	0,0		12	
2010	52,5	2,3	13,9		
2011	53,3	3,4	3,00 ↗	14,7	16,25 ↗
2012	-	2,6		17,8	

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.2. Bulharsko

Bulharsko je parlamentní republikou, ve které je zákonodárná moc svěřena do rukou jednokomorového Národního shromáždění a moc výkonná se dělí mezi vládu a prezidenta. (Fiala et al., s. 2002, s. 82) Volební systém od voleb v roce 1991 prakticky nezměnil. Do národního shromáždění se volí 240 zástupců na základě poměrného systému. Uzavírací 4% klauzule je v celku nízká, ale překážkou v prosazení menších

politických stran a nezávislých kandidátů může být velikost volebních obvodů, která se pohybuje v počtu 4–14 přerozdělovaných mandátů. (Šedo, 2007, s. 80–81)

Stranický systém se rozrostl, z původních tří parlamentních stran na současných šest, čímž došlo k jeho částečné fragmentaci. Nicméně kromě voleb v roce 2005, kdy bylo rozložení sil v parlamentu relativně rovnoměrné, v každém volebním období byla zvolena jedna strana, která dominovala nad ostatními, neboť disponovala polovinou všech křesel, nebo alespoň téměř polovinou jako v případě konzervativců při současném složení parlamentu, kdy této straně chybí pouhá čtyři křesla k polovičnímu počtu mandátů. (European Election Database)

V případě Bulharska se jeví oba indexy jako vypovídající o výskytu politického hospodářského cyklu. Přestože není zaznamenán téměř žádný skokový nárůst veřejných výdajů před volbami, v majoritním počtu případů byla naplněna podmínka, že jejich podíl je po volbách nižší než před volbami. Nárůst v podílu veřejných výdajů na HDP je v průběhu volebního období nepatrný a nesouvislý, nicméně jeho pokles v následujícím roce po volbách je významný. Nejviditelnějšími příklady jsou roky 2006 a 2010. Změny v míře inflace jsou zásadní a nepochybně souvisejí se změnou strany z opačného konce ideologického spektra u vlády. V roce 2005 nástup vlády v čele se sociálními demokraty znamenal aplikaci politiky snižování míry nezaměstnanosti a zvyšování míry inflace a nastavení opačné politiky po nástupu konzervativní strany v roce 2009. To potvrzuje také index zkoumající četnost jevů v rámci ideologického modelu, který dosahuje nadprůměrné hodnoty. (European Election Database)

Bulharsko se pohybuje podobně jako Česká republika uprostřed žebříčku zemí seřazeném podle intenzity projevu politického hospodářského cyklu. Přestože hodnoty indexů těchto dvou států jsou shodné, při zasazení do kontextu a hlubší analýze je evidentní, že projev je daleko silnější v případě Bulharska.

Tabulka č. 5: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Bulharsko

BULHARSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	33,9			-	
1998	38,4	18,7		-	
1999	40,0	2,6	10,53	-	16,40
2000	41,3 ↗	10,3		16,4	
2001	40,6	7,4		19,5	
2002	39,6 ↘	5,8		18,2	14,70 ↘
2003	39,1	2,3	4,73 ↘	13,7	
2004	38,6	6,1		12,1	
2005	37,3	6,0		10,1	
2006	34,4 ↘	7,4		9,0	
2007	39,2	7,6	9,00 ↗	6,9	7,16 ↘
2008	38,4	12,0		5,6	
2009	41,4 •	2,5		6,8	
2010	37,4 ↘	3,0		10,3	
2011	35,6	3,4	2,93 ↘	11,3	11,26 ↗
2012	-	2,4		12,2	

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.3. Česká republika

Česká republika je parlamentním režimem. Těžiště moci leží v dolní komoře parlamentu, Poslanecké sněmovně, ze které vzniká vláda, jakožto hlavní představitel exekutivní moci. (Vláda ČR) Volební systém do tohoto tělesa je proporcí. Svým nastavením, uzavírací klausulí, velikostí obvodů a přepočtem hlasů podle d'Hontova dělitele, však mírně zvýhodňuje větší strany. Společně s principem financováním politických stran, založeném primárně na počtu zvolených zástupců do institucí státní správy a územní samosprávy, (Ministerstvo financí České republiky) umožňuje systém relativně pomalou obměnu stran v rámci poslanecké sněmovny. (Novák, Lebeda, 2004, s. 233–245) Hlavní roli, v podstatě od počátku založení samostatné České republiky, hrají dva subjekty, Občanská demokratická strana (ODS), představitel pravice, a levicová Česká strana sociálně demokratická (ČSSD). Tyto dvě strany se doposud podílely na každé politické vládě, někdy dokonce jednobarevné menšinové, a ovlivňovaly i vlády úřednické. Vliv menších politických subjektů se postupně proměňuje, kromě Komunistické strany Čech a Moravy, která zůstává do velké míry antisystémovou stranou, minimálně na celonárodní úrovni. V roce 2010 však došlo ke zlomu, nástupu nových politických stran a oslabení etablovaných subjektů. (Vodička, Cabada, 2011, s. 325–330)

Česká republika se na první pohled může jevit jako politický systém, ve němž oba ukazatele dosahují hodnoty, která naznačuje potenciální existenci politického hospodářského cyklu. Index ideologického modelu dokonce vykazuje nadprůměrnou hodnotu, nicméně změna politiky po volbách v roce 2010 není vyvolána změnou politických stran u vlády s odlišnou ideologií. Jedná se o nástup pravicové koalice ODS, TOP09 a VV, (Vláda ČR) respektive později subjektu LIDEM, která navazuje na úřednickou vládu Jana Fischera, fungující pod vlivem parlamentních stran, zejména těch pravicových. Této vládě, ve stejném volebním období, předcházela pravicová vláda koalice ODS, KDU-ČSL a SZ. (Hloušek, Kopeček, 2012, s. 68–75). V úvahu tedy přichází pouze manipulace veřejných výdajů. Přestože se ukazatel změny veřejných výdajů v souvislosti s termíny voleb pohybuje na hraně relevantnosti, výkyvy se objevují kontinuálně prakticky v každých volbách. Tyto výsledky lze interpretovat tak, že ideologická rozdílnost není v České republice zásadní. Vlády naopak, ať už z jakékoliv části politického spektra, využívají možnosti zvýšení veřejných výdajů v období jejich vlády k ovlivnění voličů před nadcházejícími volbami. Otázkou zůstává, jak interpretovat pohyb v roce 2009, kdy vystřídala úřednická vláda Topolánkův kabinet. Rozpočet na tento rok byl schvalován za vlády koalice, stejně tak jako proběhla první část roku 2009, nicméně do její druhé části, po známém pádu během předsednictví EU, významně zasáhla do ekonomiky vláda úřednická, která sice byla pod přímým vlivem dvou největších parlamentních stran, (Hloušek, Kopeček, 2012, s. 71–72) nicméně neměla důvod manipulace s veřejnými výdaji ze snahy o znovuzvolení, které totiž v této situaci nebylo možné.

Tabulka č. 6: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Česká republika

ČESKÁ REPUBLIKA	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	-	-		4,8	
1998	43,0	9,7		6,5	
1999	55,5	1,8		8,7	
2000	53,7	3,9	3,40	8,8	8,56
2001	54,2 ↗	4,5		8,2	
2002	45,6	1,4		7,3	
2003	50,0	-0,1		7,8	
2004	43,3	2,6	1,30 ↘	8,4	8,06 ↘
2005	43,0	1,6		8,0	
2006	42,0	2,1		7,2	
2007	41,0 ↘	3,0		5,4	
2008	41,1	6,3	3,30 ↗	4,4	5,53 ↘
2009	44,7 ↗	0,6		6,8	
2010	43,7	1,2		7,4	
2011	43,0 ↘	2,1		6,8	
2012	-	3,5	2,80 ↘	7,0	6,9 ↗

Zdroj: EuroStat; European Election Database; ČSÚ

6.4. Dánsko

Dánskou zákonodárnou moc představuje jednokomorový parlament, do kterého se volí proporčním volebním systémem 179 zástupců na čtyři roky. Procedurální podrobnosti voleb není potřeba zmiňovat. Důležité je, že tento systém se zvýšenou frekvencí produkuje menšinové vlády, které se velmi často obměňují v rámci předčasných voleb, což vytváří specifické politické prostředí, ve kterém je potřeba praktikovat intenzivní dialog s opozicí. Dalším významným prvkem je referendum, jakožto nástroj přímé demokracie, který je hojně využíván, zejména ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi. (Strmiska et al, 2005, s. 204–205) Počet stran zastoupených v parlamentu se v posledních dvou volbách ustálil na osmi. Dominantní postavení v systému mají zejména Sociální demokraté a Liberální strana. (European Election Database)

I v případě Dánska je nutné index ideologického modelu, jehož hodnota je nadprůměrná, korigovat. Politika regulace míry nezaměstnanosti a míry inflace se zdánlivě pravidelně obměňovala až do vypuknutí krize. Při pohledu na jednotlivé vlády je však evidentní, že ke skutečné obměně stran u moci došlo pouze jednou, a to v roce 2001. Do tohoto roku vládla levice v čele se sociálními demokraty, která byla vystřídána desetiletým obdobím vlády koalice konzervativců a liberální strany Venstre. Index tak klesá na podprůměrnou úroveň a ideologický model přestává být

relevantním. (Statsministeriet) Společně s nízkou hodnotou indexu oportunistického modelu ukazuje, že politický hospodářský cyklus nemá v případě Dánska své místo, alespoň v souvislosti se zkoumanými modely. Výrazný výkyv v roce 2010 je pravděpodobně zapříčiněn jinými faktory v souvislosti s krizí, nejen politickým cyklem.

Při srovnání výsledků s povahou politického systému je patrné, že politický hospodářský cyklus může objevit jen obtížně. Menšinové vlády jsou nuceny komunikovat s opozičními stranami, což vytváří jistou kontinuitu v jednotlivých oblastech politiky, ekonomiku nevyjímaje, a změny tak nejsou náhlé ani závislé na volebním cyklu. Svou roli může hrát i časté využívání referend, kdy v některých otázkách rozhodují sami občané. Mezistupeň politických zástupců je tak překlenut a manipulace voličů z pozice politických stran omezena.

Tabulka č. 7: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Dánsko

DÁNSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra Inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	56,7	2,0	2,00	5,2	5,20
1998	56,3	1,3		4,9	
1999	55,5 ↘	2,1	2,45 ↗	5,2	4,75 ↘
2000	53,7	2,7		4,3	
2001	54,2	2,3		4,5	
2002	54,6	2,4		4,6	
2003	55,1	2,0	1,77 ↘	5,4	5,17 ↗
2004	54,6	0,9		5,5	
2005	33,8	1,7		4,8	
2006	34,4 ↗	1,9	1,9 ↗	3,9	3,9 ↘
2007	36,8	1,7		3,8	
2008	43,1	3,6		3,4	
2009	48,7	1,1	2,30 ↗	6,0	5,64 ↗
2010	66,1 ↗	2,2		7,5	
2011	48,1	2,7		7,6	
2012	-	2,4	2,40 ↗	7,5	7,50 ↗

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.5. Estonsko

Estonsko disponuje jednokomorovým parlamentem, jak je typické pro pobaltské státy, čítající 101 přímo volených poslanců na 4 roky. (Kubát, 2003, s. 56–57) O exekutivní moc se dělí prezident a vláda. Přestože by měla hlava státu zastávat pouze reprezentační funkci, může v některých momentech silně ovlivňovat politiku. O poloprezidentský režim se však nejedná a hlavní úlohu ve směřování má stále vláda. (Cabada et al., 2008, s. 96–98)

Estonsko je velmi progresivní zemí a průkopníkem elektronizace státní administrativy a elektronických voleb. Eventualita vyřizování administrativních záležitostí elektronicky nejenže zvyšuje prestiž mezi okolními státy, ale zejména umožňuje zjednodušení a zlevnění. Jako první stát na světě zavedlo možnost hlasování ve volbách pomocí internetu a podíl takto odevzdaných hlasů se s každými dalšími volbami zvyšuje. (Tajtl, 2012)

V případě Estonska dosahuje první z indexů hodnoty, která značí potenciální výskyt politického hospodářského cyklu. Zkoumané jevy jsou však koncentrovány pouze na přelomu tisíciletí, tzn. 1998–2002. Po vstupu do Evropské unie se Estonsko snaží být vzorovou zemí, a to zejména v souvislosti s přijetím eura. Celonárodní zájmy tak pravděpodobně převážily nad chamtivostí jednotlivých politických stran, které se dokázali dohodnout na vyrovnaném státním rozpočtu a celkové stabilitě veřejných financí, a to i přes nepříznivou situaci celosvětové ekonomické krize. (zavedenieura.cz) Nulová hodnota druhého indexu reflektuje relativně vysokou polarizaci stranického systému. V parlamentu se z pravidla objevují čtyři silné strany z různých pozic stranického spektra, což neumožňuje některé ze stran převážit a nastavit vlastní politiku. Musí tedy docházet k dohodě více stran s různými prioritami a alternace politiky je potlačena. (European Election Database)

Tabulka č. 8: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Estonsko

ESTONSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	37,4	9,3	9,05	-	-
1998	39,2 ↗	8,8		-	-
1999	40,1 •	3,1		-	
2000	36,1 ↘	3,9	4,37 ↘	13,6	12,17
2001	34,8	5,6		12,6	
2002	35,8 ↗	3,6		10,3	
2003	34,8	1,4		10,1	
2004	34,0	3,0	3,84 ↘	9,7	7,84 ↘
2005	33,6	4,1		7,9	
2006	33,6	4,4		5,9	
2007	34,0	6,7		4,6	
2008	39,7	10,3	4,40 ↗	5,5	12,07 ↗
2009	45,5	0,2		13,8	
2010	40,7	2,7		16,9	
2011	38,3	5,1		12,5	
2012	-	4,2	4,20 ↘	10,2	10,20 ↘

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.6. Finsko

Finský politický systém se v průběhu devadesátých let postupně proměnil z poloprezidentského režimu, kdy silný prezident velmi aktivně zasahoval do politických záležitostí, na čisté parlamentní demokracii. Těžiště výkonné moci tedy přešlo na premiéra, kterého volí parlament jakožto zpravidla hlavního představitele nejsilnější strany po volbách a který si vybírá svůj vládní kabinet. Parlament je jednokomorový, ale v rámci něj existuje těleso nazývané Velký výbor složený z 25 poslanců, který tvoří legislativní pojistku, podobně jako druhá komora v jiných zemích. Dvě stě členů parlamentu je voleno na čtyři roky pomocí poměrného volebního systému, ve kterém chybí uzavírací klauzule. Ta se vytváří přirozeně v rámci volebních obvodů na základě jejich velikosti, což však může mít za následek přílišnou fragmentaci stran v parlamentu. (Strmiska et al., 2005, s. 238–240) Jádrem stranického systému, tvoří tři strany, konzervativně liberální, sociálně demokratická a agrární, které dlouhodobě získávají 15 až 25 % hlasů. K nim se přidala v posledních volbách ještě čtvrtá strana, agrárního a nacionalistického charakteru. Další čtyři parlamentní strany dlouhodobě dosahují výsledků do 10 %. (European Election Database)

Výkyvy ve veřejných výdajích jsou v případě Finska jen nepatrné, a to jak z pohledu četnosti jejich výskytu, tak amplitudou. Druhý model se na první pohled jeví tak, že má smysl uvažovat o jeho projevu. Změna vládní politiky v rámci inflace a nezaměstnanosti však proběhla vždy za úřadování premiéra ze stejné politické strany jako premiér v předcházejícím období (Valtioneuvosto Statsrådet) a nespojila se tak se změnou vládnoucích stran. Politický faktor se tedy neprojevuje v rámci ani jednoho ze zkoumaných modelů.

Tabulka č. 9: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Finsko

FINSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	56,6	1,2	1,25	12,7	12,05
1998	52,9	1,3		11,4	
1999	51,7	1,3		10,2	
2000	48,3 ↘	2,9	2,53 ↗	9,8	9,33 ↘
2001	48,0	2,7		9,1	
2002	49,0 ↗	2,0		9,1	
2003	50,3 •	1,3		9,0	
2004	50,2	0,1	0,73 ↘	8,8	8,30 ↘
2005	50,3	0,8		8,4	
2006	49,2	1,3		7,7	
2007	47,4	1,6		6,9	
2008	49,2	3,9	2,40 ↗	6,4	7,70 ↘
2009	56,1	1,6		8,2	
2010	55,8	1,7		8,4	
2011	55,1	3,3		7,8	
2012	-	3,2	3,20 ↗	7,7	7,70

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.7. Francie

Francie v dnešní podobě Páté republiky je poloprezidentským režimem, kde se dělí o moc prezident s premiérem. Prezident je volen přímo občany a má důležité exekutivní pravomoci. Předsedá radě ministrů, jakožto úzké skupině nejdůležitějších ministrů, může vyhlásit referendum a má řadu dalších pravomocí, podobně jako prezidenti v ostatních evropských zemích. Vláda určuje politiku státu a je odpovědná dolní komoře parlamentu. Postavení vlády a prezidenta je tedy mocensky relativně vyrovnané. Francouzský parlament je složen z Národního shromáždění, které čítá 577 poslanců volených na dobu pěti let absolutním většinovým systémem, a Senátu, v němž zasedá 321 nepřímo volených senátorů na devět let. V roce 2002 byl sjednocen prezidentský volební cyklus s volebním cyklem Národního shromáždění, což odstranilo komplikaci, ke které docházelo v minulosti, a to situaci, kdy jsou prezident a premiér z opozičních stran a dojde k zablokování systému. Co je pro francouzskou politiku charakteristické, ovlivňují ji také nátlakové skupiny. Jsou to zejména zemědělci, v podobě Stálého shromáždění zemědělských komor, a média. (Kroupa, 2001, s. 69–75)

Stranický systém prošel v posledních dvaceti letech zásadní proměnou. Počet stran zastoupených v parlamentu se pohybuje kolem osmi, avšak vlasy voličů se koncentrují pouze ve dvou subjektech, které jsou schopny získat jednobarevnou

nadpoloviční většinu. Nebylo tomu tak ale v minulosti, kdy byl stranický systém více fragmentovaný a síly více rozdělené a vyrovnané. (European Election Database)

Oportunistický model se jeví jako zcela neaplikovatelný. Francie dosahuje nejnižších hodnot ze všech měřených zemí a výkyvy ve veřejných výdajích v souvislosti s volebním cyklem se neobjevují. Poté co se stranický systém začal blížit dvoustranickému rozložení sil, začala se mírně projevovat situace popisovaná ideologickým modelem. Opět se však jedná o pohyb, který nesouvisí s ideologií a navíc je svou amplitudou téměř nepatrný. Z toho důvodu je nutné konstatovat, že tyto dva modely jsou v případě Francie zcela scestné. Pokud se politický hospodářský cyklus v této zemi projevuje, tak na odlišných principech.

Tabulka č. 10: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Francie

FRANCIE	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	54,2	1,3		11,1	
1998	52,8 ↘	0,7	1,23	10,7	9,58
1999	52,6	0,6		10,4	
2000	51,7	1,8		9,0	
2001	51,7	1,8		8,2	
<u>2002</u>	<u>52,9</u>	<u>1,9</u>		<u>8,3</u>	
2003	53,4	2,2	2,08 ↗	8,9	9,18 ↘
2004	53,3	2,3		9,3	
2005	53,6	1,9		9,3	
2006	53	1,9		9,2	
<u>2007</u>	<u>52,6</u>	<u>1,6</u>		<u>8,4</u>	
2008	53,3	3,2	1,90 ↘	7,8	9,36 ↗
2009	56,8	0,1		9,5	
2010	56,6	1,7		9,7	
2011	56,0	2,3		9,6	
<u>2012</u>	=	<u>2,2</u>		<u>10,2</u>	

Zdroj: EuroStat; European Election Database * poloprezidentský režim

6.8. Irsko

Irsko je parlamentní republika. Poslanecká sněmovna, ve které se počet jejích členů odvozuje od populace, disponuje největšími pravomocemi a je následována senátem čítajícím šedesát členů. Premiér, jakožto hlavní představitel exekutivy, má ve vládě silné postavení, které je nicméně oslabováno postupnou změnou ve stranickém systému. Strany totiž nejsou schopny vytvořit jednobarevnou menšinovou vládu a jsou donuceny k sestavení koalice a tudíž ke kompromisu. (Strmiska et al., 2005, s. 76)

V posledních volbách v roce 2011 etablovaná konzervativní strana, která konstantně dosahovala nejlepších výsledků v průběhu posledních deseti let, propadla a došlo k zásadnímu přeskupení sil v parlamentu, po kterém má více menších stran srovnatelnou sílu v parlamentu. (European Election Database) Konzervativní strana se ještě pokusila zvýšit před volbami veřejné výdaje, podobně jako v případě voleb v roce 2002, aby v období krize pobídla voliče k odevzdání hlasu právě jí.

Oba indexy ukazují nadprůměrné hodnoty a ve srovnání s ostatními zeměmi se Irsko pohybuje nad průměrem. Oportunistický model se jeví být jako aplikovatelný na případ Irska. Výkyvy ve veřejných výdajích jsou zřetelné a jsou spojeny zejména s vládou donedávna dlouhodobě neúspěšnější konzervativní strany. Index ideologického modelu nelze považovat za vypovídající, neboť přestože se malé koaliční strany v jednotlivých vládách měnili, konzervativní strany měla vždy zásadní vliv. Změny v míře inflace a míře nezaměstnanosti tedy nelze spojovat se změnou ideologie na vládní pozici. V souvislosti se změnou stranického systému lze předpokládat zvýšení alternace stran v rámci vlády, což by mohlo posílit projev politického hospodářského cyklu v rámci ideologického modelu, avšak v rámci oportunistického modelu spíše opačný efekt, tzn. zmírnění výkyvů ve veřejných výdajích. Obecně lze konstatovat, že úvahy o vlivu volebního cyklu na ekonomiku, konkrétně v souvislosti s oportunistickým modelem, mají v případě Irska své místo.

Tabulka č. 11: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Irsko

IRSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	36,9	1,3		9,9	
1998	34,8 ↘	2,1		7,5	
1999	34,3	2,5	3,48 ↗	5,6	5,30 ↘
2000	31,2	5,3		4,2	
2001	33,2 ↗	4,0		3,9	
2002	33,5 •	4,7		4,5	
2003	33,2 ↘	4,0		4,6	
2004	33,6	2,3	2,80 ↘	4,5	4,50 ↘
2005	33,8	2,2		4,4	
2006	33,4	2,7		4,5	
2007	36,8	2,9		4,7	
2008	43,1	3,1		6,4	
2009	48,7	-1,7	-0,07 ↘	12,0	10,77 ↗
2010	66,1 ↗	-1,6		13,9	
2011	48,1	1,2		14,7	
2012	-	1,9	1,90 ↗	14,8	14,80 ↗

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.9. Itálie

Itálie je klasickým příkladem parlamentní republiky s dvoukomorovým parlamentem, který se skládá z Poslanecké sněmovny čítající 630 členů a Senátu s polovičním počtem zástupců volených shodně na pět let. Obě komory by měli podle ústavy disponovat stejnými pravomocemi, nicméně v praxi dolní komora převažuje. Celkové obrysy systému jsou nicméně stále ve vývoji, což by bylo možné teoreticky konstatovat u každé země, nicméně v případě Itálie to platí dvojnásob. Volební systém prochází postupnými změnami a uvažovalo se dokonce o posílení prezidentských pravomocí a přechod k poloprezidentskému režimu. Systém rovněž ovlivňují dva další elementy, a to referendum, jakožto prvek přímé demokracie, a fenomén regionalizace rozvíjející se paralelně se změnami ve volební, potažmo politickém systému. (Strmiska et al., 2005, s. 382–383) Stranický systém, který je charakteristický prudkými změnami ve složení stran v parlamentu, jen podtrhuje dynamiku celku. Prakticky neustále vznikají nové politické subjekty, které si dokážou rychle získat velkou popularitu, a staré ztrácí vliv na jejich úkor. (European Election Database) Političtí aktéři se však koncentrují okolo dvou hlavních pólů a vytvářejí široké volební aliance, které proti sobě soutěží jakožto tábor pravice a tábor levice. (Strmiska et al., 2005, s. 396)

Bipolární uspořádání stran seskupených v aliancích umožňuje jednoduché vypořádání alternace politiky regulace nezaměstnanosti a inflace. Rozdíly v ukazatelích sice nejsou v jednotlivých obdobích vysoké, patrně kvůli charakteru širokých táborů, které mají spíše dostředivý¹² charakter, (Sartori, 2005, s. 348–359) nicméně každá změna politiky koresponduje s výměnou vlády, a to pravicové za levicovou nebo naopak. (Governo italiano) Vysokou hodnotu indexu I_i lze tedy považovat za plnohodnotnou. Index měřící změnu ve veřejných výdajích dosahuje také relativně vysokých hodnot. Díky pětiletému trvání poslaneckého mandátu se za zkoumané období odehrály pouze troje volby, což může snižovat empirickou hodnotu výsledku. Výkyvy ve veřejných výdajích jsou však patrné, i když s nízkou amplitudou, a odehrály se navíc ve stěžejním období pro zkoumání, tzn. před vypuknutím krize, která přináší zásadní zkreslení ukazatelů. Díky tomu se Itálie v rámci celkového srovnání

¹² Ve smyslu tendence posunovat se k politickému středu.

nachází v první pěti zemí, ve kterých se politický hospodářský cyklus projevuje nejmarkantněji.

Tabulka č. 12: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Itálie

ITÁLIE	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	50,0	1,9	2,05	11,2	10,85
1998	48,9	2,0		11,3	
1999	47,9	1,7		10,9	
2000	45,9	2,6		10,0	
2001	47,7 •	2,3	9,0		
2002	47,1	2,6	2,48 ↗	8,5	8,15 ↘
2003	48,1	2,8		8,4	
2004	47,5	2,3		8,0	
2005	47,9 ↗	2,2		7,7	
2006	48,5 •	2,2	6,8		
2007	47,6 ↘	2,0	2,00 ↘	6,1	6,10 ↘
2008	48,6	3,5	6,7		
2009	51,9	0,8	2,15 ↘	7,8	8,26 ↗
2010	50,4	1,6		8,4	
2011	49,9	2,9		8,4	
2012	-	3,3		10,7	

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.10. Kypr

Situace na Kypru je dlouhodobě velmi komplikovaná. Ostrov je rozdělen jako důsledek mezinárodní krize trvající v podstatě už několik staletí na řeckou a tureckou část. Řecká část vstoupila společně s dalšími devíti státy v roce 2004 do Evropské unie a je také předmětem zkoumání. Charakterizovat povahu režimu není jednoduché. V rámci Evropy se jedná o jedinou prezidentskou demokracii. Přímo volený prezident na dobu pěti let je hlavou exekutivy a jeho nejdůležitější pravomocí je jmenování Rady ministrů. Legislativní moc představuje Sněmovna reprezentantů s 56 členy. Na systém jako celek však působí řada vnějších faktorů, otázky povahy volebního systému je značně zpolitizována a nezřídka dochází k odchylkám mezi zněním podle práva a politickou praxí. Zvláštností také je, že volby jsou na Kypru povinné. Nejdůležitějšími volbami jsou tedy v případě Kypru volby prezidentské, (Strmiska et al., 2005, s. 419–421) což znamená, že výpočet indexů se musí odvíjet právě od termínů těchto voleb, nikoliv parlamentních.

Oba indexy se těsně dotýkají hodnoty, kdy má smysl začít uvažovat o vlivu politického cyklu na ekonomiku. Jevy v rámci obou modelů se však koncentrují pouze

kolem roku 2003, což může mít souvislost se změnou prezidenta v úřadě. (European Election Database) Jak je ostatně patrné z popisu politického systému Kypru, jedná se o celek velmi obtížně analyzovatelný. Důvodem není ani tak prezidentský charakter režimu jakožto velké množství nejrůznějších faktorů, které na něj nepředvídatelně působí. Zkoumané období tedy nelze v případě Kypru pokládat za stabilní a nelze z něj vyvozovat jakékoliv závěry.

Tabulka č. 13: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Kypr

KYPR	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanost (%)	Ø míra nezaměst.
1997	36,5	3,3	3,30	-	-
1998	36,7	2,3		-	
1999	36,7	1,1		-	
2000	37,1	4,9	2,70 ↘	4,8	4,13
2001	38,0	2,0		4,0	
2002	40 ↗	2,8		3,6	
2003	44,6 •	4,0		4,2	
2004	42,4 ↘	1,9	2,08 ↘	4,7	4,75 ↗
2005	43,1	2,0		5,5	
2006	42,6	2,2		4,7	
2007	41,3	2,2		4,1	
2008	42,1	4,4		3,8	
2009	46,2	0,2	2,35 ↗	5,5	8,00 ↗
2010	46,2	2,6		6,5	
2011	46,1	3,5		7,9	
2012	-	3,1		12,1	

Zdroj: EuroStat; European Election Database * prezidentský režim

6.11. Litva

Litva se od ostatních pobaltských zemí mírně odlišuje, a to nejen volebním systémem, ale i povahou režimu. Jedná se o parlamentní demokracii v čele s jednokomorovým legislativním tělesem čítajícím 141 členů. Polovina členů, tzn. 71, je volena většinovým systémem a zbytek poměrným, a to na čtyři roky. Jednotlivé atributy systému procházeli prakticky od osamostatnění země neustálými úpravami. (Šedo, 2007, s. 48–49) Více než v okolních zemích zasahuje do politiky prezident, a to zejména, pokud pochází ze stejné strany jako nejsilnější strana v parlamentu. Mezi jeho pravomoci patří např. návrh na jmenování premiéra ke schválení parlamentem nebo formování zahraniční politiky společně s vládou. V Litvě tedy můžeme spatřovat prvky poloprezidencialismu. (Cabada et al., 2008, s. 116–117)

Stranický systém prošel za posledních 20 let podobnou proměnou. Důležitým milníkem byl rok 2000, kdy řada stran propadla ve volbách a byla nucena odstoupit do pozadí a některé nové strany se objevily na politické scéně. (Fiala et al., 2002, s. 192–193) Parlament si nicméně zachovává rozdělení sil mezi několik větších a několik menších stran a nelze říci, že by některý z nich byla dlouhodobě výrazněji dominantní. V dnešním litevském parlamentu zasedají poslanci z osmi různých politických uskupení. (European Election Database) To značí zvýšenou fragmentaci stranického systému, což ale nemusí znamenat jeho nutnou polarizaci.¹³

V celkovém srovnání dosahuje v případě Litvy index značící manipulaci s veřejnými výdaji v souvislosti s termínem voleb jednu z nejnižších hodnot, a to nejen v rámci Pobaltí. Silnější projev je zaznamenán u ideologického modelu. Zdánlivá změna politiky nezaměstnanosti a inflace, kterou lze pozorovat v letech 2000–2008, proběhla z větší části pod taktovkou jednoho premiéra předsedajícího vládě dvě po sobě jdoucí období. Ten byl na své pozici následně vystřídán politikem ze stejné strany. Je-li však odhlédnuto od první fáze vlády po roce 2000, kdy míra inflace klesala, z dlouhodobého hlediska odpovídá pohyb míry inflace a míry nezaměstnanosti levicové politice sociálně-demokratické strany, stejně tak jako změna politiky na opačný kurz v případě nástupu středo-pravicové strany v roce 2008. (Government of the Republic of Lithuania) Ideový vliv jednotlivých stran na formování ekonomické strategie je tedy v Litvě velmi silný.

¹³ Pojem fragmentace stranického systému se odlišuje pojmu polarizace. Fragmentace značí prosté rozdělení sil, respektive křesel, v parlamentu mezi jednotlivé politické subjekty. Čím více je systém fragmentovaný, tím méně je moc v parlamentu koncentrována v malém počtu silných politických stran, případně jen v jedné. (Novák, Lebeda, 2004, s. 415) Polarizace vyjadřuje ideologickou vzdálenost jednotlivých subjektů na pravolevém spektru. Základním měřítkem je počet pólů, kolem kterých se politické subjekty shlukují, např. dva póly, levice–pravice, nebo čtyři póly, levice–levý střed–pravý střed–pravice. (Sartori, 2005, s. 361 – 391)

Tabulka č. 14: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Litva

LITVA	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	49,6	10,3		-	
1998	40,1	5,4	5,74	13,2	13,90
1999	39,9	1,5		14,6	
2000	38,9	1,1		16,4	
2001	36,6 ↘	1,6		17,4	
2002	34,6	0,3	2,67 ↘	13,8	13,54 ↘
2003	33	-1,1		12,4	
2004	33,2	1,2		11,3	
2005	33,2	2,7		8,0	
2006	33,5	3,8	4,10 ↗	5,2	5,67 ↘
2007	34,6 ↗	5,8		3,8	
2008	37,2	11,1		5,3	
2009	43,7	4,2		13,6	
2010	40,8	1,2	3,17 ↘	18,0	15,64 ↗
2011	37,4	4,1		15,3	
2012	-	3,2		13,3	

Zdroj: EuroStat; European Election Database * poloprezidentský režim

6.12. Lotyšsko

Lotyšsko si podobně jako sousední Estonsko zvolilo na počátku devadesátých let cestu parlamentní demokracie. Do jednokomorového parlamentu je voleno sto členů na dobu čtyř let. (Strmiska et al., 2005, s. 573) Stranický systém se však oproti Estonsku konsolidovat nepodařilo. Z počátku devadesátých let se systém potýkal s problémy se stabilitou. Charakter společnosti v kombinaci s nastavením volebního systému umožnil velkému počtu stran získat parlamentní křesla, což mělo za následek atomizaci stranického systému a vytvoření nepřehledné situace pro voliče. Pozdější zpřísnění pravidel vedlo ke snížení počtu stran v parlamentu. (Fiala et al., 2002, s. 208–209) Zakořeněný problém nicméně přetrvával a projevuje se na stabilitě jednotlivých vlád, která je nízká. Přestože se fenomén předčasných voleb v Lotyšsku objevuje jen výjimečně, dochází k časté obměně vlád v rámci jednoho volebního období. Mezi lety 1998 a 2010, což odpovídá čtyřem volbám, se u moci vystřídal devět vlád. V každém volebním období se tedy průměrně vystřídal alespoň dvě vlády, s výjimkou současného premiéra, který je v úřadu kontinuálně od roku 2009, a to i skrze dvoje parlamentní volby. (The Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia) Jednotlivé koalice byly navíc často složeny ze subjektů s rozdílnou ideovou představou, neboť vysoká polarizace je také jedním z dlouhodobě přetrvávajících rysů. Dalším znakem je

zvýšená míra personalizace v rámci voleb, která pravděpodobně pramení z celkové nestability systému. (Strmiska et al., 2005, s. 585)

V Lotyšsku se výrazněji projevuje politický hospodářský cyklus v rámci oportunistického modelu. Ve srovnání s ostatními zeměmi Evropské unie dosahuje nadprůměrných hodnot. Další pobaltské země, Estonsko a Litva, se v celkovém srovnání nacházejí mnohem hlouběji, což značí nižší míru projevu tohoto modelu. Strany a politici uvnitř nich se snaží o zajištění si pozice v příštím volebním období v rámci velké konkurence a přerozdělování veřejných peněz se zřejmě jeví jako vhodný prostředek k ovlivnění rozhodování voličů.

V souvislosti se zmiňovaným častým střídáním vlád, systém pravděpodobně neumožňuje nastavení dlouhodobého regulace inflace a nezaměstnanosti, neboť se na jeho podobě politické subjekty nejsou schopny dohodnout. Ideologický model je tedy naopak v případě Lotyšska neplatný. Ze srovnání všech tří pobaltských států vyplývá, že i v zemích s propojenou historií a jednotným geografickým umístěním může mít odlišné nastavení politického systému rozdílný vliv na ekonomiku.

Tabulka č. 15: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Lotyšsko

LOTYŠSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	36,2	8,1	8,10	-	-
1998	39,1	4,3		14,3	
1999	41,6	2,1		14,0	
2000	37,6	2,6	2,40 ↘	13,7	13,54
2001	35,0	2,5		12,9	
2002	36,0 •	2,0		12,8	
2003	34,9 ↘	2,9		11,3	
2004	35,9	6,2	5,34 ↗	11,2	10,70 ↘
2005	35,8	6,9		9,6	
2006	38,3 •	6,6		7,3	
2007	36,0 ↘	10,1		6,5	
2008	39,1	15,3	9,57 ↗	8,0	10,90 ↗
2009	43,7 ↗	3,3		18,2	
2010	43,4	-1,2		19,8	
2011	38,4 ↘	4,2		16,2	
2012	-	2,3	2,30 ↘	14,9	10,90

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.13. Lucembursko

Lucembursko je parlamentní monarchií v čele s velkoknížetem, který však plní pouze reprezentativní úlohu. Hlavním výkonným orgánem je vláda, která odvíjí svou existenci od šedesáti-členného jednokomorového parlamentu, jehož členové jsou voleni na dobu pěti let poměrným systémem, který však má svá specifika jako např. možnost kumulace hlasů ve prospěch jednotlivých kandidátů. Podobně jako v případě Kypru jsou je v Lucembursku účast na volbách povinná. Důležitým rysem této země, který by neměl být opomenut, je samozřejmě jeho velikost. Populace čítající necelého půl milionu obyvatel jej řadí mezi nejmenší státy Evropské unie. (Strmiska et al., 2005, s. 166)

Co se týče stranického systému, počet parlamentních stran se v průběhu zkoumaného období rozrostl z pěti na sedm. Poměr sil se však dlouhodobě nemění a křesťanští demokraté si udržují dominantní postavení. (European Election Database)

Výsledek indexu v rámci ideologického modelu, přestože dosahuje na první pohled přesvědčivých hodnot, je v podstatě irelevantní. Změny v politice řízení inflace a nezaměstnanosti, které ostatně nejsou nijak zásadní, proběhly bez obměny vlády. Za celé zkoumané období totiž vládne koalice dvou nejsilnějších stran, křesťanských a sociálních demokratů. (Le Gouvernement luxembourgeois)

Index zkoumající změny ve veřejných výdajích však dosahuje nebývale vysoké hodnoty, dokonce nejvyšší ze všech zkoumaných zemí. Oportunistický model se tedy zdá být jedním z možných vysvětlení vzniku hospodářského cyklu. Je potřeba zohlednit to, že se jedná o malý stát, ve kterém relativně malá změna v objemu veřejných výdajů v absolutních číslech může znamenat výraznější výkyv v celkovém poměru k HDP. Tento fakt však nic nemění na tom, že Lucembursko je společně s Maďarskem jediným státem, u kterého dosahuje Index I_0 hodnoty vyšší než 2, což značí vysokou pravděpodobnost projevu vztahu politiky a ekonomiky podle principu popsaného oportunistickým modelem.

Tabulka č. 16: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Lucembursko

LUCSEMBURSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	40,7	1,4	1,20	2,7	2,70
1998	41,1 ↗	1,0		2,7	
1999	39,2	1,0		2,4	
2000	37,6 ↘	3,8	2,70 ↗	2,2	2,63 ↘
2001	38,1	2,4		1,9	
2002	41,5	2,1		2,6	
2003	41,8 ↗	2,5		3,8	
2004	42,6 •	3,2		5,0	
2005	41,5 ↘	3,8	3,40 ↗	4,6	4,58 ↗
2006	38,6	3,0		4,6	
2007	36,3	2,7		4,2	
2008	39,1 ↗	4,1		4,9	
2009	44,6 •	0,0		5,1	
2010	42,8 ↘	2,8	3,14 ↘	4,6	4,80 ↗
2011	42,0	3,7		4,8	
2012	-	2,9		5,0	

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.14. Maďarsko

Maďarský politický systém je charakteristický velmi silným jednokomorovým parlamentem. Těleso 386 přímo volených zástupců, smíšeným volebním systémem, rozhoduje o řadě záležitostí s celonárodní důležitostí. Kromě projednávání návrhů zákonů a jejich schvalování parlament volí či jmenuje většinu ústavních činitelů, tzn. prezidenta, premiéra, soudce ústavního soudu, předsedu nejvyššího soudu dva ombudsmany a šéfa státní kontroly. Ostatní parlamenty zemí postkomunistického prostoru tyto pravomoci nemají. Jsou z pravidla rozděleny mezi různé aktéry. Koncentrace moci je v maďarském je evidentní. (Kubát, 2003, s. 56–57)

Projev politického hospodářského cyklu se rámci oportunistického modelu jeví jako druhý nejsilnější ze všech zemí Evropské unie. Index dosáhl hodnoty 2,25, což značí, že výkyvy v maďarské ekonomice jsou s vysokou mírou pravděpodobnosti do velké míry způsobeny politickým cyklem, konkrétně tedy manipulací s veřejnými výdaji a návazností na termín voleb. Výkyvy ve veřejných výdajích se objevily v okolí každého termínu voleb. Takto vysoká hodnota je patrně zapříčiněna zmiňovanou extrémní koncentrací moci v parlamentu. Politici vyvíjejí zvýšené úsilí k tomu, aby si udrželi takto lukrativní pozici a zvýšení veřejných výdajů, kromě jiných nástrojů, jeví jako účinný nástroj přesvědčování voličů, zejména v zemi s podprůměrnou životní úrovní. (Eurostat, *GDP per capita in PPS*)

Míra inflace dlouhodobě mírně klesá a míra nezaměstnanosti mírně stoupá. V rámci této politiky nelze vypořádat žádné změny ve smyslu střednědobé a dlouhodobé, a to i přes to, že se složení shromáždění postupně obměnilo. Na pozici vlády vystřídal konzervativní strana Fidesz levicové sociální demokraty. (European Election Database)

Tabulka č. 17: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Maďarsko

MAĎARSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	49,9	18,5	18,5	9,1	9,10
1998	51,2 •	14,2		8,7	
1999	49,2 ↘	10		6,9	
2000	47,8	10	9,70 ↘	6,3	6,27 ↘
2001	47,8	9,1		5,6	
2002	51,5	5,2		5,6	
2003	49,7 ↘	4,7		5,8	
2004	49,1	6,8	5,00 ↘	6,1	6,37 ↗
2005	50,1 ↗	3,5		7,2	
2006	52,2	4		7,5	
2007	50,7 ↘	7,9		7,4	
2008	49,2	6,0	4,77 ↘	7,8	8,40 ↗
2009	51,4 ↗	4,0		10,0	
2010	49,8	4,7		11,2	
2011	49,6 ↘	3,9		10,9	
2012	-	5,7	4,80 ↘	10,9	10,90 ↗

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.15. Malta

Malta je malou středomořskou parlamentní republikou. Exekutivu tvoří prezident, který má čistě reprezentativní úlohu, a vláda, jakožto těžiště moci, v čele s premiérem. Ten má velmi silné postavení, podobně jako jeho protějšek v rámci Spojeného království. Legislativu tvoří jednokomorový parlament s minimálním počtem 65 zástupců. Volební systém je nastaven tak, že vítězná strana získává tzv. většinovou prémii, což umožňuje sestavování jednobarevných vlád. (Strmiska et al., 2005, s. 90) O moc spolu soupeří v podstatě pouze dvě strany, konzervativní Nacionalistická strana a Maltská Labour party, jejichž poměry jsou dlouhodobě velmi vyrovnané. (European Election Database) Systém tak lze celkově připodobnit Velké Británii.

Díky tomu, že se během zkoumaného období na Maltě odehrály pouze troje volby, index oportunistického modelu dosáhl vysoké hodnoty. Úvahy o aplikaci tohoto

modelu na Maltu jsou jistě na místě a politický hospodářský cyklus se v této podobě v některých obdobích projevuje. Jevy se však koncentrují kolem roku 2003 a nelze tedy konstatovat, že jsou jeho projevy pravidelné. Druhý z indexů také dosáhl hodnoty naznačující potencionální platnost, avšak v absolutních číslech se jedná pouze o jediná projev zkoumaného jevu, jehož význam z pohledu procentuální změny průměrné míry nezaměstnanosti a inflace je navíc zanedbatelný. O ideologickém modelu tedy nelze říci, že by se projevoval.

Tabulka č. 18: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Malta

MALTA	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	41,4	3,9	-	-	-
1998	41,7 •	3,7		-	
1999	41,6	2,3		-	
2000	39,5	3,0	2,60 ↘	6,7	7,23
2001	41,2	2,5		7,6	
2002	41,7 ↗	2,6		7,4	
2003	45,6	1,9		7,7	
2004	43,6 ↘	2,7		7,2	
2005	43,6	2,5	2,13 ↘	7,3	6,98 ↘
2006	43,2	2,6		6,9	
2007	41,8	0,7		6,5	
2008	43,1	4,7		6,0	
2009	43,3	1,8		6,9	
2010	42,5	2,0	2,38 ↗	6,9	6,70 ↘
2011	42,3	2,5		6,5	
2012	-	3,2		6,5	

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.16. Německo

Spolková republika Německo je parlamentní demokracií kancléřského typu, což značí velmi silné postavení kancléře jakožto předsedu vládního kabinetu. Legislativní moc je tvořena dvěma tělesy. Prvním je Spolkový sněm čítající 598 zástupců volených na 4 roky a druhým Spolková rada, která funguje na poněkud odlišných principech, kdy zastupuje jednotlivé spolkové země, a reflektuje tak federativní uspořádání státu. Parlamentními volbami jsou tedy myšleny volby do Spolkového sněmu. Německo je považováno za velmi stabilní režim, možná i v souvislosti se zkušenostmi z minulého století, a to nejen díky volebnímu systému, ale také některým institutům podporujících stabilitu. Příkladem za všechny je tzv. konstruktivní vyjádření důvěry, kdy je potřeba v případě odvolání kancléře současně navrhnout a zvolit nového, jinak se odvolání

nekoná. (Strmiska et al., 2005, s. 286–287) Nejsilnějšími dvěma stranami systému jsou křesťanští a sociální demokraté, kteří si dlouhodobě udržují převahu nad ostatními subjekty a soupeří mezi sebou o zisk největšího podílu hlasů. (European Election Database)

V případě Německa je inflační politika velice kontinuální a nedochází k žádným zásadním výkyvům. Míra nezaměstnanosti se pomalu proměňuje. Tabulka vypovídá o irelevantnosti ideologického modelu. Výkyvy ve veřejných výdajích se v případě některých voleb objevily. Největší koncentrace je však zaznamenána již v krizovém období okolo voleb roku 2009, což opět může znamenat zkreslení údajů. Přestože se v celkovém vyhodnocení Německo nachází zhruba v průměru, je nutné konstatovat, že neexistují důkazy o tom, že by se politický hospodářský cyklus v této zemi projevoval.

Tabulka č. 19: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Německo

NĚMECKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	48,2	1,5		9,7	
1998	48,0	0,6		9,4	
1999	48,2	0,6		8,6	
2000	45,1	1,4	1,3	8,0	8,16
2001	47,6 ↗	1,9		7,9	
2002	47,9	1,4		8,7	
2003	48,5	1,0	1,4 ↗	9,8	10,15 ↗
2004	47,1	1,8		10,5	
2005	46,9	1,9		11,3	
2006	45,3	1,8		10,3	
2007	43,5	2,3	2,3 ↗	8,7	8,83 ↘
2008	44,1 ↗	2,8		7,5	
2009	48,2 •	0,2		7,8	
2010	47,7 ↘	1,2		7,1	
2011	45,3	2,5	1,93 ↘	5,9	6,16 ↘
2012	-	2,1		5,5	

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.17. Nizozemí

Nizozemské království, jak sám název napovídá, je ústavně vymezeno jako konstituční monarchie. Legislativu tvoří dvě komory parlamentu, Dolní čítající 150 členů a Horní 75 členů. Obě jsou voleny proporčně, ale Horní komora nepřímo, a to zástupci jednotlivých provincií, a obě mohou být rozpuštěny před skončením mandátu. Tuto pravomoc, kterou v minulosti disponoval panovník, má učinit vláda. Vláda je

představitelem výkonné moci, je odvozena na od parlamentu na základě výsledků voleb. Posledních pět desetiletí je charakteristické častým střídáním vlád, což v rámci zkoumaného období dokládají i roky 2003, 2006 nebo 2012. (Říchová et al., 2004, s. 89–102)

Nizozemský volební systém je pokládán za jeden z nejvíce proporčních. Díky jeho nastavení, kdy celý stát tvoří jeden volební obvod a uzavírací klauzule není přítomna, je velký počet stran schopen získat parlamentní křesla. Po posledních volbách se o moc v parlamentu dělí osm stran, (European Election Database) avšak jsou známy případy z minulosti, které nejsou výjimkou, kdy jich bylo ještě více. (Říchová et al., 2004, s. 107) Stranický systém je tak velmi rozdroben.

Přestože na první pohled politický systém nevypadá, že by mohl vytvořit podmínky pro vznik politického hospodářského cyklu, v rámci oportunistického modelu se objevují náznaky nasvědčující tomu, že v nějaké formě by se mohl v Nizozemí objevit. První index dosahuje úrovně stanovené pro relevanci modelu v dané zemi. Do procesu zkoumání vstupuje fenomén předčasných voleb, který jej značně komplikuje. Na jedné straně vláda může využít příznivé ekonomické situace, aby vyvolala předčasné volby a zajistila si tak lepší výsledek. Na druhou stranu mohou vládní strany, v souvislosti s tím, že v podstatě mohou rozhodovat o termínu konání voleb, manipulovat s veřejnými výdaji kolem tohoto termínu obdobně, jako když je datum konání voleb pevně stanoveno. Při špatné interpretaci tedy může dojít k záměně příčin a důsledků a na základě analýzy nelze projevení politického hospodářského cyklu v Nizozemí vyvrátit. Naopak u ideologického modelu lze konstatovat, že se v této zemi neprojevuje. Rozdíly v míře inflace a v míře nezaměstnanosti jsou jen nepatrné a některá období jsou kvůli častému střídání vlád příliš krátká na to, aby bylo možné určit střednědobou vládní strategii. Roztříštěný stranický systém navíc napovídá, že pro nastavení dlouhodobější strategie je zapotřebí dohoda většího množství subjektů, což nemusí být úplně bezproblémové.

Tabulka č. 20: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Nizozemí

NIZOZEMÍ	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	47,5	1,9	1,90	5,5	5,50
1998	46,7	1,8		4,3	
1999	46,0 ↘	2,0		3,5	
2000	44,2	2,3	3,14 ↗	3,1	3,04 ↘
2001	45,4 ↗	5,1		2,5	
2002	46,2	3,9		3,1	
2003	47,1 •	2,2		4,2	
2004	46,1	1,4	1,45 ↘	5,1	2,50 ↘
2005	44,8	1,5		5,3	
2006	45,5 •	1,7		4,4	
2007	45,3	1,6		3,6	
2008	46,2	2,2	1,60 ↗	3,1	3,47 ↗
2009	51,4 ↗	1,0		3,7	
2010	51,2	0,9		4,5	
2011	49,8 ↘	2,5	2,50 ↗	4,4	4,40 ↗
2012	-	2,8		5,3	

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.18. Polsko

Polská tzv. Třetí republika je parlamentním režimem. Od původního poloprezidentského, který panoval v devadesátých letech, se přesunul ke kabinetnímu režimu, ve kterém leží těžiště moci ve vládě v čele s premiérem, která je prakticky nadřazena parlamentu, i prezidentovi. Přestože prezident nedisponuje silnými ústavními nástroji, v případě silné osobnosti může se stát mocenským konkurentem premiéra. Legislativní těleso je tvořeno dvěma komorami, Sejmem a Senátem s počty 460 a 100 zástupců volených na čtyři roky. Druhá komora je Sejmu podřízena. Volby do obou komor probíhají současně, což umocňuje význam primárního volebního cyklu, a složení obou komor ve tak vesměs totožné, co se týče politických stran. Volební systémy jsou odlišné a byly postupně několikrát změněny. Připouští se i možnost konání předčasných voleb, jako např. v roce 2007. (Cabada et al., 2008, 9–21)

Podobně jako Rumunsko, které dosahuje srovnatelně nízkých hodnot indexů, se i v Polsku zkoumané jevy v souvislosti se změnou veřejných výdajů téměř neobjevují. Rozdílná situace panuje v případě ideologického modelu, kdy index dosáhl hraniční hodnoty relevantnosti aplikace. Po volbách v letech 2001 a 2007 nastala zřetelná změna, s vysokými amplitudami, míry inflace a nezaměstnanosti v protichůdném směru. Změny však ideologicky příliš nekorespondují s přesvědčením předsedů vlády,

kteří v těchto letech nastoupili, neboť Leszek Miller byl levicovým, kdežto současný Donald Tusk pravicovým politikem, čemuž neodpovídá změna v míře inflace a nezaměstnanosti. (Kancelaria Prezesa Rady Ministrów) Z toho důvodu je nutné i tento model v případě Polska zamítnout, a to kvůli nepřesvědčivým indiciím.

Tabulka č. 21: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Polsko

POLSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	46,4	15,0		10,9	
1998	44,3 ↘	11,8		10,2	
1999	42,7	7,2	9,70	13,4	13,23
2000	41,1	10,1		16,1	
2001	43,8	5,3		18,3	
2002	44,3	1,9		20,0	
2003	44,7	0,7	2,07 ↘	19,8	19,63 ↗
2004	42,6	3,6		19,1	
2005	43,4	2,2		17,9	
2006	43,9	1,3	1,30 ↘	13,9	13,90 ↘
2007	42,2	2,6		9,6	
2008	43,2	4,2		7,1	
2009	44,6	4,0	3,63 ↗	8,1	8,30 ↘
2010	45,4 ↗	2,7		9,7	
2011	43,6	3,9		9,7	
2012	-	3,7	3,70 ↗	10,1	10,10 ↗

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.19. Portugalsko

Poté co se Portugalsko, podobně jako Španělsko, zbavilo autoritativní minulosti, po vstupu do Evropské unie započalo cestu ke standardnímu typu evropské demokracie. Zákonodárná moc je svěřena do rukou jednokomorového parlamentu a moc vykonává rozdělena mezi prezidenta a předsedu vlády. Přestože prezidentské pravomoci byly v minulosti zásadně omezeny a faktická moc leží v rukou premiéra, v případě tzv. kohabitace, tzn. stavu, kdy prezident a premiér pochází z opozičních stran, může docházet k nemalým politickým konfliktům. (Strmiska et al. 2005, s. 368–369)

V rámci stranického systému dominují dvě sociálně demokratické strany, které pravidelně získávají nadpoloviční většinu z 230 parlamentních křesel. (European Election Database) Ideologické směřování země je tedy v zásadě levicové. Zaznamenané změny v míře nezaměstnanosti a míře inflace v období po volbách v letech 1999 a 2002 tedy nelze připisovat změně ideologie na vládní úrovni. Přestože se jedná o levicové vlády, v letech 2001–2010 byl zaznamenán dlouhodobý trend

snižování míry inflace a zvyšování míry nezaměstnanosti, který bývá příznačný spíše pro pravicové vlády.

Na druhou stranu oportunistický model lze velmi dobře napasovat na situaci v Portugalsku. Zvýšení veřejných výdajů před volbami se projevuje pravidelně. Tento jev je stěžejní pro zkoumání oportunistického modelu a projevu politického hospodářského cyklu v této formě. Dokládá snahu stran, které se pravděpodobně chovají z velké části populisticky z důvodů vzájemného zápasu dvou sociálně-demokratických stran, o ovlivňování voličů před volbami. Portugalsko se tedy v celkovém srovnání pohybuje společně s dalšími státy jižní Evropy v první desítce.

Tabulka č. 22: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Portugalsko

PORTUGALSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	41,6	1,9	2,05	6,7	6,15
1998	41,4	2,2		5,6	
1999	41,5	2,2	5,0		
2000	41,6	2,8	3,60 ↗	4,5	4,55 ↘
2001	43,2 ↗	4,4		4,6	
2002	43,1	3,7	5,7		
2003	44,4	3,3	2,90 ↘	7,1	7,30 ↗
2004	45,4 ↗	2,5		7,5	
2005	46,6 •	2,1	8,6		
2006	45,2 ↘	3,0	2,70 ↘	8,6	8,67 ↗
2007	44,4	2,4		8,9	
2008	44,8 ↗	2,7	8,5		
2009	49,8	-0,9	10,6		
2010	51,3 ↗	1,4	1,40 ↘	12,0	12,00 ↗
2011	49,4	3,6	12,9		
2012	-	2,8	2,80 ↗	15,9	15,90 ↗

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.20. Rakousko

Rakousko je svým uspořádáním federací tvořenou jednotlivými spolkovými zeměmi, podobně jako Německo. Jedná se o parlamentní demokracii, ve které je faktická moc v rukou kancléře a jeho kabinetu. Prezident plní prakticky jen reprezentativní roli. Legislativní moc je rozdělena mezi Národní radu, od jejíhož složení zvolení kancléře, a Spolkovou radu. Jedná se však spíše o samostatná tělesa než komory v rámci jednoho parlamentu. Vzhledem k tomu, že vládní kabinet v čele s kancléřem vzniká z Národní rady a jednotliví ministři jí jsou taky odpovědní, volby do tohoto úřadu jsou důležitější

než volby do Spolkové rady. Výběr zástupců Spolkové rady, jejichž počet je variabilní, je závislý na volbách v jednotlivých spolkových zemích. Do národní rady je voleno 183 poslanců proporčním systémem na dobu čtyř let. (Říchová et al., 2004, s 129–142)

Stranický systém není příliš početný, alespoň co se týče stran v zastoupených v Národní radě. Ke čtyřem etablovaným stranám, sociálním demokratům, křesťanským demokratům, liberálům a nejslabším zeleným se přidala v roce 2006 další liberální pravicově populistická strana. (European Election Database)

V případě Rakouska nelze spatřit takřka žádné výkyvy ve veřejných výdajích v souvislosti s termínem konání voleb. Předvolební nárůst, který je pro zkoumání modelu nejdůležitější, byl zaznamenán pouze v roce 1998, a to tak zanedbatelný, že nelze hovořit o jakékoliv vypovídající hodnotě. Výskyt ideologického modelu se na první pohled jeví jako mnohem pravděpodobnější. Index I_t dokonce dosáhl hranice, kdy je možné hovořit o tom, že se cyklus pospaný tímto modelem projevuje pravidelně. Při bližším pohledu na složení vlád však vyplývá, že změny, které jsou navíc jen nepatrné, nesouvisí se střídáním ideologií i moci, ba dokonce ani stran. V podstatě od už druhé poloviny osmdesátých let vládne kontinuálně koalice sociálních a křesťanských demokratů. (Bundenskanzleramt Österreich) Strany jsou pravděpodobně tak silně etablovány, že nemají potřebu manipulovat pomocí těchto nástrojů, aby získaly své voliče. Rakousko se tak ve skutečnosti v celkovém hodnocení posouvá ještě více dolů a řadí se mezi státy s nejnižším projevem politického hospodářského cyklu v Evropě.

Tabulka č. 23: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Rakousko

RAKOUSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	53,5	1,2	1,00	4,4	4,45
1998	53,7 ↗	0,8		4,5	
1999	53,4	0,5	3,9		
2000	51,9 ↘	2,0	2,15 ↗	3,6	3,60 ↘
2001	51,3	2,3		3,6	
2002	50,7	1,7	4,2		
2003	51,3	1,3	1,80 ↘	4,3	4,80 ↗
2004	53,8	2,0		4,9	
2005	50,0	2,1		5,2	
2006	49,1	1,7	4,8		
2007	48,6 ↘	2,2	2,20 ↗	4,4	4,40 ↘
2008	49,3	3,2	3,8		
2009	52,6	0,4	2,08 ↗	4,8	4,47 ↘
2010	52,6	1,7		4,4	
2011	50,5	3,6		4,2	
2012	-	2,6		-	

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.21. Rumunsko

Rumunsko je v literatuře někdy označováno jako hybridní poloprezidentský režim. Je tomu tak z toho důvodu, že prezident disponuje řadou významných pravomocí a dělí se s premiérem o exekutivní moc. Vláda podléhá kontrole dvoukomorového parlamentu, který je tvořen poslaneckou sněmovnou s 332 zástupci a senátem se 137 členy. Obě komory jsou prakticky totožné, a to jak na úrovni pravomocí, kdy ani jedna není nadřazena, tak v rámci proporčního volebního systému či čtyřleté délky trvání mandátu. (Cabada et al., 2008, s. 199–206) Počet stran zastoupených v parlamentu se s postupem času zvyšuje a jejich složení se také mění. (European Election Database)

Zkoumané jevy v související se změnou veřejných výdajů se v Rumunsku objevují jen minimálně. Obdobně je tomu i v případě politiky řízení inflace a nezaměstnanosti, která je v podstatě od druhé poloviny devadesátých let určována konstantním trendem snižování míry inflace a mírného zvyšování míry nezaměstnanosti. Rumunsko je tak státem, ve kterém je projev politického hospodářského cyklu jeden z nejslabších a umístilo se v celkovém srovnání společně s Polskem na nejspodnějších příčkách v rámci obou modelů.

Tabulka č. 24: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Rumunsko

RUMUNSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	34,6	154,8	67,98	5,3	6,06
1998	35,5	59,1		5,4	
1999	39,2	45,8		6,2	
2000	38,6	45,7		6,8	
2001	36,2	34,5		6,6	
2002	35,0	22,5	7,5		
2003	33,5 ↘	15,3	15,30 ↘	6,8	6,80 ↗
2004	33,6	11,9	8,0		
2005	33,6	9,1	6,86 ↘	7,2	6,96 ↗
2006	35,5	6,6		7,3	
2007	38,2 ↗	4,9		6,4	
2008	39,3	7,9	5,8		
2009	41,1 (lis/pro)	5,6	5,83 ↘	6,9	7,20 ↗
2010	40,1	6,1		7,3	
2011	37,9	5,8		7,4	
2012	-	3,4	7,0		

Zdroj: EuroStat; European Election Database * poloprezidentský režim

6.22. Řecko

Po dlouhém období nestability, střídání různých typů režimů, si i Řecko zvolilo cestu parlamentní demokracie. Prezident, který se ještě v nedávné minulosti fakticky dělil o moc s premiérem, je dnes již pouhou reprezentativní funkcí. Premiér naopak disponuje silnou pozicí srovnatelnou s německým kancléřem, případně britským premiérem. Parlament je jednokomorový volen na čtyři roky. (Strmiska, 2005, s. 405–407)

Charakter stranického systému se s posledními volbami zásadně změnil. Do voleb v roce 2009 dominovaly systému dvě strany, které společně dosahovaly přes osmdesát procent hlasů voličů, a jejich převaha se postupně střídala. V roce 2012 se však objevily nové strany, které se dostaly do parlamentu a systém se značně fragmentoval, (European Election Database) což bude mít vliv i na dosavadní trend výskytu politického hospodářského cyklu.

Jak je patrné z tabulky, výkyvy ve veřejných výdajích se v Řecku objevují velmi často a pravidelně, snad jen kromě zmiňovaného roku 2012, což dokládá také jedna z nejvyšších hodnot indexu oportunistického modelu v porovnání s ostatními státy. Druhý index je naopak velmi nízký a ideologický model pro vysvětlení situace v Řecku použít.

Tabulka č. 25: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Řecko

ŘECKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	44,9	5,4		-	
1998	44,3	4,5	4,00	11,1	11,55
1999	44,5 ↗	2,1		12,0	
2000	46,7 •	2,9		11,2	
2001	45,4 ↘	3,7		10,7	
2002	45,1	3,9	3,67 ↘	10,3	10,23 ↘
2003	44,7	3,4		9,7	
2004	45,5 •	3,0		10,5	
2005	43,4 ↘	3,5		9,9	
2006	43,9 ↗	3,3	3,40 ↘	8,9	9,40 ↘
2007	42,2	3,0		8,3	
2008	43,2 ↗	4,2	4,20 ↗	7,7	7,70 ↘
2009	44,6	1,3		9,5	
2010	45,4	4,7		12,6	
2011	43,6	3,1	3,90 ↗	17,7	15,15 ↗
2012	-	1,0		24,3	

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.23. Slovensko

Po rozdělení Československa zvolilo Slovensko podobný model jako Česká republika, avšak na první pohled jsou patrné některé odlišnosti. Prezident je volen v přímých volbách, kterou zavedla Česká republika až v souvislosti s poslední prezidentskou volbou. Druhým pilířem je vláda v čele s předsedou. Parlament je jednokomorový a zasedá v něm 150 poslanců volených na čtyři roky. Dalším rozdílem je například referendum, které je jakožto prve přímé demokracie zakotven v ústavě. (Cabada et al., 2008, s. 46–50) Z pohledu stranického systému, počet stran zastoupených v parlamentu postupně roste a systém se tříští. Nicméně od roku 2002 vzrůstá volební zisk sociálně-demokratické strany SMER. (European Election Database)

Tak jak jsou geografické podmínky a historické pozadí velmi podobné, potenciální politický hospodářský cyklus se v České republice a na Slovensku projevuje paralelně. Na Slovensku je hodnota indexu oportunistického modelu nepatrně významnější a ukazuje, že tento model lze aplikovat. Naopak ideologický model, jehož index je na nule, nelze v žádném případě použít k interpretaci situace na Slovensku. Česká republika, po regulaci hodnoty druhého indexu, je na tom analogicky a oba státy se tak pohybují v průměru, kdy jeden z modelů lze aplikovat a druhý nikoliv.

Tabulka č. 26: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Slovensko

SLOVENSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	48,9	6,0		-	
1998	45,8	6,7		12,9	
1999	48,1	10,4		16,5	
2000	52,1	12,2	9,93	18,9	18,30
2001	44,5	7,2		19,5	
2002	45,1 •	3,5		18,8	
2003	40,1 ↘	8,4		17,7	
2004	37,7	7,5	6,23 ↘	18,4	17,50 ↘
2005	38,0 ↗	2,8		16,4	
2006	36,5	4,3		13,5	
2007	34,2 ↘	1,9		11,2	
2008	34,9	3,9	2,23 ↘	9,6	10,96 ↘
2009	41,5 ↗	0,9		12,1	
2010	40,0	0,7		14,5	
2011	38,2 ↘	4,1	4,10 ↗	13,6	13,60 ↗
2012	-	3,7		14,0	

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.24. Slovinsko

Slovinsko, jakožto hlavní stát, který inicioval kroky vedoucí k rozpadu federace Jugoslávie, zahájilo po roce 1990 okamžitou cestu k demokratizaci země. Legislativním orgánem byl ustanoven dvoukomorový parlament, skládající se ze Státního sboru a Státní rady, do kterých je voleno devadesát a čtyřicet zástupců na čtyři roky a pět let. Státní rada, horní komora, zastupuje korporace a různé společenské a zájmové skupiny a podle toho jsou i její členové vybíráni. Naopak složení Státního sboru, který je politickým orgánem, se odvíjí od výsledku voleb, které jsou také východiskem pro toto zkoumání. Výkonnou moc představuje jednak prezident, který má jakožto hlava státu v parlamentním režimu pouze úzké pravomoci, a vláda. Ta je složena z jednotlivých ministrů, kteří jsou každý samostatně odpovědní dolní komoře, a jejich předsedy. Podobně jako v Německu existuje i v politickém systému Slovinska institut konstruktivního vyjádření důvěry. (Cabada et al., 2008, s. 237–244)

System je relativně stabilní a změny vlád v průběhu volebního období, případně předčasné volby nejsou příliš časté. Výkyv v rámci průměrné míry inflace a nezaměstnanosti po roce 2008 byl pravděpodobně vyvolán změnou vládní koalice. (Vlada Republike Slovenije) Obecně se však ideologický ani oportunistický nejeví jako relevantní v případě Slovinska. Oba indexy dosahují zanedbatelných hodnot. Nastavení

systemu, který tak vykazuje vysokou míru stability, nevytváří vhodné podmínky, které by umožňovaly vznik politického hospodářského cyklu.

Tabulka č. 27: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Slovinsko

SLOVINSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	44,5	8,3	7,43	6,9	7,20
1998	45,4	7,9		7,4	
1999	46,2 ↗	6,1	7,27 ↘	7,3	6,40 ↘
2000	46,5	8,9		6,7	
2001	47,3	8,6	2,93 ↘	6,2	5,80 ↘
2002	46,2	7,5		6,3	
2003	46,2	5,7	1,50 ↘	6,7	6,60 ↗
2004	45,7	3,7		6,3	
2005	45,3 ↘	2,5	2,80 ↗	6,5	9,00 ↗
2006	44,6	2,5		6	
2007	42,4	3,8	-	4,9	-
2008	44,3	5,5		4,4	
2009	49,1	0,9	-	5,9	-
2010	50,3 ↗	2,1		7,3	
2011	50,7	2,1	-	8,2	-
2012	-	2,8		9	

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.25. Španělsko

Španělsko, které zažilo v minulém století řadu revolucí a změn politického režimu, se nakonec také ustálilo v podobě demokratického státu. Přestože se jedná o království v čele s panovníkem, který je součástí exekutivy a disponuje některými omezenými pravomocemi, hlavními státními orgány jsou vláda a parlament, obdobně jako u ostatních evropských konstitučních monarchií. Sněmovna poslanců, do které je voleno poměrným systémem, a Senát s většinovým volebním systémem jsou komorami parlamentu, jakožto představitelé legislativní moci. Délka trvání mandátu obou těchto orgánů je čtyři roky. Vláda, která vzniká na základě voleb do dolní komory, je odpovědná jako celek. Podobně jako v Německo, nebo v jiných zemích, které se jím nechaly inspirovat, španělský systém zná princip konstruktivního vyjádření nedůvěry ve vztahu k vládě. (Říchová et al., 2004, s. 163–181) Základ stranického systému tvoří dvě strany, lidová a sociálně-demokratická, které v součtu získávají pravidelně okolo 80 % hlasů voličů. (European Election Database) Tyto dva subjekty se střídají u vlády (La Moncloa), což může mít za následek také výkyvy v míře inflace a nezaměstnanosti,

jakožto projev politického hospodářského cyklu v rámci ideologického modelu. V letech 2004 až 2011 sice vládl jeden premiér (La Moncloa) a zlom po roce 2008 nelze do indexu započítat, ale je zde patrný opačný trend oproti předchozímu období, a tak ideologický model zůstává pro tuto zemi platný. Index oportunistického modelu vykazuje vysokou hodnotu, která Španělsko řadí na třetí místo ve srovnání se všemi ostatními zeměmi. V rámci rivalské soutěže mezi dvěma hlavními stranami se pravděpodobně manipulace s veřejnými výdaji často využívá. Vliv politiky na ekonomickou situaci je v souvislosti s veřejnými výdaji v případě Španělska evidentní.

Tabulka č. 28: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Španělsko

ŠPANĚLSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměstn.
1997	41,6	1,9		17,8	
1998	41,1	1,8	1,97	15,9	15,63
1999	39,9	2,2		13,2	
2000	39,2	3,5		11,7	
2001	38,7 ↘	2,8		10,5	
2002	38,9	3,6	3,17 ↗	11,4	11,1 ↘
2003	38,4 ↘	3,1		11,4	
2004	38,9 •	3,1		10,9	
2005	38,4 ↘	3,4		9,2	
2006	38,4	3,6	3,27 ↗	8,5	8,67 ↘
2007	39,2 ↗	2,8		8,3	
2008	41,5	4,1		11,3	
2009	46,3	-0,2	0,90 ↘	18,0	
2010	46,3 ↗	2,0		20,1	19,05 ↗
2011	45,2	3,1		21,7	
2012	-	2,4	2,40 ↗	25,0	25,00 ↗

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.26. Švédsko

Švédské království parlamentní demokracií standardního evropského typu, kde panovník ztratil své postavení ve prospěch vlády a plní pouze reprezentační funkci. Složení a setrvání vlády v čele s premiérem je odvozeno od parlamentu. Ústavní vývoj z pohledu legislativní moci byl v minulosti velmi pestrý, měnil se počet zástupců, volební systém a dokonce i počet komor. V dnešní podobě je parlament jednokomorový a čítá 349 poslanců volených na čtyři roky. (Říchová et al., 2004, s. 201–205) Stranický systém je relativně na první pohled rozdroben, neboť počet stran zastoupených v parlamentu je v současnosti osm. Šest menších stran však dosahuje

výsledků mezi pěti a sedmi procenty. Dlouhodobě dominantní stranou jsou sociální demokraté, jejich výsledek však v posledních volbách dorovnal konzervativní strana. Součet hlasů získaných těmito dvěma stranami za posledních dvacet let vždy převyšoval šedesát procent, což se zákonitě promítlo také v přepočtu na mandáty. (European Election Database)

V případě Švédska se zdá jeví ideologický model jako platný. Společně s Francií a Rakouskem dosáhla jako jediná hodnoty indexu I_i , což značí, že se teoreticky tento model pravidelně projevuje. Podobně jako v případě Rakouska je však nutné tento ukazatel korigovat. Nejenže změny v míře inflace a nezaměstnanosti nejsou příliš významné, ale nesouvisí ani se změnami ideologie na vládní úrovni. Do roku 2006 totiž vládli sociální demokraté, často v podobě menšinové, a poté byly vystřídány koalicí v čele s pravicovou Moderate party. (Swedish Institute) V podstatě lze tedy hovořit o výskytu zkoumaného jevu pouze jednou. V rámci oportunistického modelu se Švédsko řadí mezi větší počet zemí, pohybujících se okolo průměru, kde se objevují indicie potenciálního projevu. Z pohledu zkoumaných jevů se jedná spíše o poklesy veřejných výdajů po volbách, než jejich prudký nárůst před volbami. Z toho nicméně vyplývá, že výše veřejných výdajů je téměř pravidelně vyšší před volbami než po nich. Zkušenost s posledními volbami však ukázala, že i v této zemi může dojít k prudkému nárůstu veřejných výdajů v souvislosti s blížícím se termínem, jako tomu bylo v roce 2009. Tyto údaje však mohou být z důvodu trvání krize zkreslené.

Tabulka č. 29: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012:

Švédsko

ŠVÉDSKO	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	60,7	1,8	1,80	9,9	9,90
1998	58,8	1,0		8,2	
1999	58,1 ↘	0,5		6,7	
2000	55,1	1,3	1,50 ↘	5,6	6,03 ↘
2001	54,5	2,7		5,8	
2002	55,6	1,9		6	
2003	55,7	2,3		6,6	
2004	54,2	1,0	1,37 ↘	7,4	7,23 ↗
2005	53,9	0,8		7,7	
2006	52,7	1,5		7,1	
2007	51 ↘	1,7		6,1	
2008	51,7	3,3	2,30 ↗	6,2	6,87 ↘
2009	54,9 ↗	1,9		8,3	
2010	52,3	1,9		8,6	
2011	51,2 ↘	1,4		7,8	
2012	-	0,9	1,15 ↘	8,0	7,90 ↗

Zdroj: EuroStat; European Election Database

6.27. Velká Británie

Zejména z důvodu tradice je hlavou Spojeného království panovník, který má čistě symbolickou úlohu. Veškerá moc, kromě nezávislé soudní moci, je koncentrována v dvoukomorovém parlamentu a ve vládě, která z něj vychází. Dolní komoru tvoří 650 členů volených podle většinového systému s jednomandátovými obvody na 5 let. Horní komoru tvoří lordové, kteří jsou dosazováni na základě principu dědičnosti nebo za zásluhy panovníkem. Orgánem, který nejvýznamněji ovlivňuje britskou politiku, přestože to takto nemusí být zakotveno v ústavě, je vládní kabinet v čele s premiérem. Premiér má velmi silnou pozici, určuje obecné směřování politiky a jednotliví ministři společně s dalšími funkcionáři kabinetu vykonávají konkrétní kroky. (Kroupa et al. 2001, s. 25–30)

O křesla v dolní komoře britského parlamentu dlouhodobě soupeří dvě strany, Konzervativci a Labour party. Až do minulých voleb mohla vítězná strana utvořit jednobarevnou většinovou vládu. Tento dvou-stranický systém narušil zvyšující se úspěch Liberálních demokratů. (European Election Database) Jak je možné si povšimnout, relativně často se objevuje také fenomén předčasných voleb, neboť délka mandátu je pět let a v minulých dvou volebních obdobích se volby konaly co čtyři roky, což může souviset s využíváním pozitivní ekonomické situace, která by se mohla do

řádného termínu zhoršit. Přestože je tímto politický cyklus narušen, vláda může tyto předčasné volby plánovat a pohyb ve veřejných výdajích je z tabulky patrný. Index sice dosahuje minimální hodnoty pro relevantnost oportunistického modelu, nicméně náznaky zde existují, zejména v souvislosti s volbami v roce 2010, kdy se chtěla Labour party, které pravděpodobně klesaly volební preference, udržet u moci. Tento výsledek může být samozřejmě zapříčiněn také krizí a snahou o zvýšení agregátní poptávky státními zásahy. Projev zkoumaných jevů v rámci ideologického modelu byl zaznamenán pouze jednou, avšak nelze jej spojovat se střídáním stran u vlády, neboť Labour party vládla od roku 1997 do roku 2010, (European Election Database) takže k žádné výměně po roce 2001 nedošlo. Oportunistický model se tedy z části projevuje, ideologický nikoliv, a pokud ano, tak v delším časovém horizontu.

Tabulka č. 30: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Velká Británie

VELKÁ BRITÁNIE	vládní výdaje (% HDP)	míra inflace (%)	Ø míra inflace	míra nezaměstnanosti (%)	Ø míra nezaměst.
1997	40,2	1,8		6,8	
1998	39,3 ↘	1,6		6,1	
1999	38,9	1,3	1,23	5,9	5,80
2000	36,8	0,8		5,4	
2001	40,2	1,2		5,0	
2002	41,4	1,3		5,1	
2003	42,2	1,4	1,33 ↗	5,0	4,93 ↘
2004	43,1 ↗	1,3		4,7	
2005	43,8	2,1		4,8	
2006	44,0	2,3		5,4	
2007	43,7	2,3	2,60 ↗	5,3	5,96 ↗
2008	47,7	3,6		5,6	
2009	51,3 ↗	2,2		7,6	
2010	50,4	3,3		7,8	
2011	48,5 ↘	4,5	2,65 ↗	8,0	7,95 ↗
2012	-	2,8		7,9	

Zdroj: EuroStat; European Election Database

7. Shrnutí a interpretace

Tabulka č. 31 shrnuje výsledky všech zemí v rámci oportunistického a ideologického modelu. Na základě četnosti výskytu zkoumaných jevů a počtu voleb konaných za zkoumané období byly podle vzorců stanovených v kapitole o metodologii vypočítány hodnoty dvou indexů. Tabulky č. 2 a 3 určují stupnici, která interpretuje jednotlivé hodnoty a přiřazuje relevantnost aplikace modelů na jednotlivé státy. Čím vyšší je hodnota indexu, tím, je pravděpodobnější, že se politický hospodářský cyklus v dané zemi v rámci jednoho či obou modelů projevuje.

Tabulka č. 31: Výpočet indexu I_o a I_i pro členské státy Evropské unie

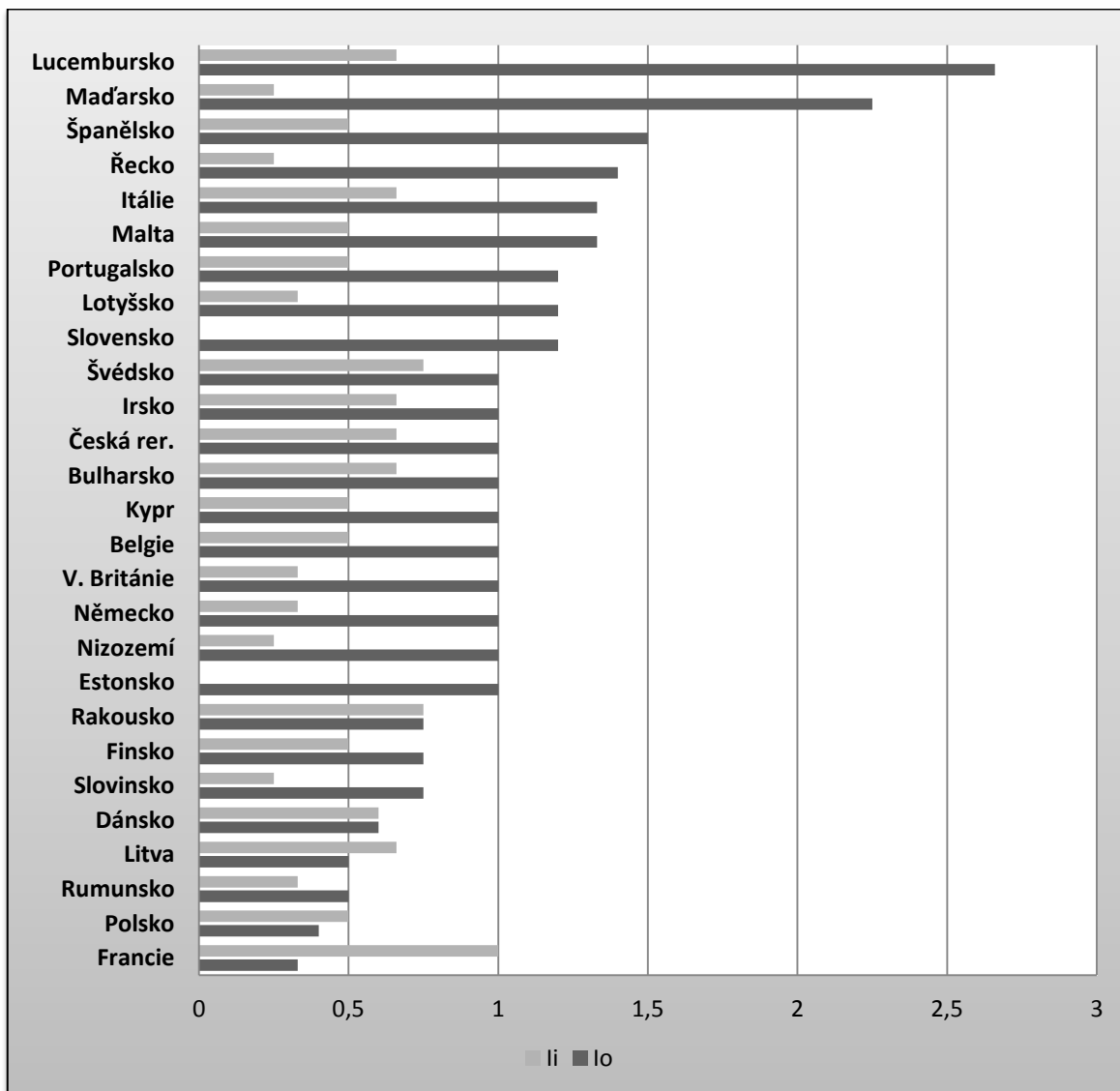
Stát	Počet voleb	Oportunistický model						Ideologický model				
		Počet zvýšení	Počet snížení	Kulminace – volební rok	I_o	Před korekcí	Po korekci	Zkoumaná volební období – 1	Počet výskytu jevů $x+y$	I_i	Před korekcí	Po korekci
Belgie	4	2	1	1	1,00	+	N	4	2	0,5	+	N
Bulharsko	4	1	3	1	1,00	+	A	3	2	0,66	+	A
Česká rep.	4	2	2	0	1,00	+	A	3	2	0,66	+	N
Dánsko	5	2	1	0	0,60	N	N	5	3	0,60	+	N
Estonsko	4	2	1	1	1,00	+	N	4	0	0,00	N	N
Finsko	4	1	1	1	0,75	N	N	4	2	0,50	+	N
Francie	3	0	1	0	0,33	N	N	2	2	1,00	++	N
Irsko	4	2	2	1	1,25	+	A	3	2	0,66	+	N
Itálie	3	1	1	2	1,33	+	A	3	2	0,66	+	A
Kypr	3	1	1	1	1,00	+	N	2	1	0,50	+	N
Litva	4	1	1	0	0,50	N	N	3	2	0,66	+	A
Lotyšsko	5	1	3	2	1,20	+	A	3	1	0,33	N	N
Lucembursko	3	3	3	2	2,66	++	A	3	2	0,66	+	N
Maďarsko	4	2	4	3	2,25	++	A	4	1	0,25	N	N
Malta	3	1	1	2	1,33	+	A	2	1	0,50	+	N
Německo	4	2	1	1	1,00	+	N	3	1	0,33	N	N
Nizozemí	6	2	2	2	1,00	+	A	4	1	0,25	N	N
Polsko	5	1	1	0	0,40	N	N	4	2	0,50	+	N
Portugalsko	5	4	1	1	1,20	+	A	4	2	0,50	+	N
Rakousko	4	1	2	0	0,75	N	N	4	3	0,75	++	N
Rumunsko	4	1	1	0	0,50	N	N	3	1	0,33	N	N
Řecko	5	3	2	2	1,40	+	A	4	1	0,25	N	N
Slovensko	5	2	3	1	1,20	+	A	3	0	0,00	N	N
Slovinsko	4	2	1	0	0,75	N	N	4	1	0,25	N	N
Španělsko	4	2	3	1	1,50	++	A	4	2	0,50	+	A
Švédsko	4	1	3	0	1,00	+	A	4	3	0,75	++	N
V. Británie	4	2	2	0	1,00	+	A	3	1	0,33	N	N

Zdroj: autor

Graf č. 1, který následuje, řadí země podle výsledků vyjádřených dvěma indexy, a umožňuje snadnější vizuální srovnání. Kritéria řazení států v grafu jsou 1) hodnota indexu I_o od nejvyšší po nejnižší, 2) hodnota indexu I_i nejvyšší po nejnižší a 3) abecedně. Toto srovnání je však založeno na hodnotách ještě před korekcí, která

proběhla v rámci rozboru a komentáře ke každé ze zemí a která zasazuje dosažené hodnoty do kontextu. Na základě toho byl stanoven konečný výsledek, zda se v dané zemi pravděpodobně projevuje, nebo pravděpodobně neprojevuje, politický hospodářský cyklus tak, jak je popsán jedním z modelů. Tyto výsledky jsou zaznamenány v tabulce v příslušné kolonce pomocí písmen A (pravděpodobně se projevuje a model lze aplikovat) a N (pravděpodobně se neprojevuje a model nelze uplatnit).

Graf č. 1: Grafické znázornění hodnot indexu I_o a I_i v jednotlivých evropských zemích

Zdroj: autor

Následující *tabulka* č. 32 popisuje základní atributy politických systémů jednotlivých zemí a staví je do roviny srovnání s výsledkem projevu politického hospodářského cyklu v rámci dvou zkoumaných modelů. Zohledňován je typ režimu, podoba legislativy a exekutivy, volební a stranický systém a další významné prvky, které mohou mít zásadní vliv na fungování systému. Tabulka tak umožňuje odhalení závislosti projevu modelů na nastavení systému, síle jednotlivých aktérů a dalších potencionálních faktorech. Před samotnou interpretací výsledků je nutné zmínit několik poznámek k tabulce. Exekutivní orgány jsou seřazeny podle významu v jednotlivých systémech. Pokud je některý z nich ohraničen závorkou, znamená to, že plní zpravidla pouze reprezentativní úlohu.

Co se týče volebního systému, jsou rozlišovány tři základní typy, většinový, systém poměrného zastoupení a smíšený. Na základně volebního systému může být dosaženo odlišných výsledků při stejném složení voličů. Většinový podporuje koncentraci moci do menšího počtu větších stran, naopak poměrný spíše proporcionální zastoupení voličů, což však závisí na celkovém nastavení systému. Smíšený systém je většinou kombinací předcházejících dvou, případně doplněn o další prvky. (Krejčí, 2006, s. 55–64) Na základě Sartoriho typologie, která je založena primárně na počtu relevantních stran, je ve sloupci stranický systém rozlišován systém s převládající stranou, dvoustranický systém, umírněný pluralismus a polarizovaný pluralismus. (Dvořáková et al., 2008, s. 50–52) Tyto kategorie samozřejmě neplatí absolutně a každý systém má svá specifika, proto je v některých případech popis doplněn např. o převahu dvou stran v rámci umírněného pluralismu apod. Přívlastek „alternující“ značí pravidelné střídání vítězných stran. Za systém s častými předčasnými volbami je považován ten, ve kterém se odehrály, vzhledem ke standardní době trvání mandátu, alespoň dvakrát za zkoumané období.

Tabulka č. 32: Atributy politických systémů a projev hospodářského cyklu v rámci oportunistického a ideologického modelu

Stát	režim	legislativa	exekutiva	volební systém (dolní komora parlamentu)	stranický systém	další prvky	Oport. model – po korekci	Ideo. model – po korekci
Belgie	Konstituční monarchie, parlamentní demokracie	Dvoukomorový parlament,	Vláda (panovník)	Poměrný	Polarizovaný pluralismus	Silný vliv odborů	N	N
Bulharsko	Republika, parlamentní demokracie	Jednokomorový parlament	Vláda (prezident)	Poměrný	Umírněný pluralismus, Jednobarevná nadpoloviční většina,		A	A

Česká rep.	Republika, parlamentní demokracie	Dvoukomorový parlament, asymetrický	Vláda (prezident)	Poměrný	alternující Umírněný pluralismus, alternující		A	N
Dánsko	Konstituční monarchie, parlamentní demokracie	Jednokomorový parlament	Vláda, (panovník)	Poměrný	Polarizovaný pluralismus, převaha dvou stran	Menšinové vlády, častá obměna,	N	N
Estonsko	Republika, parlamentní demokracie	Jednokomorový parlament	Vláda (prezident)	Poměrný	Umírněný pluralismus, velmi polarizovaný		N	N
Finsko	Republika, parlamentní demokracie	Jednokomorový parlament (+ Velký výbor)	Vláda (prezident)	Poměrný	Polarizovaný pluralismus, alternující		N	N
Francie	Republika, poloprezidentský režim	Dvoukomorový parlament	Prezident, vláda	Dvoukolový většinový	Polarizovaný pluralismus, převaha dvou stran	Silné nátlakové skupiny,	N	N
Irsko	Republika, parlamentní demokracie	Dvoukomorový parlament	Vláda, (prezident)	Systém jednoho přenosného hlasu	Umírněný pluralismus, dominance jedné strany		A	N
Itálie	Republika, parlamentní demokracie	Dvoukomorový parlament	Vláda, (prezident)	Smišený	Polarizovaný pluralismus, bipolární	Regionalizace	A	A
Kypr	Republika, prezidentská demokracie	Jednokomorový parlament	Prezident, Rada ministrů	Poměrný	Nestabilní situace		N	N
Litva	Republika, Parlamentní demokracie (s prvky poloprezidencialismu)	Dvoukomorový parlament	Vláda, prezident	Smišený	Polarizovaný pluralismus		N	A
Lotyšsko	Republika, parlamentní demokracie	Jednokomorový parlament	Vláda, (prezident)	Poměrný	Umírněný pluralismus, polarizovaný	Nízká stabilita vlád	A	N
Lucembursko	Velkoknížectví, Parlamentní demokracie	Jednokomorový parlament	Vláda, (velkokníže)	Poměrný	Umírněný pluralismus, převaha dvou stran		A	N
Maďarsko	Republika, parlamentní demokracie	Jednokomorový parlament	Vláda, (prezident)	Smišený	Umírněný pluralismus	Silné legislativní těleso	A	N
Malta	Republika, parlamentní demokracie	Jednokomorový parlament	Vláda, (prezident)	Systém jednoho přenosného hlasu	Dvoustanický systém	Většinový výjádření pro vítěznou stranu.	A	N
Německo	Federativní republika, parlamentní demokracie kancléřského typu	Dvě legislativní tělesa	Kancléř, vláda, (prezident)	Personalizovaný poměrný	Umírněný pluralismus, dominance dvou stran, alternující	konstruktivní vyjádření nedůvěry	N	N
Nizozemí	Konstituční monarchie, parlamentní republika	Dvoukomorový parlament	Vláda, (panovník)	Poměrný	Polarizovaný pluralismus, alternující	Časté střídání vlád a předčasné volby	A	N
Polsko	Republika, parlamentní demokracie (kabinetní)	Dvoukomorový parlament	Vláda, prezident	Poměrný	Umírněný pluralismus, Dominance dvou stran	Silný vládní kabinet	N	N
Portugalsko	Republika, parlamentní demokracie	Jednokomorový parlament	Vláda, prezident	Poměrný	Umírněný pluralismus, Dominance dvou stran, alternující	Časté předčasné volby	A	N
Rakousko	Federativní republika, parlamentní demokracie kancléřského typu	Dvě legislativní tělesa	Kancléř, vláda, (prezident)	Poměrný	Umírněný pluralismus, převaha dvou stran		N	N
Rumunsko	Republika, poloprezidentský režim	Dvoukomorový parlament	Prezident, premiér	Poměrný	Umírněný pluralismus		N	N
Řecko	Republika, parlamentní demokracie (kabinetní)	Jednokomorový parlament	Premiér, vláda, (prezident)	Poměrný, dodatečná celostátní kandidátka	Dvoustanický systém, následná fragmentace	Časté předčasné volby	A	N
Slovensko	Republika, parlamentní demokracie	Jednokomorový parlament	Vláda, (prezident)	Poměrný	Polarizovaný pluralismus, převaha jedné strany		A	N
Slovinsko	Republika, parlamentní demokracie	Dvoukomorový parlament	Vláda, (prezident)	Poměrný	Umírněný pluralismus		N	N
Španělsko	Konstituční monarchie, parlamentní demokracie	Dvoukomorový parlament	Vláda, (panovník)	Poměrný	Umírněný pluralismus, Dominance dvou stran, alternující		A	A
Švédsko	Konstituční monarchie, parlamentní demokracie	Jednokomorový parlament	Vláda, (panovník)	Poměrný, kompenzační křesla	Polarizovaný pluralismus, převaha dvou stran		A	N
V. Británie	Konstituční monarchie, parlamentní demokracie (kabinetní)	Dvoukomorový parlament	Premiér, vláda, (panovník)	Relativně většinový	Dvoustanický systém	Časté předčasné volby	A	N

Zdroj: autor na základě zdrojů použitých v kapitole Analýza států EU

Po korekci se náznaky projevu oportunistického model se objevily v patnácti zemích, zatímco ideologický pouze ve čtyřech. Tento ukazatel je samozřejmě pouze nominální, tzn. nabývá hodnot *ano* (A) a *ne* (N), a nezohledňuje již sílu projevu jak, tomu bylo v grafu. Ve srovnání se stavem před korekcí, kdy projev oportunistického modelu objevil v devatenácti státech a ideologický v sedmnácti, se jedná o zásadní rozdíl, zejména tedy v případě druhého z nich. První z modelů se tedy vyskytuje mnohem častěji, konkrétně jeho náznaky jsou patrné ve více než polovině zkoumaných zemí, zatímco druhý model se vyskytuje pouze výjimečně. Z toho důvodu je také větší pozornost věnována oportunistickému modelu.

7.1. Oportunistický model

První zkoumanou proměnnou je podoba režimu. Všechny členské státy jsou samozřejmě demokracie, nebo by alespoň formálně měly být. Zkoumání je zaměřeno na potencionální rozdíl mezi parlamentními demokraciemi a prezidentskými a poloprezidentskými režimy. Při pohledu na Bulharsko, Francii, Kypr, ale i Litvu, jakožto na zástupce systému, ve kterých hraje hlava státu zásadní roli, je zřejmé, že se v těchto typech režimů politický hospodářský cyklus neobjevuje. Stejnou tendenci vykazují také státy, které disponují velmi silným premiérem, jako je Německo, Rakousko, ale třeba i Polsko. Premiér se silným postavením je také ve velké Británii, kde se oportunistický model projevuje na minimální úrovni, nebo v Řecku, avšak v těchto zemích se projevují ještě další faktory, jak bude zmíněno níže. V souvislosti s existencí silné exekutivní funkce, tzn. prezidenta či premiéra, v rámci které má její vykonavatel zásadní pravomoci k ovlivňování celonárodního směřování politiky, je zjevná výrazná korelace s absencí projevů politického hospodářského cyklu.

Důležitý vliv na vznik politického hospodářského cyklu má také podoba stranického systému. Ta je však závislá na nastavení volebního systému a samozřejmě na celkovém charakteru společnosti jakožto na voličích. Je obtížné najít nějaký trend, který by se pravidelně objevoval v souvislosti s formou stranického systému a platil absolutně. Je však možné vyzorovat určité sklony. Při pohledu na dvoustranické systémy, tzn. Velkou Británii, Řecko a Maltu, je patrné, že u všech těchto země se cyklus projevuje. Tato korelace naznačuje možnou souvislost mezi těmito proměnnými. Specifickým případem je Itálie, která se díky širokým volebním koalicím chová podobně

jako dvoustranický systém, kde lze oportunistický model také vypočítat, což potvrzuje tuto tezi. Podobnou paralelu lze spatřit v případě systému s jednou převažující stranou, jako je Irsko nebo i Slovensko. Ukazuje se však také slabá tendence systémů s převahou či dominancí dvou stran nad ostatními podporovat vznik oportunistického modelu. Ve více než polovině případů států, ve kterých má stranický systém tuto podobu, se model projevil. Obecně lze tedy konstatovat, že existence silného stranického subjektu, případně dvou, v systému podporuje manipulaci s veřejnými výdaji a tím vznik politického hospodářského cyklu.

Nepřehlédnutelným faktorem, který vykazuje korelaci s výskytem oportunistického modelu, je fenomén předčasných voleb. V zemích, kde se tento jev objevuje relativně často, se objevuje paralela pohybu veřejných výdajů s termínem voleb. Jedná se o Nizozemí, Portugalsko, Řecko nebo již zmiňovanou Velkou Británii. Otázkou zůstává, zda je tato korelace způsobena tím, že jsou vládnoucí strany schopny termín voleb vyvolat nebo naplánovat, stejně tak jako následnou změnu ve veřejných výdajích, nebo pouze dochází k reakci na aktuální ekonomickou situaci, čímž jsou příčina a důsledek zaměněny.

Co se týče geografické polohy, také lze spatřovat určitou tendenci. Politický hospodářský cyklus na bázi oportunistického modelu projevuje ve všech zemích tzv. skupiny PIIGS, tzn. Portugalsko, Itálie, Irsko, Řecko a Španělsko, (Sousa, 2010) které jsou situovány na periferii Evropské unie a lze k nim přiřadit také Maltu. Nezanedbatelná tendence je patrná také u postkomunistických států východní Evropy, což potvrzuje např. Česká republika, Slovensko, Maďarsko, Lotyšsko nebo Bulharsko. Opačně je tomu u severovýchodních zemí jako v případě Finska, Dánska, ale také pobaltského Estonska, kde se cyklus neprojevuje.

Nabízí se také otázka, jaký potenciální vliv může mít existence institutu referenda v jednotlivých systémech. To je však zpravidla využíváno pouze v souvislosti s významnými otázkami celonárodního zájmu, které samozřejmě mohou mít na ekonomiku velký vliv, nicméně nesouvisí s běžným fungováním státního hospodářství.

Pohled na graf a tabulky svádí operovat také s hypotézou, že projev politického hospodářského cyklu je závislý na životní úrovni v jednotlivých státech. Toto tvrzení však zásadně nábouřávají případy řady států. Nejmarkantnějšími z nich jsou Lucembursko s nejvyšší životní úrovní v Evropské unii, kde je projev politického

hospodářského cyklu nejsilnější, a Rumunsko, které naopak vykazuje jednu z nejnižších životních úrovní v porovnání s ostatními zeměmi, a kde je projev obou modelů zanedbatelný. (Eurostat, GDP per capita in PPS) Tuto argumentaci tedy nelze použít bez předchozího podrobného zkoumání.

7.2. Ideologický model

Po regulaci indexů ideologický model tedy zůstal relevantní pouze u Bulharska, Itálie, Litvy a Španělska. Je možné, že se projevuje také v případě jiných států, avšak projev tohoto modelu je obtížně zkoumatelný a nelze vyvozovat závěry, které nejsou podloženy dostatečnými důkazy. Co však mají tyto země, ve kterých se model projevuje i po očištění indexů společného? U tří z nich existuje nějaký dominantní politický subjekt, což může mít podobný vliv jako v případě předchozího modelu. Litevský stranický systém není příliš kontinuální, neboť jednotlivé strany relativně rychle nabývají a znovu ztrácejí volební podporu. (European Election Database) Příčiny projevu ideologického modelu jsou v případě této země patrně odlišné.

Jaký je však důvod tak zásadního rozdílu mezi projevem oportunistického a ideologického modelu? Pravděpodobně je to dostředivá tendence politického systému, která je patrná v posledních desetiletích. Politické strany se v řadě států orientují na středové voliče, čímž postupně umazávají svá vyhraněná stanoviska, a ideologie je postupně zatlačena do pozadí. (Sartori, 2005, s. 348–359) Pro důslednost je nutné zmínit, že ideologie v pravém slova smyslu se z politiky postupně vytratila, jestli vůbec někdy v praktické formě vůbec existovala. Dnešní politické strany se na ně pouze odkazují a jedná se spíše o tradici, která se neustále adaptuje. (Heywood, 1994 s. 15–16) avšak správnější je hovořit spíše o politickém programu, který je konkrétním výsledkem směsice prvků z různých ideologií, myšlenkových proudů a praktických poznatků.

Závěr

Po zhodnocení literatury dostupné k teorii politického hospodářského cyklu byly vybrány dva nejčastěji zmiňované modely, založené na neracionalitě voličů, a podrobeny zkoumání. Na základě zvolených indexů pro oba z modelů, byl analyzován jejich potenciální projev ve všech státech Evropské unie, aby po jejich zasazení do kontextu a následném ošetření mohly být pozorovány případné souvislosti s charakterem politického systému.

V průběhu vyhodnocování výsledků se ukázalo, že nastavení politického systému skutečně ovlivňuje vznik hospodářského cyklu a že některé atributy jej mohou podpořit nebo zmírnit. V první řadě se jedná o existenci silné exekutivní funkce, která zabraňuje vzniku politického hospodářského cyklu. Z toho vyplývá, že prezidentské a poloprezidentské režimy, které takovouto pozicí disponují, mají tendenci vznik cyklu brzdit. Druhým faktorem je podoba stranického systému, respektive výskyt silného stranického subjektu, který působí na vznik cyklu opačně, a to tak, že jej podporuje. Problematický je fenomén předčasných voleb, který na jednu stranu komplikuje zkoumání, nicméně vykazuje korelaci s projevem oportunistického modelu. Jak již bylo řečeno, časté předčasné volby narušují politický cyklus a výsledky jsou pak zkreslené, proto je nelze generalizovat. Ve všech státech, ve kterých se tento jev objevuje, se ale současně projevila také manipulace veřejných výdajů v souvislosti s termíny konání těchto voleb. Určitá souvislost zde tedy jistě existuje, nicméně lze ji jen obtížně verifikovat.

Některé prvky naopak nemají na hospodářský cyklus žádný vliv, jako například počet komor nebo ústavní zřízení státu. Ve zvláštní pozici se nachází volební systém, který působí nepřímo. Na jeho základě se totiž vytváří systém stranický, který pak má na cyklus vliv. Přímá korelace však nebyla vyzkoušena.

Tímto byla zodpovězena základní otázka z úvodu. Nezáleží ani tak na povaze režimu, ale na jednotlivých prvcích systému, případně jejich kombinaci.

Žádný z těchto závěrů však nelze brát jako absolutně platný. Jak již bylo mnohokrát zmiňováno, hospodářský cyklus se skládá z mnoha prvků vyvolaných nejrůznějšími faktory a každý výkyv je svým charakterem jedinečný a neopakovatelný. Zmiňované politické vlivy jsou tedy pouze jednou z obtížně měřitelných součástí.

Politický systém je navíc živoucím organismem, který se mění s každými volbami a s každým nově přijatým zákonem. Zjištění jsou spíše sklony jednotlivých zemí k určitým projevům.

Zásadní rozdíl se ukazuje mezi projevem jednotlivých modelů. Celkově je manipulace s veřejnými výdaji mnohem častější a běžnější než vábení voličů na ideologickou rozdílnost. Ideologie totiž v dnešní politice nemá takový význam jako dříve a strany u vlády se chovají velmi podobně, zejména co se týče veřejných výdajů a jejich rozložení v rámci volebního cyklu. Zajímavým zjištěním je také to, že se objevila řada jevů na první pohled spojovaných s politickým hospodářským cyklem, které s ním však ve skutečnosti nesouvisejí, což dokazuje zásadní snížení počtu dotčených států po korekci indexů. Tento fakt pouze dokládá obtížnost zkoumání tohoto jevu a zvýšené nebezpečí metodologických chyb.

Cílem práce bylo posoudit vliv politických faktorů na utváření politického hospodářského cyklu. Výsledná tabulka ukazuje, že náznaky výskytu, ať už v rámci jednoho, druhého, nebo obou modelů zároveň, jsou patrné v šestnácti z dvaceti sedmi zkoumaných zemí. Zodpovězení výzkumné otázky zároveň potvrdilo, že teorie politického hospodářského cyklu je relevantní. Jeho aplikace je však v jednotlivých zemích odlišná. Jak již bylo naznačeno, nelze jednoznačně konstatovat, v jakých typech politických systémů, se projevuje, neboť každý z nich je unikátem. Lze ale na základě podobností v jejich nastavení vyzorovat výše zmiňované tendence.

Není samozřejmě možné postihnout všechny prvky systému současně. Mezi další politické faktory může být zařazena např. povaha stran v systému, volební účast, nebo rozdíl mezi ústavním pořádkem a politickou tradicí, jako ve zmiňovaném případě Kypru. Každý stát by si jistě zasloužil vlastní analýzu, která by podrobněji reflektovala veškerá specifika. Proto nechť je tato práce impulzem pro podrobnější bádání politických hospodářských cyklů v jednotlivých zemích a důkazem, že zkoumání politického hospodářského cyklu má smysl. Nabízí se také řada dalších zajímavých námětů k analýze, ať už již zmiňovaná potenciální souvislost s životní úrovní nebo dalšími ekonomickými ukazateli úzce propojenými s politikou.

Resumé

Tato práce pojednává o problematice politického hospodářského cyklu v souvislosti s různými typy politických systémů. Na základě prostudování literatury, obsahující rozdílné přístupy k této sub-teorii interpretující vznik hospodářského cyklu, byly zvoleny dva modely, oportunistický a ideologický, počítající s neracionalitou voličů. Pro každý model byl vytvořen index, který měří intenzitu projevu politického hospodářského cyklu v rámci modelu. Výpočet je založen na změnách ve vládních výdajích jakožto podílu na HDP v případě oportunistického modelu a na změnách průměrné míry inflace a nezaměstnanosti jakožto střednědobá politická strategie v případě ideologického modelu.

Tyto dva modely jsou podrobeny zkoumání, zdali jsou aplikovatelné v jednotlivých členských státech Evropské unie. Pro každou zemi byl nejprve vypracován popis politického systému a jeho základních parametrů jako je podoba režimu, exekutivy, legislativy, volební a stranický systém, případně dalších možných faktorů, které by mohly mít vliv na politický hospodářský cyklus. Poté jsou hodnoty indexů vyhodnoceny v kontextu konkrétního státu a označeny za aplikovatelné nebo ne.

Na základě výsledků zkoumání byly vyvozeny některé závěry. Jeví se, že existují tendence některých prvků politických systémů podporovat nebo tlumit vznik politického hospodářského cyklu. Existence silné exekutivní funkce, jako je prezident v prezidentských či poloprezidentských režimech, nebo silný ministerský předseda v kabinetních režimech, předchází jeho vzniku. Naopak silný subjekt v rámci stranického systému znamená vyšší pravděpodobnost jeho projevu.

Jedním z důležitých zjištění je také to, že oportunistický model se projevuje mnohem častěji a ve více státech než model ideologický. Jeho projev byl totiž zaznamenán v nadpolovičním počtu případů zkoumaných zemí, což značí posun politiky od ideologického k pragmatičtějšímu chování. Nejobecnějším, ale zároveň velmi důležitým, závěrem je, že zkoumání politického hospodářského cyklu je smysluplné, nicméně je velmi komplexní, tak jako politický cyklus obecně, a vyžaduje hlubší analýzu.

Summary

This piece of writing deals with issue of theory of political business cycle in connection with different kinds of political systems. Based on theoretical survey of literature, concerning various approaches to this sub-theory of business cycle origin, two models, opportunistic and ideological, counting with non-rational voters are chosen. For each model of both models, an index has been created. It measures intensity of display of political business cycle in the frame of the model. The calculation is based on changes in government expenditures as a proportion of GDP, in the case of opportunistic model, and on the changes in average inflation rate and unemployment rate as a medium term policy trend, in the case of ideological model.

These two models are undergone to research, if they are applicable certain in European Union member countries. For each country, firstly, there is a description of political system and its elemental features concerning type of regime, executive and legislative power, voting system, party system and other potential factors, which are concerned as important for influence on business cycle. After that, the values of the indexes are evaluated in context of concrete country and models are appointed as applicable or not.

Based on these results some conclusions are made. It appears that there are some tendencies of certain elements of political system to support or keep down creation of political business cycle. An existence of strong executive position, as the president in presidential and semi-presidential regimes or powerful prime minister in cabinet parliamentary regimes, seems to prevent system from political business cycle. On the other hand, an important player in party system means higher probability of its appearance.

One of the findings is that opportunistic model is much more applicable than the ideological. Its evidence is recorded in more than a half of cases, which shows the shift of politics from ideological to more pragmatic behaviour. What is the most important result, that research of the political business cycle is meaningful, but it is very complex, as business cycle itself, and it requires deeper analysis.

Seznam pramenů a literatury

Prameny:

Austrian Chancellors and Cabinets since 1945 Bundenskanzleramt Österreich, Federal Chancellery of Austria. [online]. cit. 2013-4-15. Dostupné z: <http://www.bka.gv.at/site/5957/default.aspx>.

Členové vlády Vláda České republiky [online]. cit. 2013-4-9. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/vlada/>.

European Election Database NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES [online]. cit. 2013-3-30. Dostupné z: http://www.nsd.uib.no/european_election_database/.

GDP per capita in PPS Eurostat. European Commission [online]. cit. 2013-4-15. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tec00114>.

Governments in chronological order Valtioneuvosto Statsrådet, Finnish Government [online]. cit. 2013-4-10. Dostupné z: http://valtioneuvosto.fi/tietoa-valtioneuvostosta/hallitukset/vuodesta-1917/tulokset/en.jsp?report_id=V2.

Governments of the Republic of Slovenia Vlada Republike Slovenije, Government of the Republic of Slovenia [online]. cit. 2013-4-15. Dostupné z: http://www.vlada.si/en/about_the_government/governments_of_the_republic_of_slovenia/.

Government revenue, expenditure and main aggregates Eurostat, European Commission [online]. cit. 2013-3-30. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/data/database#.

Governments since 1848 Statsministeriet [online]. cit. 2013-4-9. Dostupné z: http://www.stm.dk/_a_2828.html.

HICP - inflation rate, Annual average rate of change (%) Eurostat, European Commission [online]. cit. 2013-3-30. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tec00118&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>.

History of Sweden: War, peace and progress Swedish Institute 9/2012 [online]. cit. 2013-4-15. Dostupné z: <http://www.sweden.se/eng/Home/Society/Facts/History-of-Sweden/>.

History of the Cabinet of Ministers The Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia [online]. cit. 2013-4-11. Dostupné z: <http://www.mk.gov.lv/en/mk/vesture/>.

Inflation Eurostat, European Commission [online]. cit. 2013-3-30. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/hicp/introduction>.

Les gouvernements de 1848 à nos jours Le Gouvernement luxembourgeois [online]. cit. 2013-4-15. Dostupné z: <http://www.gouvernement.lu/gouvernement/gouvernements-precedents/index.html>.

Previous Governments Government of the Republic of Lithuania [online]. cit. 2013-4-11. Dostupné z: <http://www.lrv.lt/en/government/revious-governments/>.

Prime Ministers of the Illrd Republic of Poland Kancelaria Prezesa Rady Ministrów [online]. cit. 2013-4-15. Dostupné z: <http://www.premier.gov.pl/en/people.html#poprzedni-premierzy>.

Příspěvky ze státního rozpočtu uhrazené politickým stranám a politickým hnutím celkem v roce 2012 Ministerstvo financí České republiky [online]. cit. 2013-4-9. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/politicke_strany_76289.html.

Unemployment rate by sex and age groups - annual average, % Eurostat, European Commission [online]. cit. 2013-3-30. Dostupné z:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en.

Zaměstnanost a nezaměstnanost v České republice podle výsledků výběrového šetření pracovních sil Český statistický úřad [online, pdf]. cit. 2013-3-30. Dostupné z:
http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0501.pdf.

Literatura

BALEIRAS, Rui Nuno et Vasco SANTOS. Behavioral and institutional determinants of political business cycles. *Public Choice*. 2000, roč. 104, 1/2, s. 121–147. ISSN 00485829.

CABADA, Ladislav et al. *Nové demokracie střední a východní Evropy: komparace politických systémů*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2008, 434 s. ISBN 978-80-245-1388-1.

CLARK, William Roberts, Usha Nair REICHERT, Sandra Lynn LOMAS a Kevin L. PARKER. International and Domestic Constraints on Political Business Cycles in OECD Economies. *International Organization*. 1998, roč. 52, č. 1, s. 87–120. ISSN 00208183.

CZESANÝ, Slavoj. *Hospodářský cyklus: teorie, monitorování, analýza, prognóza*. Praha: Linde, 2006, 199 s. ISBN 80-720-1576-1.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Základní modely demokratických systémů: komparace politických systémů*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2008, 255 s. ISBN 978-80-245-1357-7.

Estonsko – malá ale pevná součást eurozóny Zavedení eura v České republice. 23. 9. 2010 [online]. cit. 2013-4-9. Dostupné z:
http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/index_1613.html.

FIALA, Petr et al. *Politické strany ve střední a východní Evropě: ideově-politický profil, pozice a role politických stran v postkomunistických zemích*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2002, 471 p. ISBN 80-210-3036-4.

HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Praha: Victoria Publishing, 1994, 293 s. ISBN 80-858-6510-6.

HIGGS, Robert. *Politická ekonomie strachu: strach - úvahy o politické ekonomii vládnutí*. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing, 2006, 129 s. ISBN 80-863-8943-X.

HLOUŠEK, Vít et Lubomír KOPEČEK. *Záchrana státu? Úřednické a polopolitické vlády v České republice a Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2012, 118s. ISBN 978-80-87474-59-4.

HOLMAN, Robert, 2004. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, xiv, 424 s. ISBN 80-717-9764-2.

ISTENDAEL, Geert van. *Belgický labyrint*. Vyd. 1. Praha: Cinemax, 1998, 285 s. ISBN 80-859-3324-1.

KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2006, 481 s. ISBN 80-869-4601-0.

KROUPA, Jiří et al. *Soudobé ústavní systémy*. Vyd. 2., dopl. a upr. Brno: Masarykova univerzita, 2001, 241 s. ISBN 80-210-2520-4.

KUBÁT, Michal. *Postkomunismus a demokracie: politika ve středovýchodní Evropě*. Praha: Dokořán, 2003, 125 s. ISBN 80-865-6947-0.

MACHIARELLI, Niccolò. *Vladař*. Praha: Ivo Železný, 1997, 101 s. Italská knihovna. ISBN 80-237-3544-6.

NORDHAUS, William D. *Alternative Approaches to the Political Business Cycle*. *Brookings Papers on Economic Activity*. 1989, č. 2, s. 1-68. ISSN 00072303.

NOVÁK, Miroslav et Tomáš. *Volební a stranické systémy: ČR v mezinárodním srovnání*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2004, 485 s. ISBN 80-864-7388-0.

PARKIN, Michael. *Economics*. Reading: Addison-Wesley Publishing Company, 1990, 1020s. ISBN 02-010-5931-2.

PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2005, 527 s. ISBN 80-735-7049-1.

ROTHBARD, Murray N. *Zásady ekonomie: od lidského jednání k harmonii trhů*. Praha: Liberální institut, 2005, xxvii, 755 s. ISBN 80-863-8927-8.

ŘEZNÍK, Jiří. *Vývoj závazků ČNB vůči tuzemským bankám: ekonomická analýza a interpretace*. In: KUBÁTOVÁ, Jaroslava (ed.). *Ekonomické znalosti pro tržní praxi*. Olomouc: Societas Scientiarum Olomoucensis II., 2010, 503s. ISBN 978-80-904477-5-2.

ŘÍCHOVÁ, Blanka et al. *Komparace politických systémů II*. Vyd. 3., přeprac. V Praze: Oeconomica, 2004, 230 s. ISBN 80-245-0757-9.

SAMUELSON, Paul Anthony a William D NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání*. Vyd. 1. Praha: NS Svoboda, 2007, 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3.

SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. 1. vyd. Překlad Jiří Kohoutek, Petr Tomáš. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 466 s. ISBN 80-732-5062-4.

SCHILLER, Bradley R. *The economy today*. 4th ed. New York: Random House, Business Div, 1989, 934 s. ISBN 03-943-7918-7.

SCHUMPETER, Joseph Alois. *A. Business cycles : a theoretical, historical and statistical analysis of the capitalist process. Volume I–II.* New York: McGraw-Hill Book Company, 1939. 1095s.

SCHUMPETER, Joseph Alois. *Kapitalismus, socialismus a demokracie.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004, 470 s. ISBN 80-732-5044-6.

SIRŮČEK, Pavel. *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie: (vývoj - současnost - výhledy).* Vyd. 1. Slaný: Melandrium, 2007, 511 s. ISBN 978-80-86175-53-9.

SOUKUP, Jindřich et al. *Makroekonomie. 2., aktualiz. vyd.* Praha: Management Press, 2010, 518 s. ISBN 978-80-7261-219-2.

SOUSA, Luis de. *What makes them PIIGS?* European Tribune 10. 4. 2010 [online]. cit. 2013-4-16. Dostupné z: <http://www.eurotrib.com/story/2010/4/8/55346/04864>.

STRMISKA, Maxmilián et al. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 727 s. ISBN 80-736-7038-0.

ŠARADÍN, Pavel. *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 161s. ISBN 978-80-224-1876-6.

ŠEDO, Jakub. *Volební systémy postkomunistických zemí.* 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, 419 s. ISBN 978-80-7325-137-6.

TAJTL, Martin. *Estonský eGovernment: od komunismu k internetové velmoci za 20 let* RESTART 10. 9. 2012 [online]. cit. 2013-4-9. Dostupné z: <http://www.czrestart.cz/egovernment/estonsky-egovernment-od-komunismu-k-internetove-velmoci-za-20-let>.

TEPE, Markus et Pieter VANHUYSSE. Educational business cycles. *Public Choice*. 2009, roč. 139, 1/2, s. 61–82. ISSN 00485829.

URBAN, Jan. *Teorie národního hospodářství*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2006, 515 s. ISBN 80-735-7188-9.

VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2011, 486 p. ISBN 80-736-7893-4.

WEBER, Max. *Politika jako povolání*. Praha: Orbis, 1929, 90s.

YOUNG, Peg et al. *Improved Business Planning through an Awareness of Political Cycles*. *Journal of Forecasting*. 1990, roč. 9, č. 1, s. 37–52. ISSN 02776693.

ŽÁK, Milan. 1998. Politicko – Ekonomický cyklus. *Politická ekonomie*, roč. 46, č. 4, s. 471–480. ISSN00323233.

Seznam zkratk

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

EU – Evropská unie

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

ODS – Občanská demokratická strana

PHC – politický hospodářský cyklus

SZ – Strana zelených

VV – Věci veřejné

Seznam grafů

Graf č. 1: Grafické znázornění hodnot indexu I_o a I_i v jednotlivých evropských zemích

str. 68

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Trojvlňné schéma hospodářského cyklu	str. 11
Tabulka č. 2: Stupnice relevantnosti politického hospodářského cyklu (PHC): oportunistický model	str. 27
Tabulka č. 3: Stupnice relevantnosti politického hospodářského cyklu (PHC): ideologický model	str. 28
Tabulka č. 4: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Belgie	str. 31
Tabulka č. 5: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Bulharsko	str. 33
Tabulka č. 6: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Česká republika	str. 35
Tabulka č. 7: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Dánsko	str. 36
Tabulka č. 8: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Estonsko	str. 37
Tabulka č. 9: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Finsko	str. 39
Tabulka č. 10: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Francie	str. 40

- Tabulka č. 11: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Irsko str. 41
- Tabulka č. 12: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Itálie str. 43
- Tabulka č. 13: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Kypr str. 44
- Tabulka č. 14: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Litva str. 46
- Tabulka č. 15: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Lotyšsko str. 47
- Tabulka č. 16: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Lucembursko str. 49
- Tabulka č. 17: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Maďarsko str. 50
- Tabulka č. 18: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Malta str. 51
- Tabulka č. 19: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Německo str. 52
- Tabulka č. 20: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Nizozemí str. 54
- Tabulka č. 21: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Polsko str. 55

- Tabulka č. 22: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Portugalsko str. 56
- Tabulka č. 23: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Rakousko str. 58
- Tabulka č. 24: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Rumunsko str. 59
- Tabulka č. 25: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Řecko str. 60
- Tabulka č. 26: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Slovensko str. 61
- Tabulka č. 27: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Slovinsko str. 62
- Tabulka č. 28: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Španělsko str. 63
- Tabulka č. 29: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Švédsko str. 65
- Tabulka č. 30: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Velká Británie str. 66
- Tabulka č. 31: Výpočet indexu I_o a I_i pro členské státy Evropské unie str. 67
- Tabulka č. 32: Atributy politických systémů a projev hospodářského cyklu v rámci oportunistického a ideologického modelu str. 69

Seznam příloh

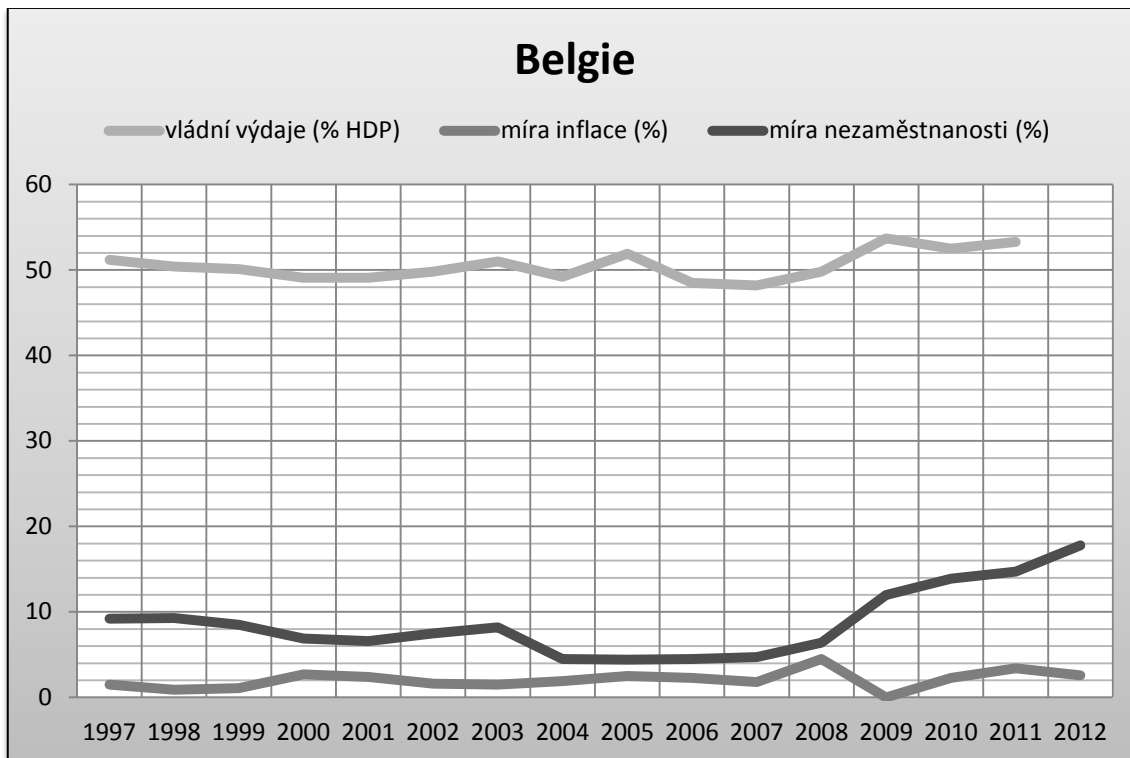
1. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Belgie str. 93
2. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Bulharsko str. 93
3. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Česká republika str. 94
4. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Dánsko str. 94
5. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Estonsko str. 95
6. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Finsko str. 95
7. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Francie str. 96
8. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Irsko str. 96
9. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Itálie str. 97
10. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Kypr str. 97

11. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Litva str. 98
12. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Lotyšsko str. 98
13. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Lucembursko str. 99
14. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Maďarsko str. 99
15. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Malta str. 100
16. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Německo str. 100
17. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Nizozemí str. 101
18. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Polsko str. 101
19. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Portugalsko str. 102
20. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Rakousko str. 102
21. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Rumunsko str. 103

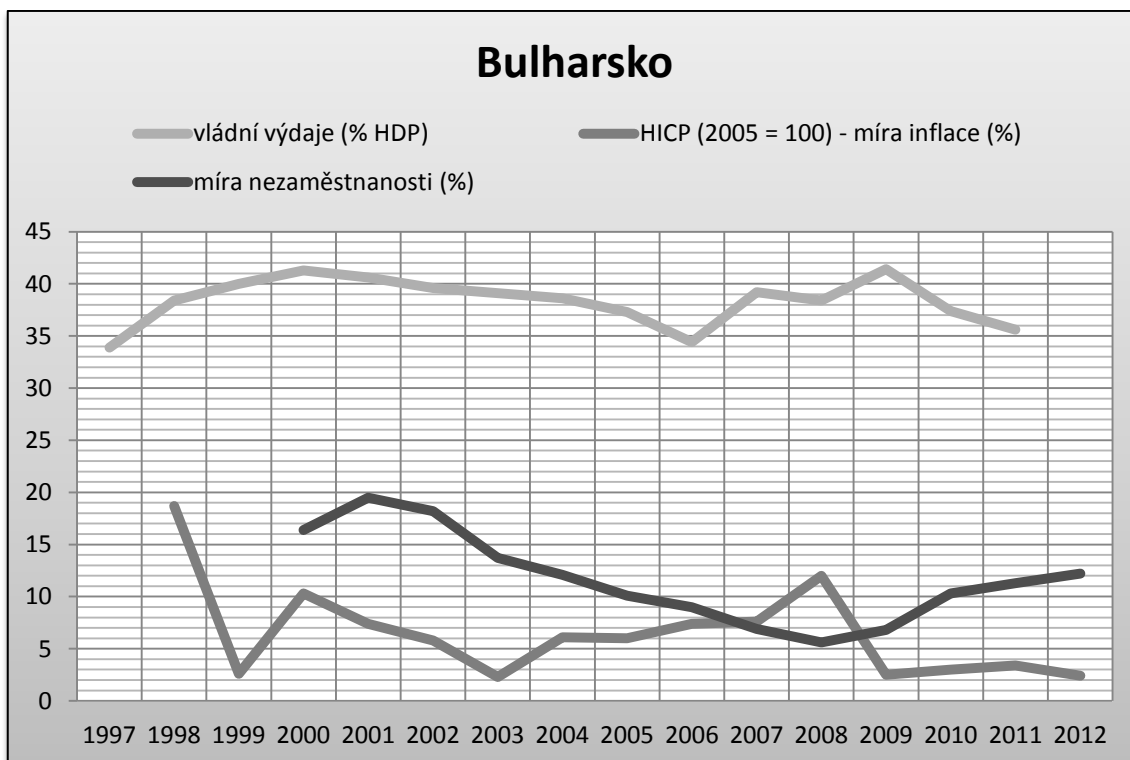
22. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Řecko str. 103
23. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Slovensko str. 104
24. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Slovinsko str. 104
25. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Španělsko str. 105
26. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Švédsko str. 105
27. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Velká Británie str. 106

Přílohy

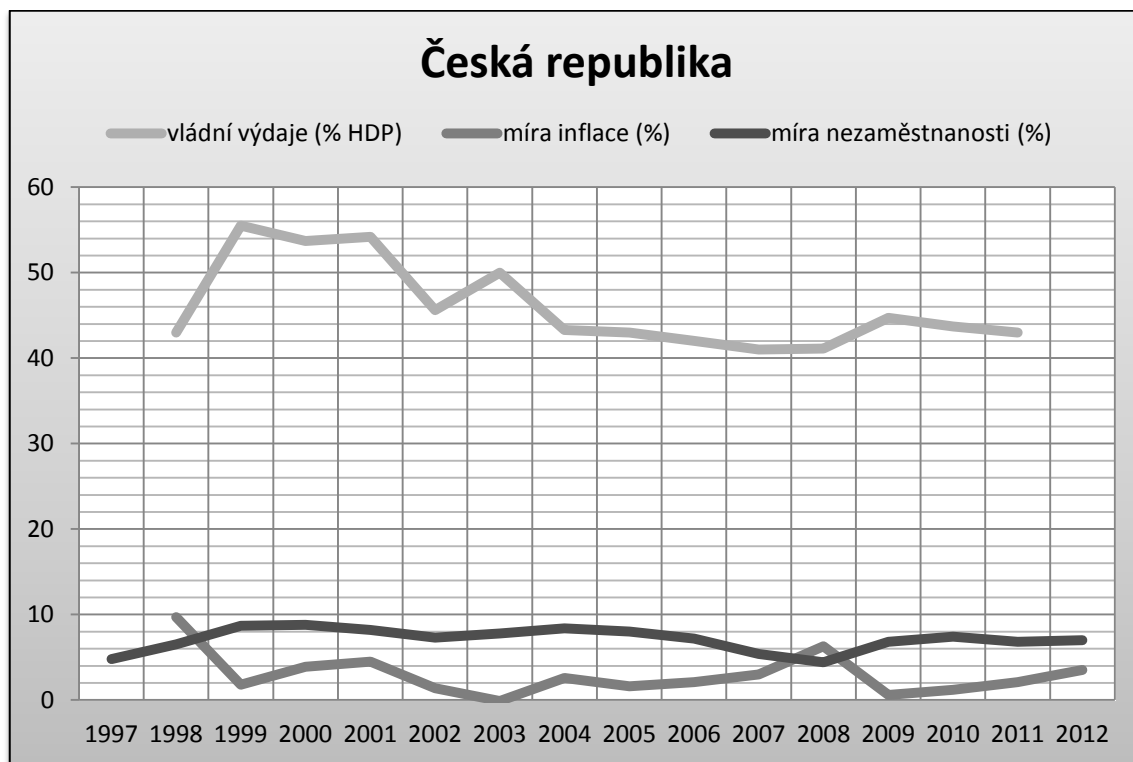
1. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Belgie

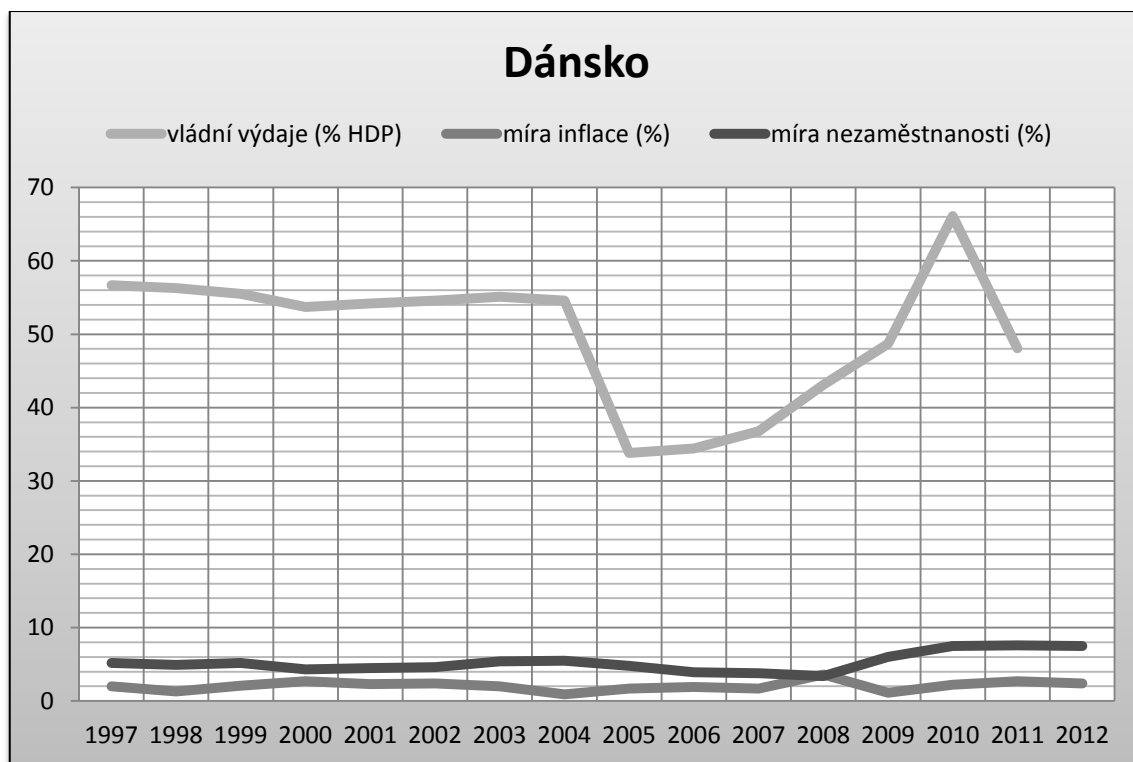
2. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Bulharsko

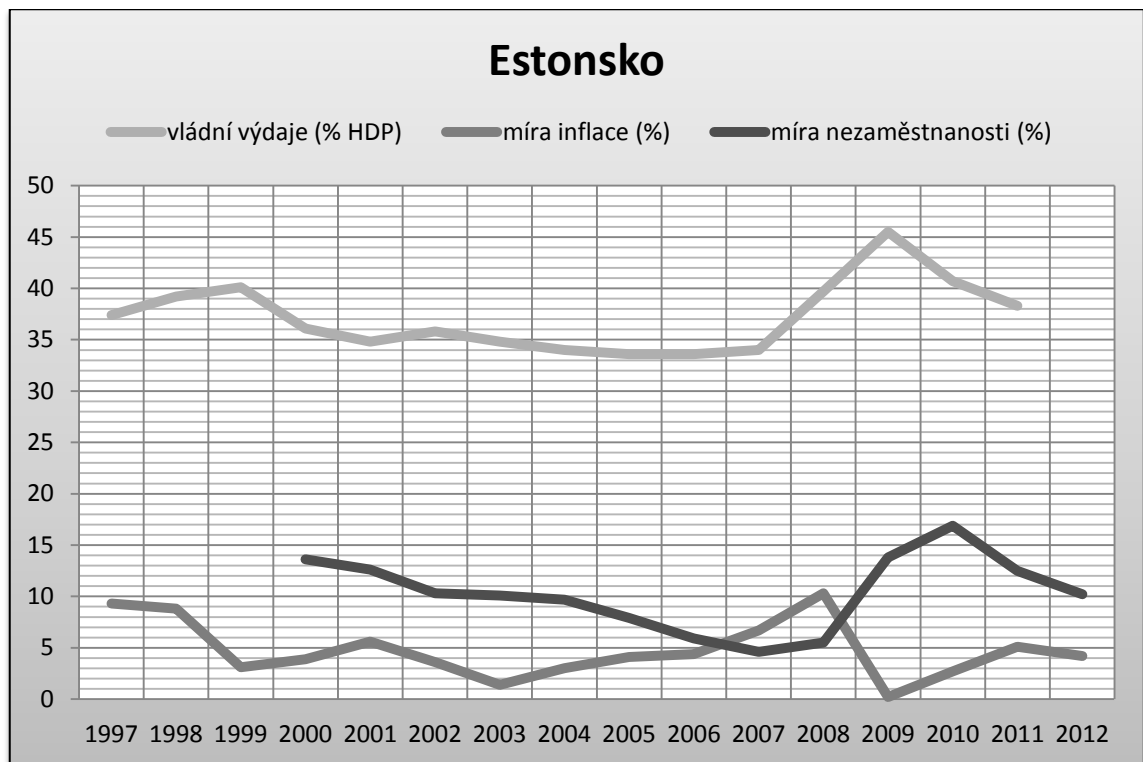
3. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Česká republika

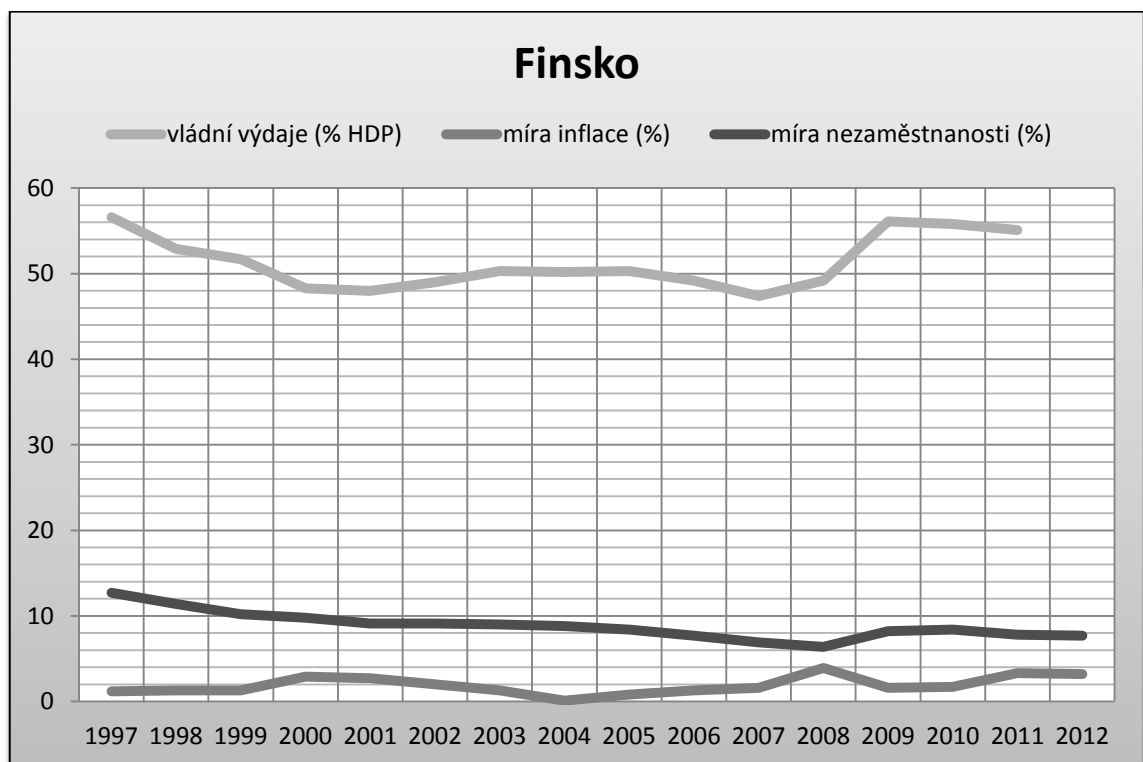
4. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Dánsko

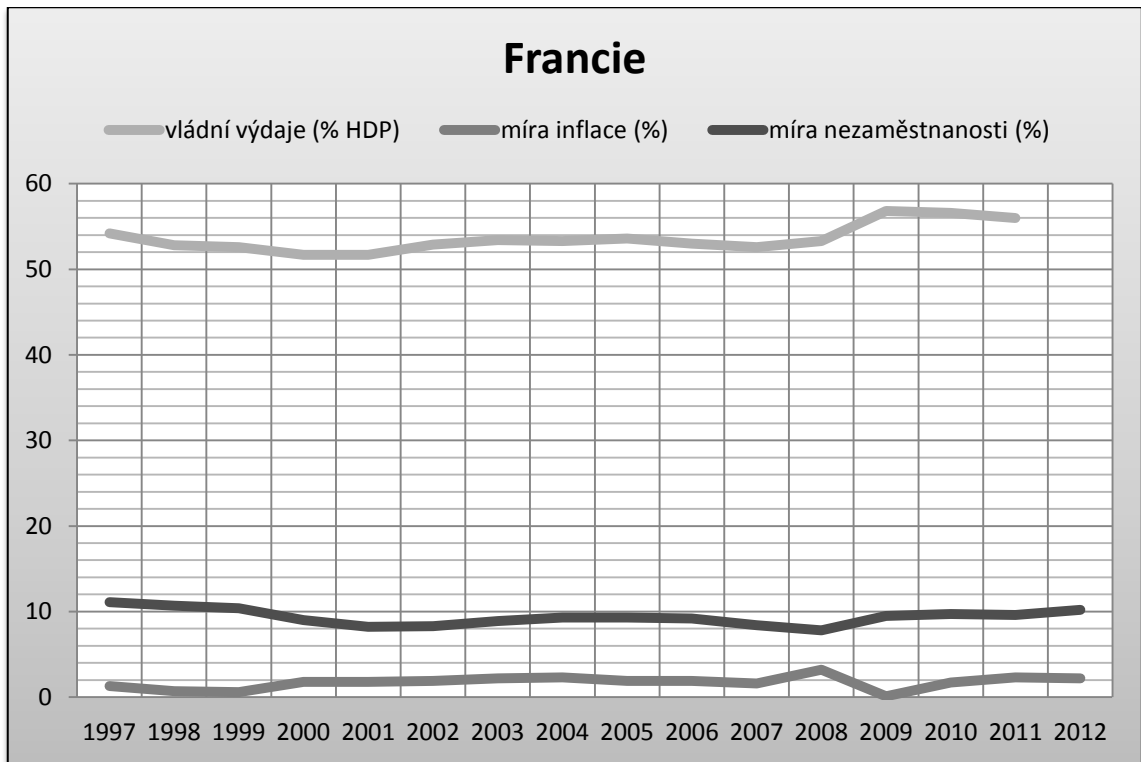
5. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Estonsko

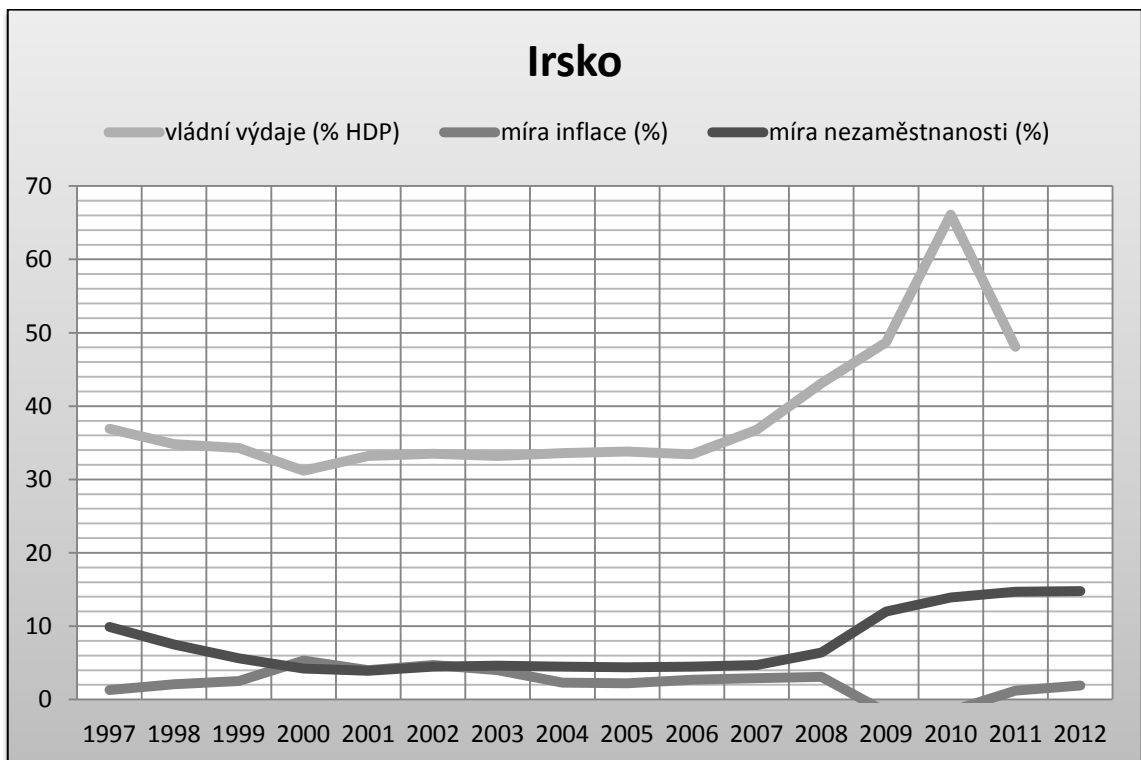
6. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Finsko

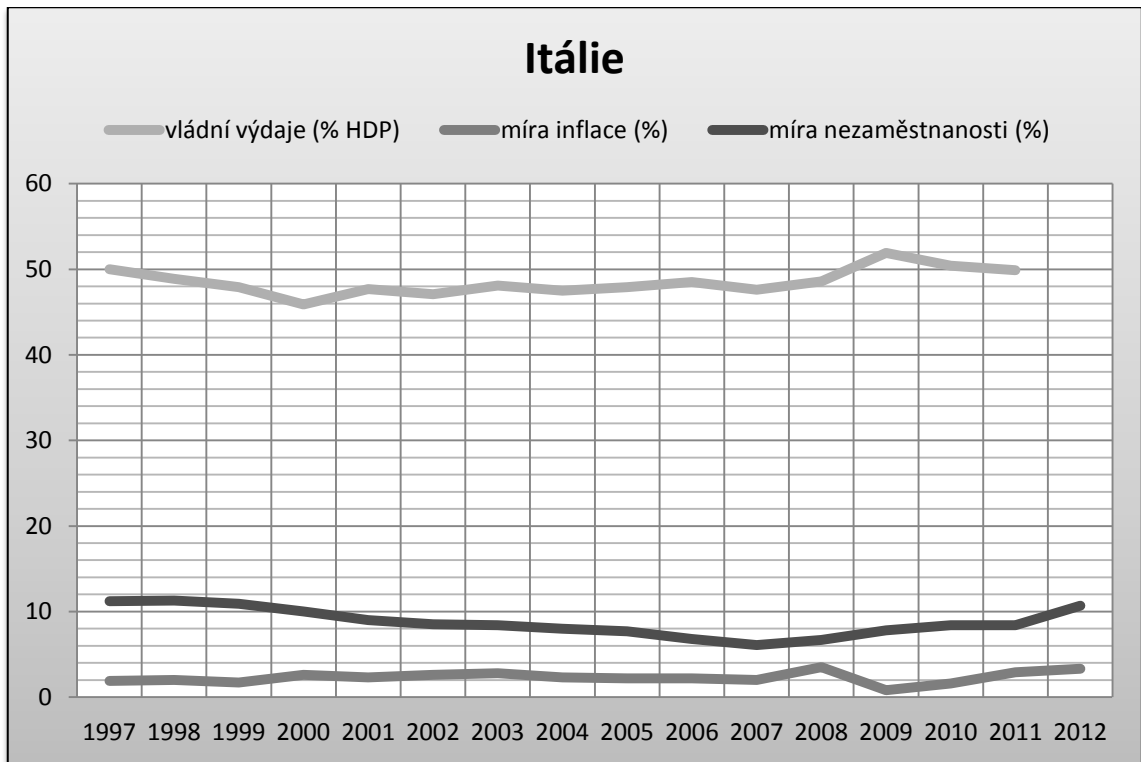
7. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Francie

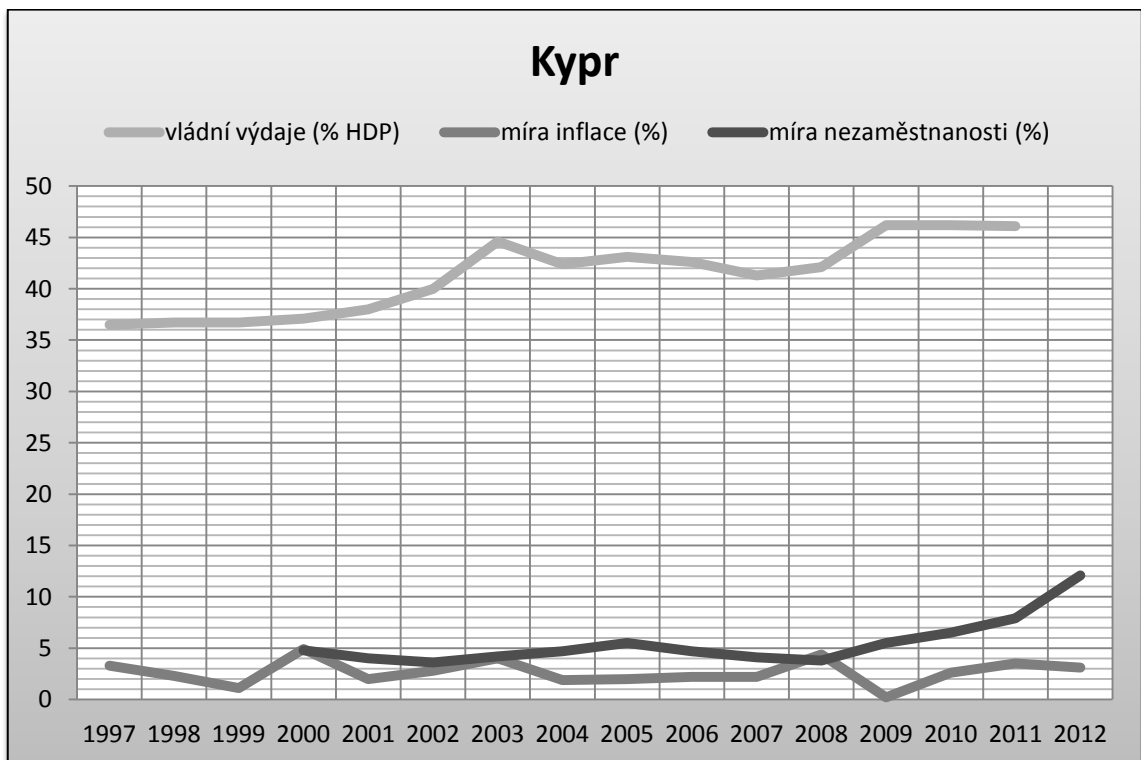
8. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Irsko

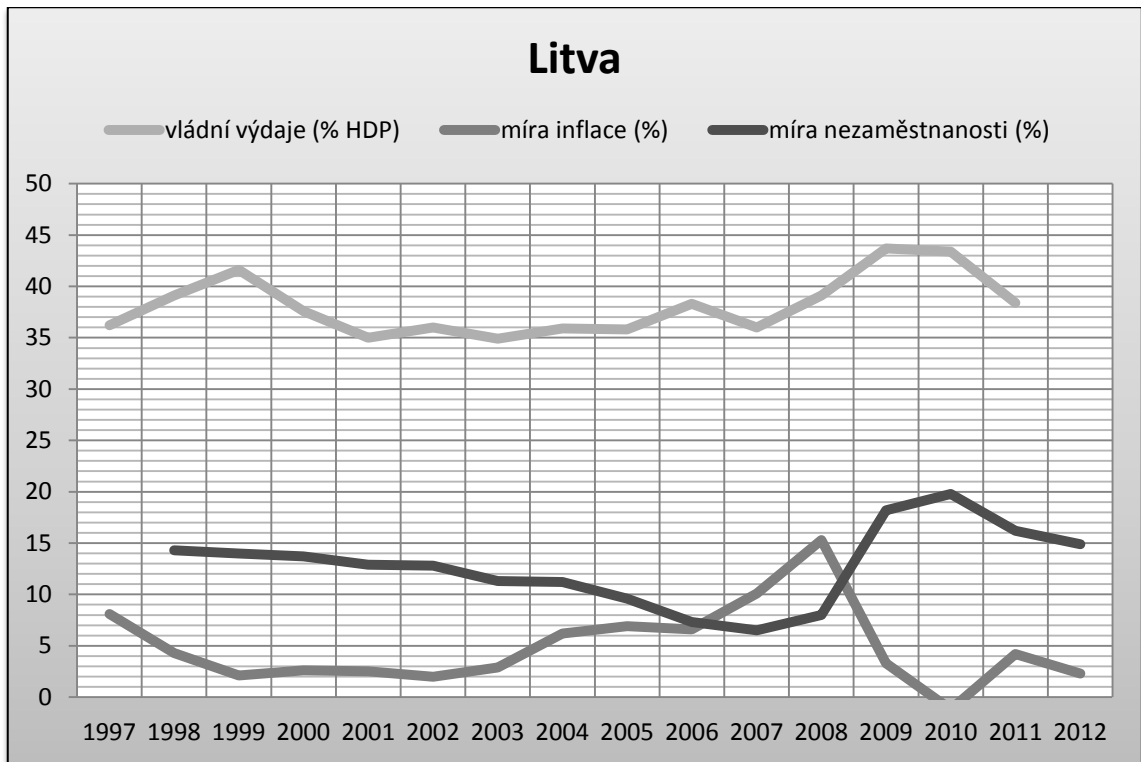
9. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Itálie

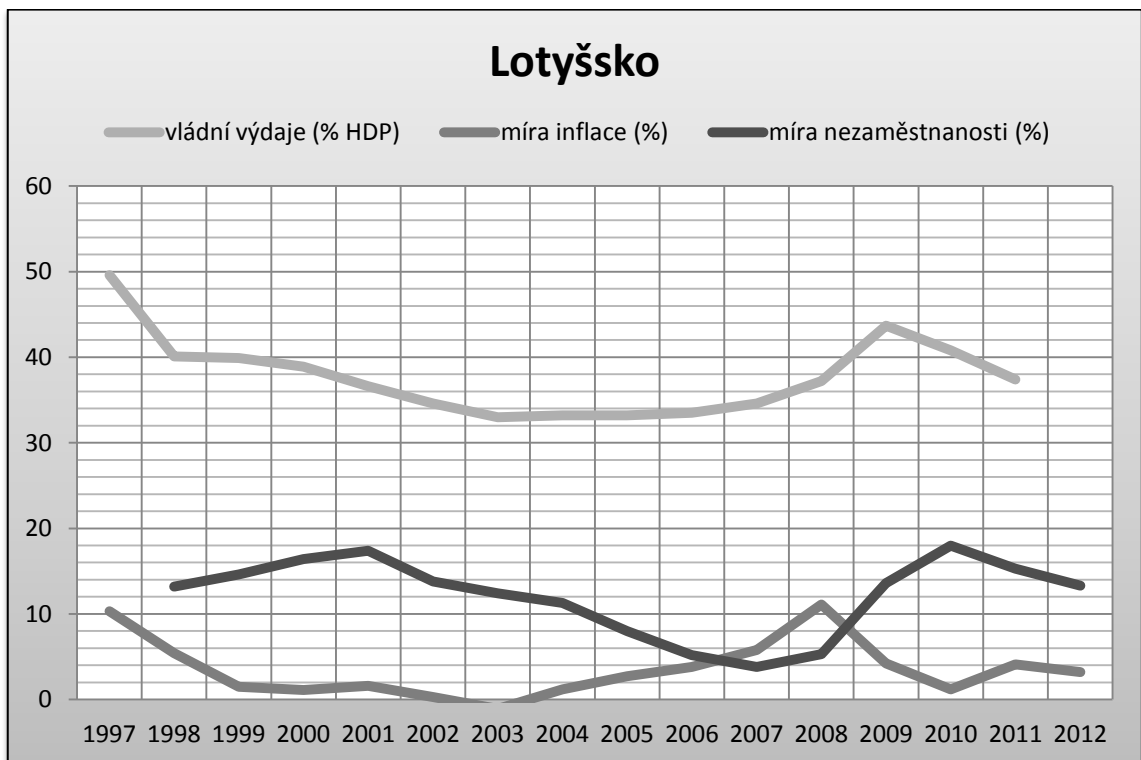
10. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Kypr

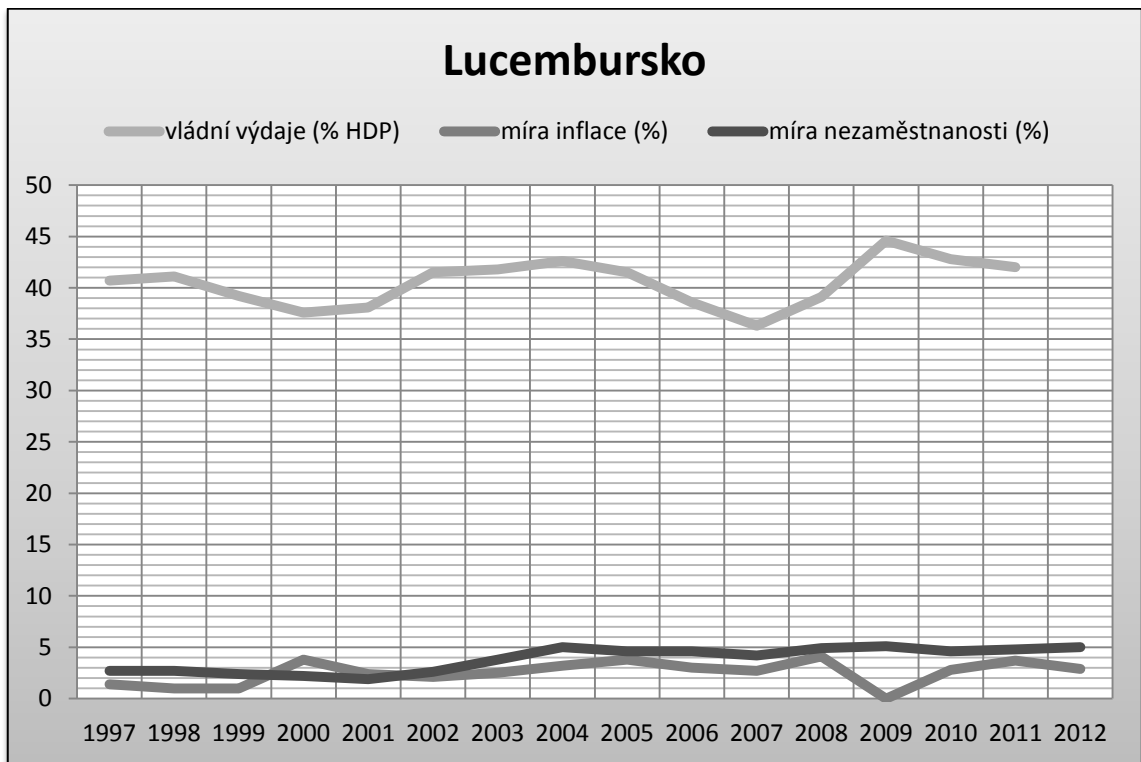
11. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Litva

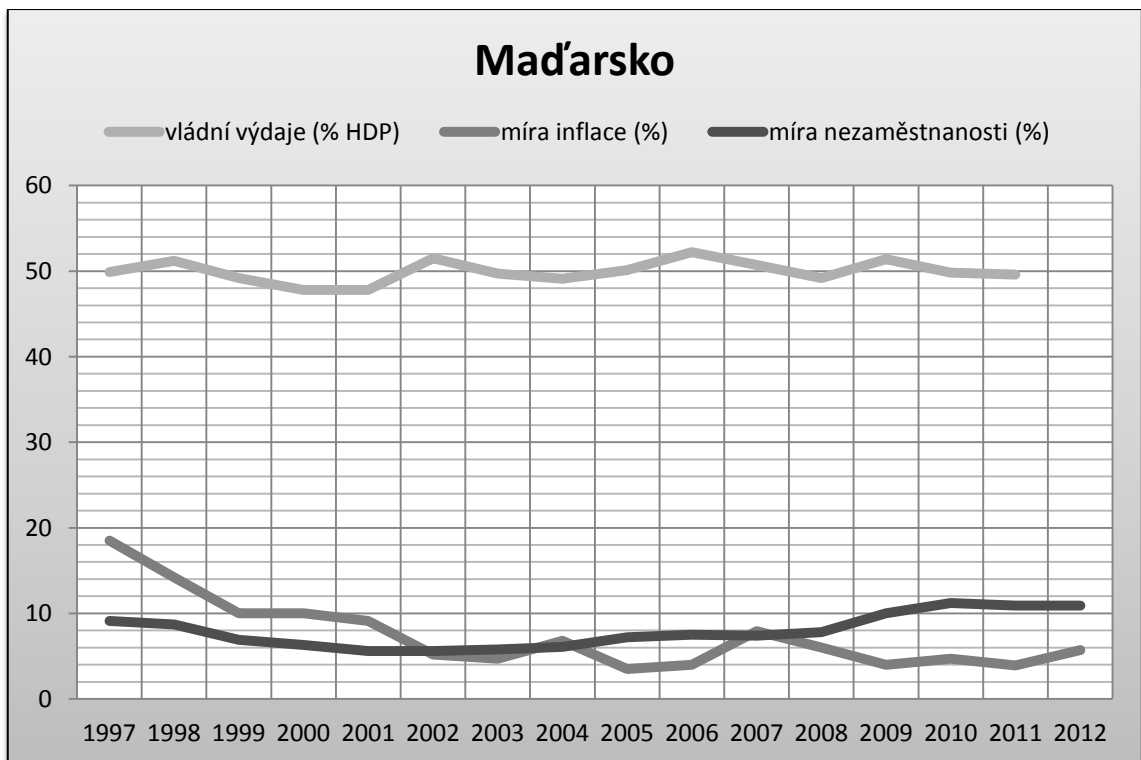
12. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Lotyšsko

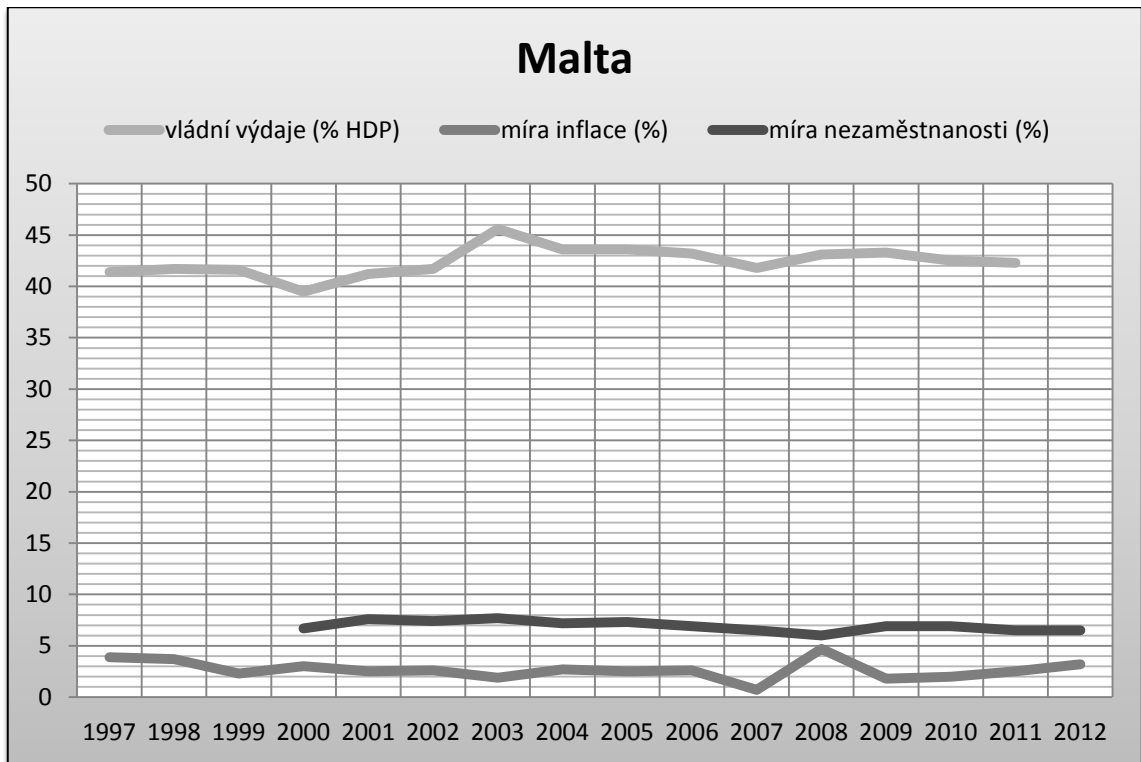
13. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Lucembursko

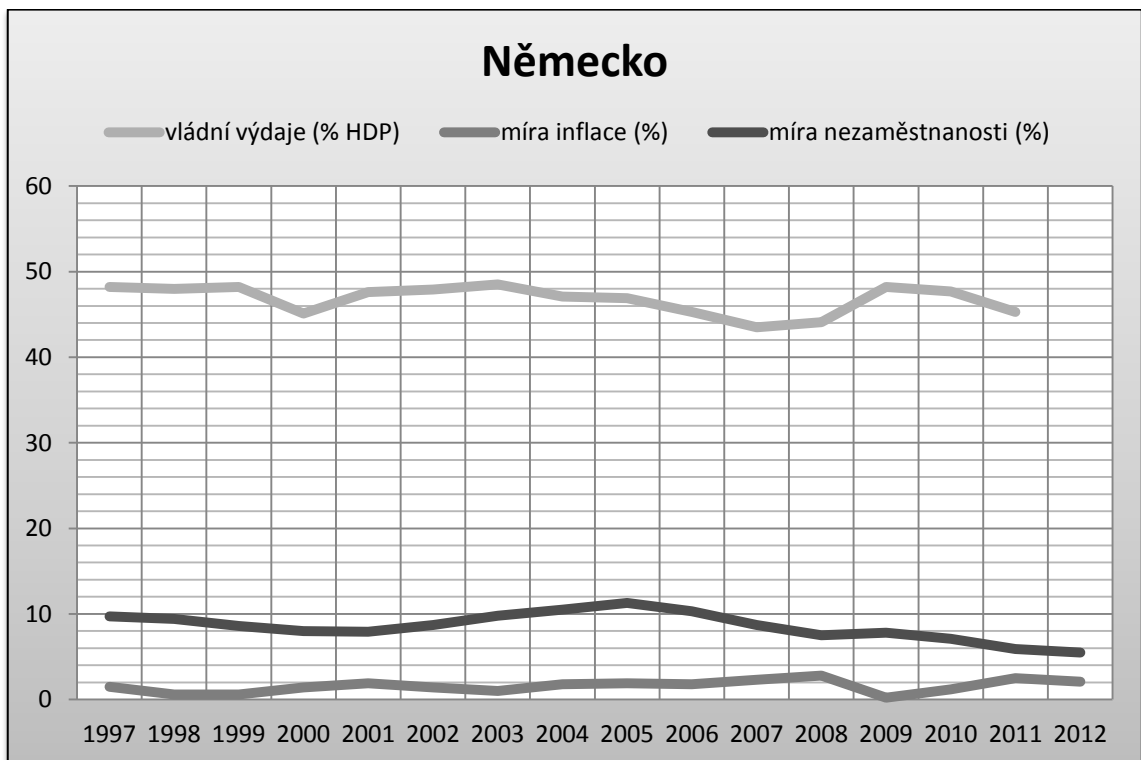
14. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Maďarsko

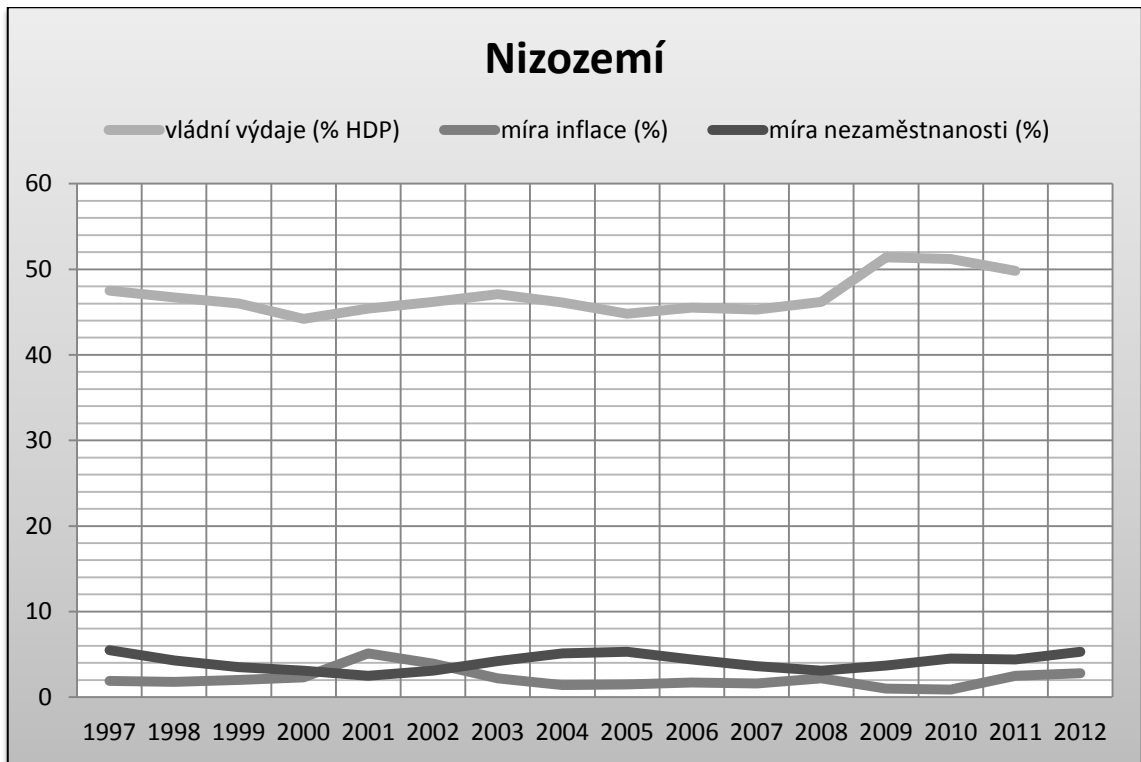
15. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Malta

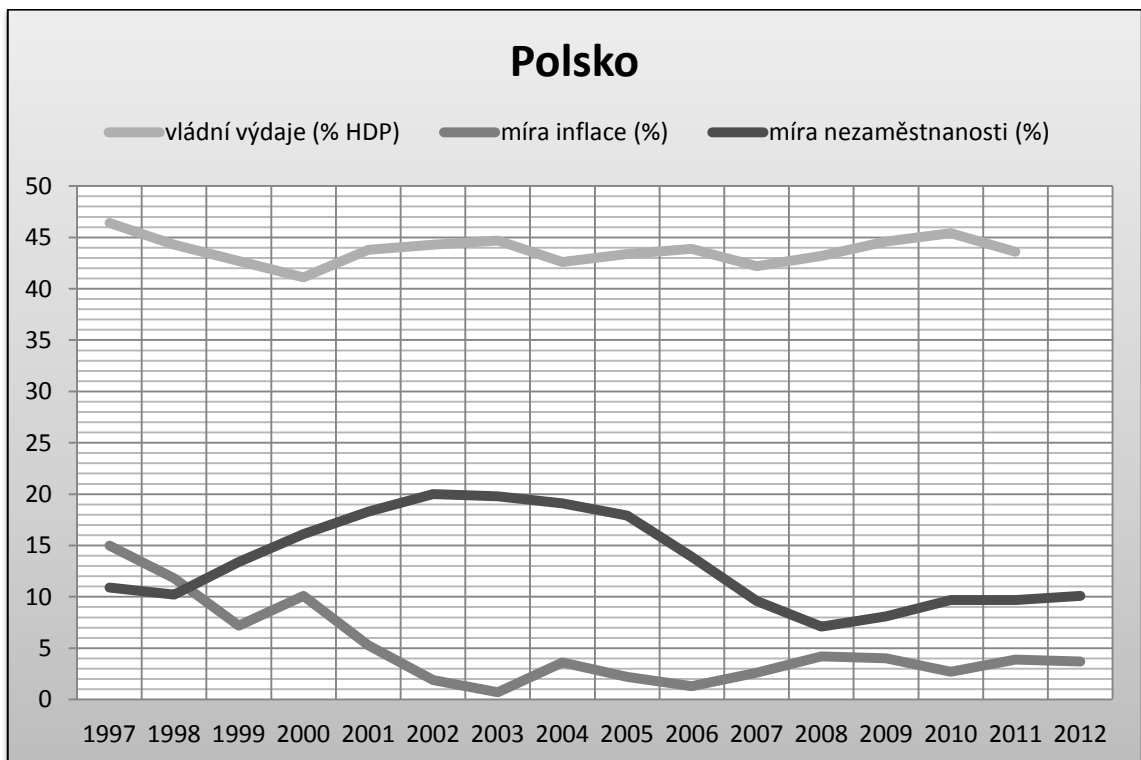
16. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Německo

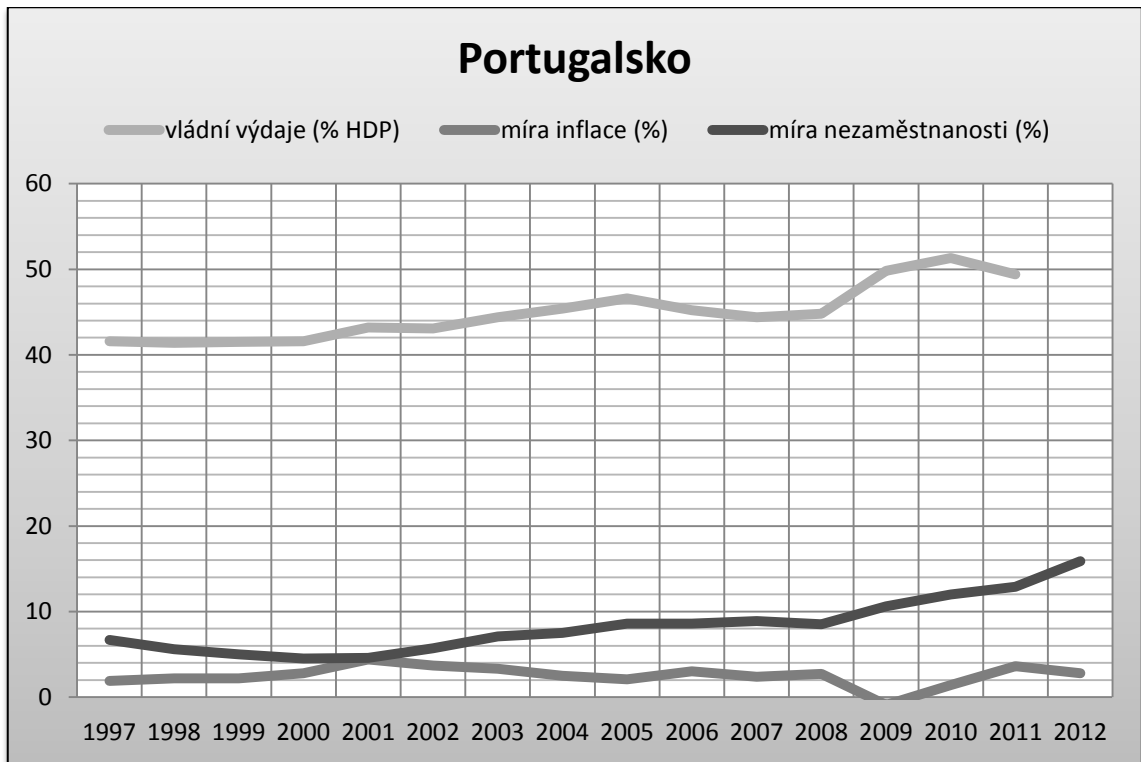
17. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Nizozemí

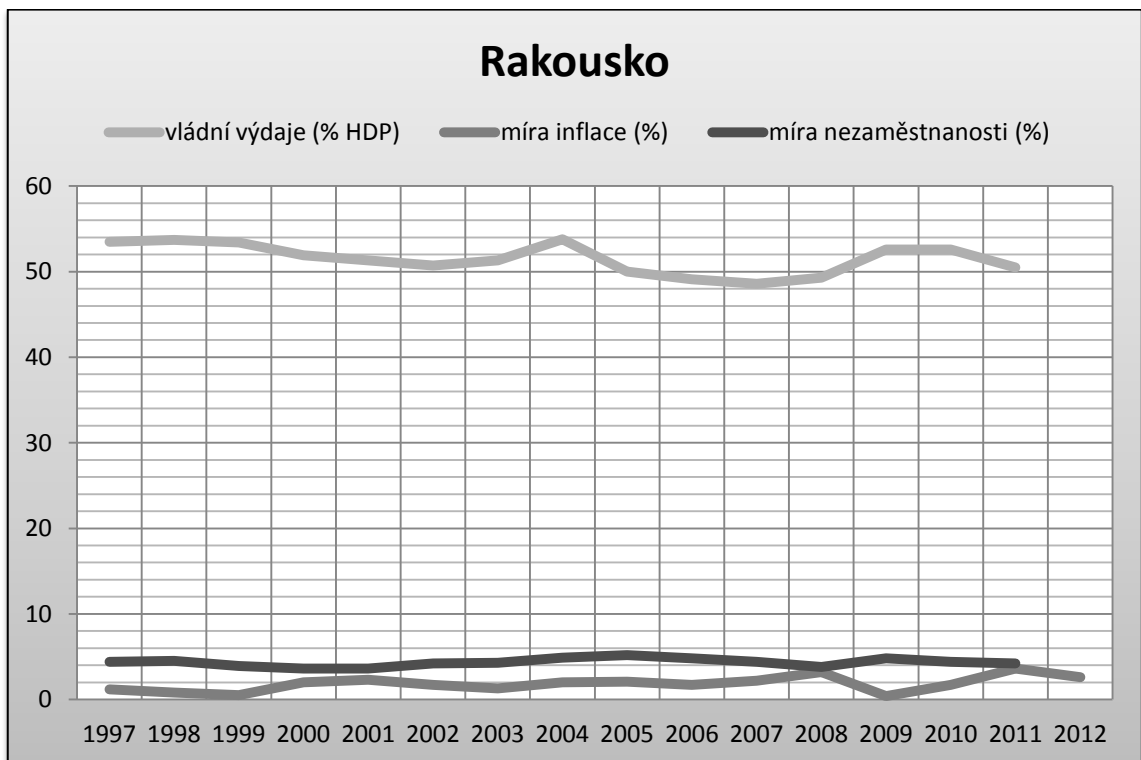
18. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Polsko

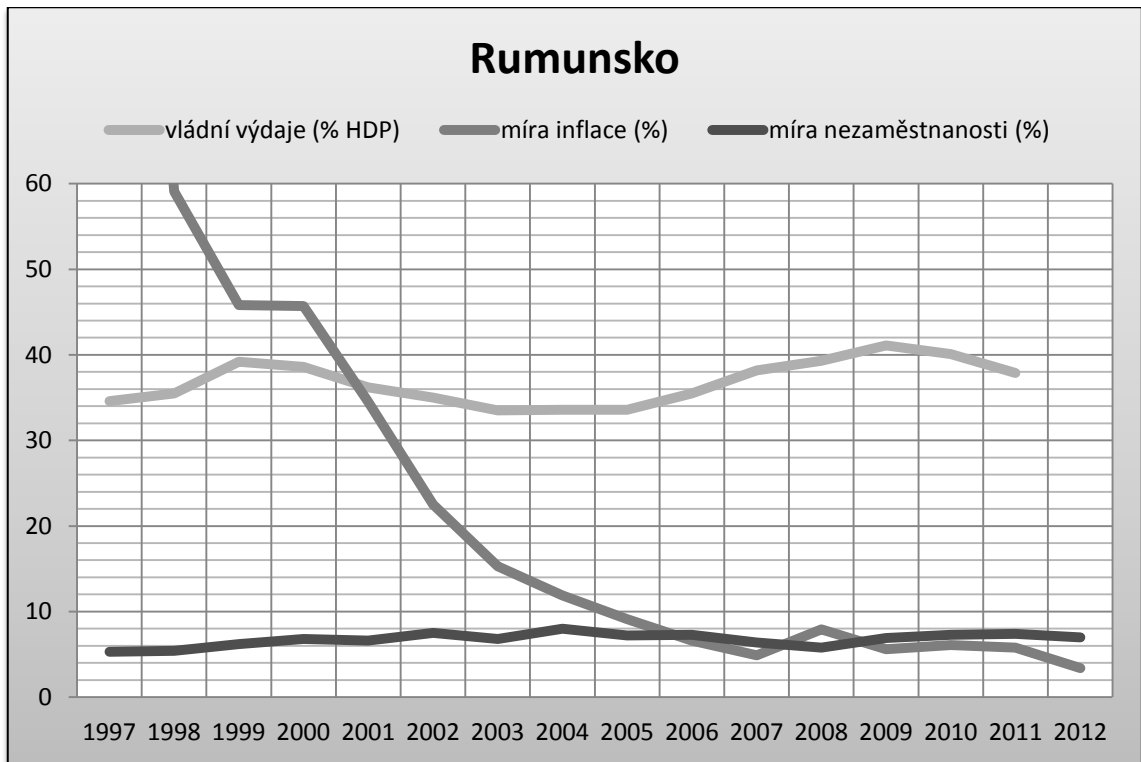
19. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Portugalsko

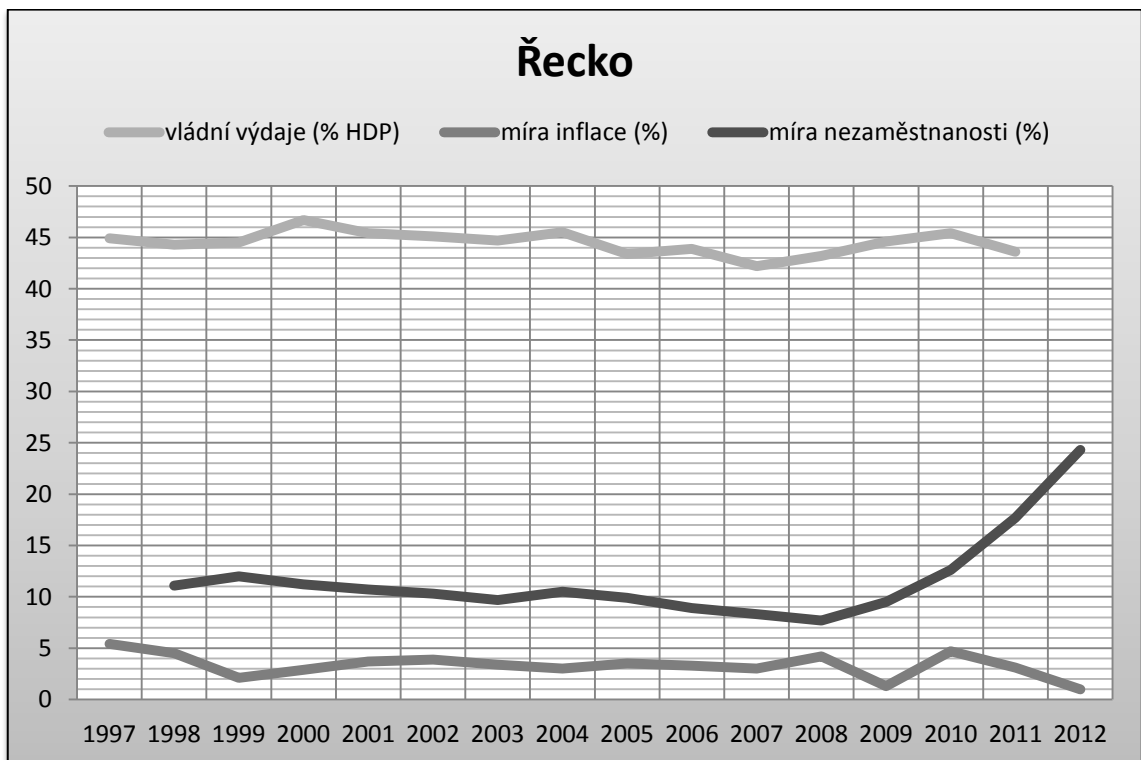
20. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Rakousko

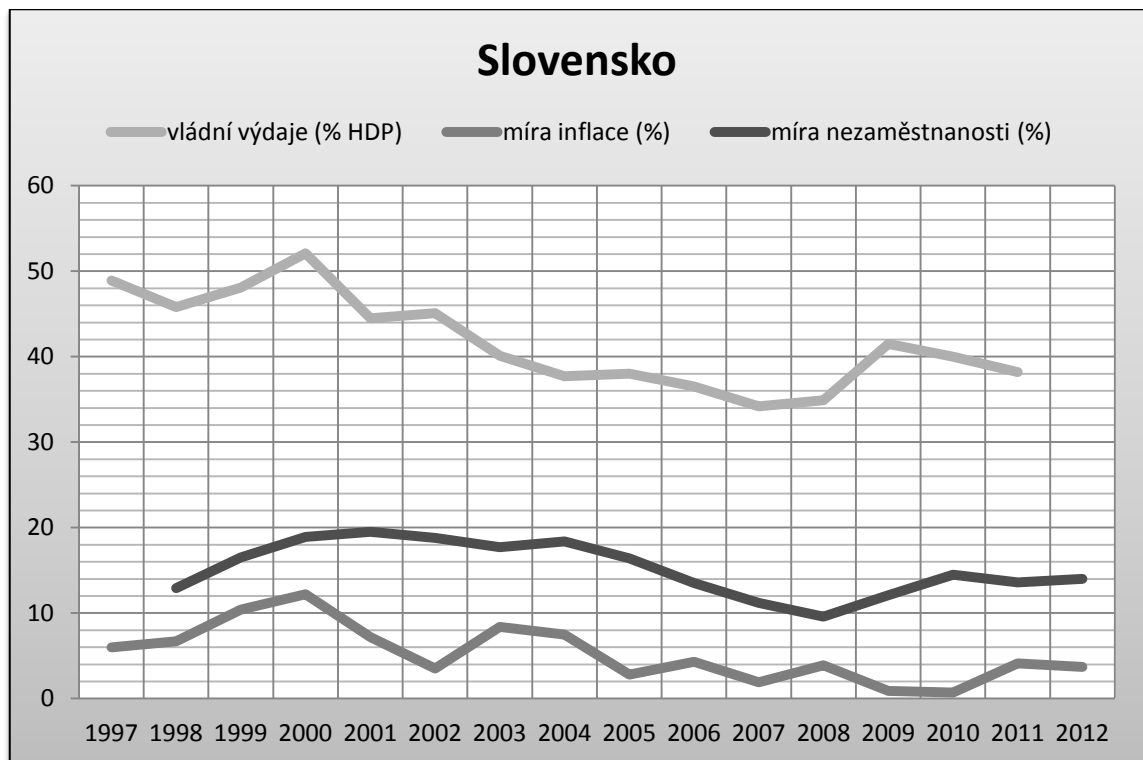
21. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Rumunsko

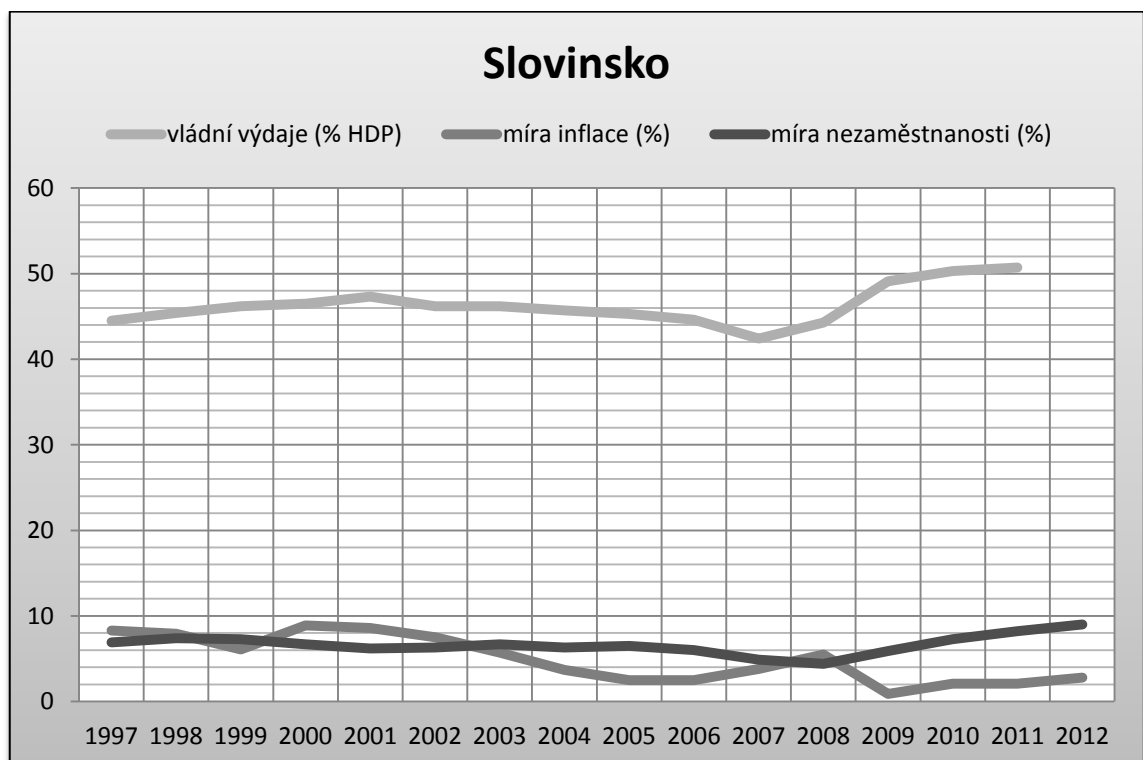
22. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Řecko

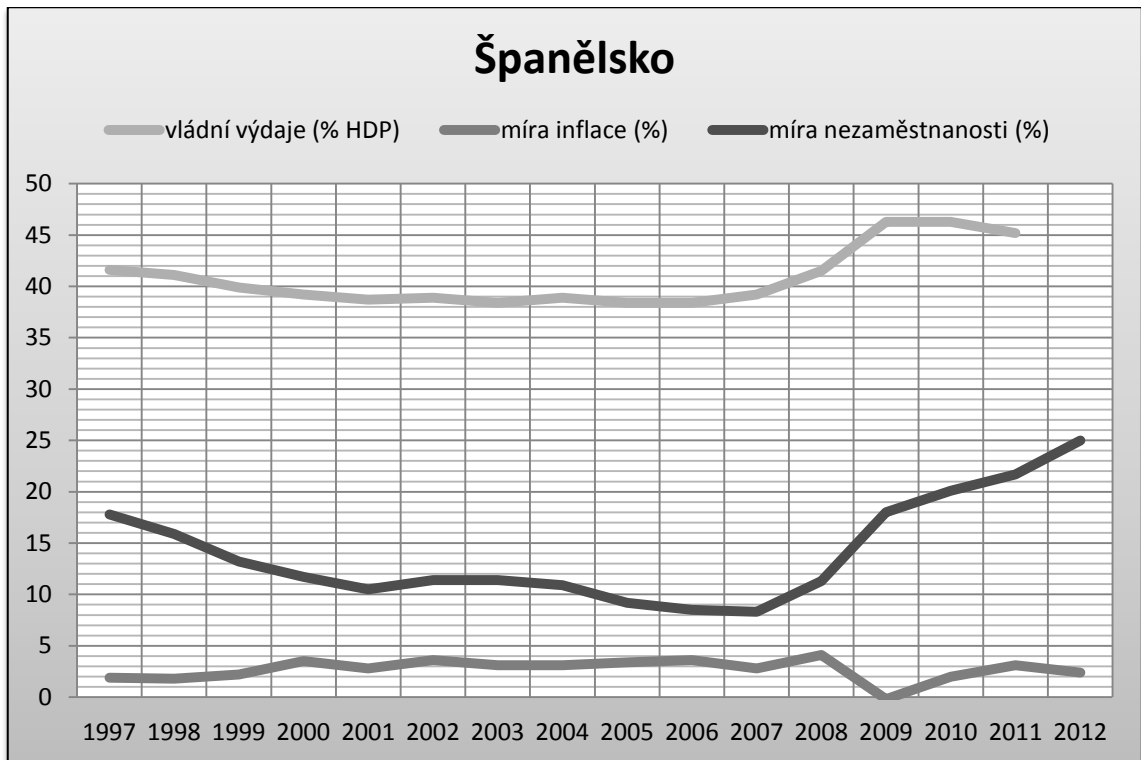
23. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Slovensko

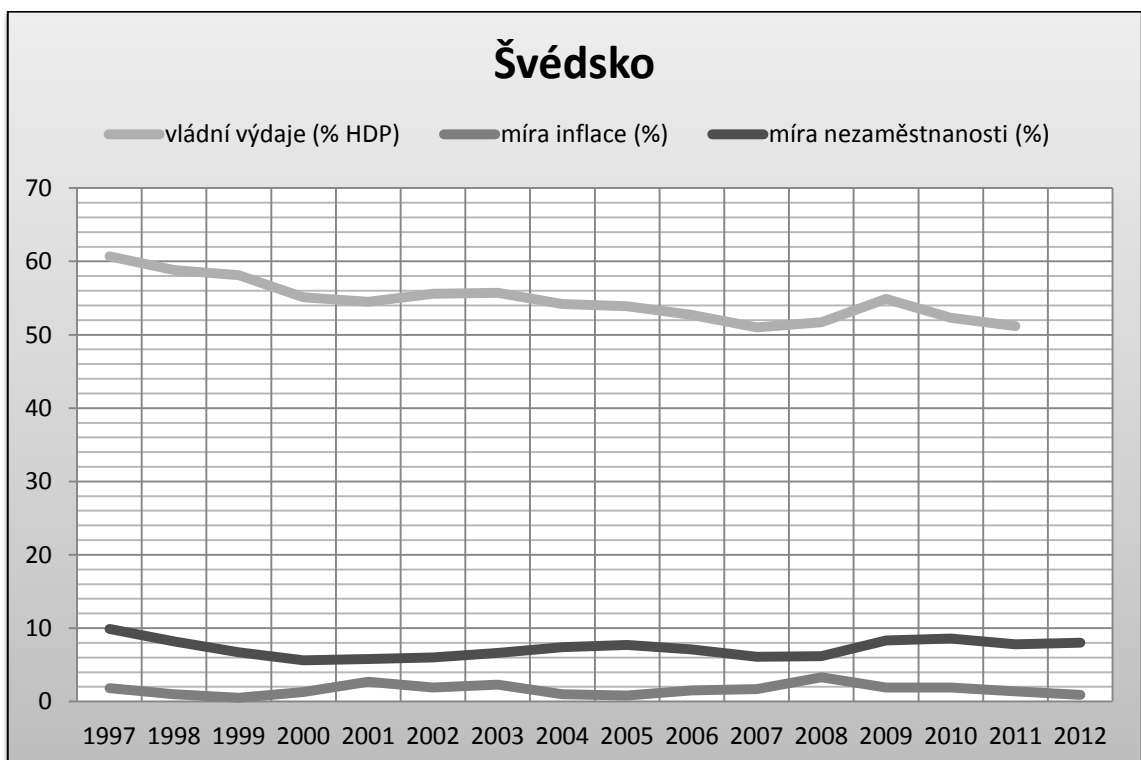
24. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Slovinsko

25. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Španělsko

26. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Švédsko

27. Graf: Podíl veřejných výdajů, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1997–2012: Velká Británie

